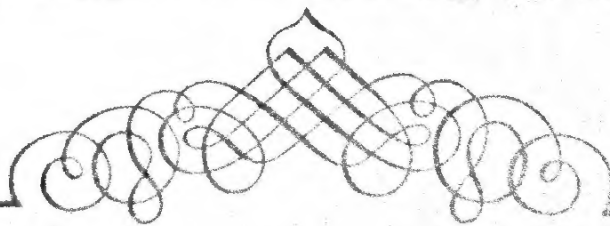
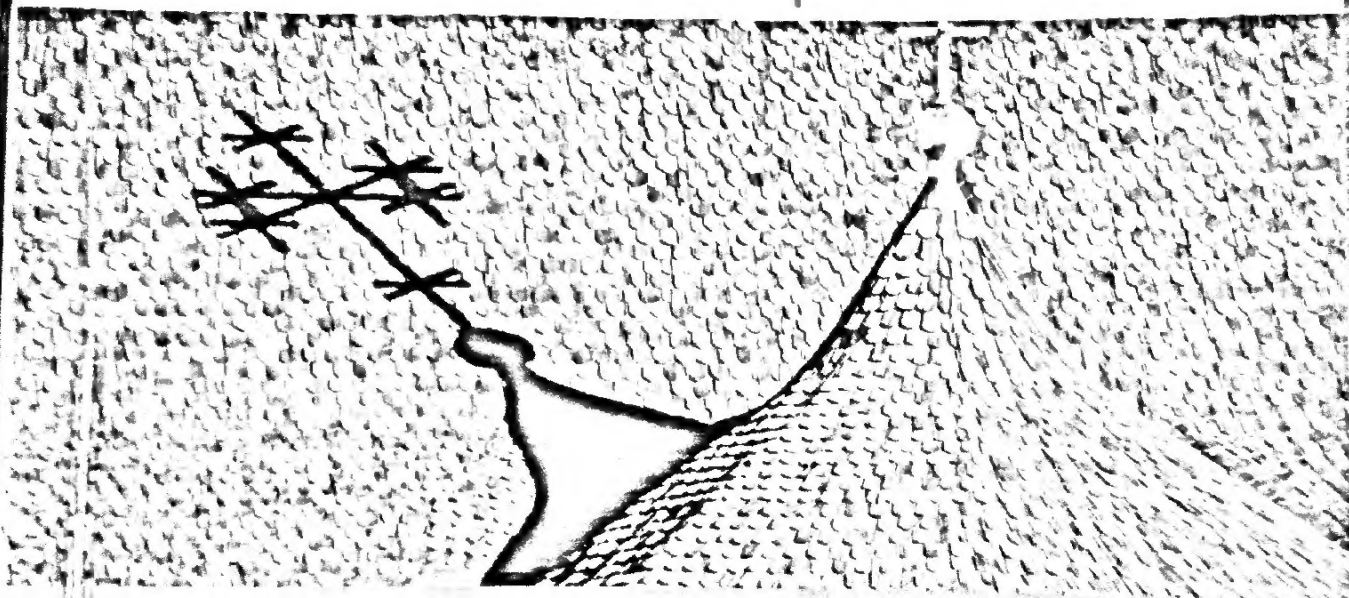

II-30284

FILOTHEOS FAROS

CLERUL AZII

o privire din interior

IDENTITATE, ÎMPĂSURI, MALADII ȘI REMEDII

NV: 65517 MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI BIBLIOTECĂ "D. MITRU STANILCOAE" Secția Studium COTA: 30284
--

Tradus după originalul:

ΚΑΗΡΟΣ

Η ΑΝΕΚΤΑΗΡΟΤΗ ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΠΑΤΡΟΤΗΤΟΣ

© Editura Egunenița pentru prezenta ediție

Original Greek language edition first published in 1992 under the title ΚΑΗΡΟΣ by „P. Kyriakides-Akritas Publications S.A.”, 29 T. Plessa Str., 176 74 Kallithea, Athens, Greece, Tel: +30 210 9314968, +30 v 210 9334554, Fax +30 210 9404950, www.akritas.net.gr

Copyright © „P.Kyriakides-Akritas Publications S.A.”, 29 T. Plessa Str., 176 74 Kallithea, Athens, Greece.

All rights reserved.

The author has asserted his moral rights.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
 FAROS, FILOTHEOS

Clerul azi - o privire din interior: tentații, impasuri, maladii și remedii / părintele Filotheos Faros ; trad. din neogreacă: Lăzărescu Ovidiu. - Galați : Egunenița, 2013

ISBN 978-606-550-114-0

L. Lăzărescu, Ovidiu (trad.)

26214

Părintele Filotheos Faros

Clerul azi - o privire din interior tentații, impasuri, maladii și remedii

Traducere: Lăzărescu Ovidiu

EDITURĂ EGUMENIȚĂ
 2013

Cine este Părintele Filotheos Faros?

Părintele Filotheos s-a născut la Pireu în anul 1930 și a urmat Facultatea de Științe Politice Pantio, Facultatea de Drept din Tesalonik, Facultatea de Teologie din Atena, făcând studii de Psihologie și Consiliere Pastorală la Universitatea din Boston (USA). A fost hirotonit preot în Grecia în 1962. A predat între anii 1969-1976 psihologie pastorală la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfânta Cruce” din Boston. A slujit ca preot-consilier la spitalul J.B. Thomas Day Care, oferind sprijin pastoral tinerilor căsătorii ai căror copii se confruntau cu boli serioase. A fost de asemenea din 1970 până în 1976 conducătorul secției de Sprijinire a Familiei din cadrul clinicii psihiatrice model Human Resource Institute din Boston. S-a implicat serios în problema, pe atunci inedită, a consumului de droguri și în procesul de recuperare a celor dependenți.

După întoarcerea în Grecia în 1976, părintele Filotheos s-a ocupat sistematic de scris precum și de organizarea unui program pentru clerici de pregătire pastorală clinică și a unui Centru de Consiliere a tinerilor din Arhiepiscopia Atenei unde se cultivă și se promovează viața comunitară. În prezent este pensionar și slujește în fiecare duminică la biserica Sfântul Nicolae Rangavas din Plaka. După liturghie, poartă totdeauna discuții cu tinerii cupluri și ceilalți tineri despre problemele cu care se confruntă în viața de zi cu zi. A scris multe articole și studii, fiind și autor sau coautor a numeroase cărți în care tratează problemele curente ale omului, precum jalea adusă de moartea cuiva apropiat, căsătoria, educația copiilor și multe altele.

Cărțile scrise de părintele Filotheos sunt: *Firea dragostei, Mitul bolii psihice, Instruirea etnosului creștin, Jalea morții – O perspectivă ortodoxă, folclorică și psihologică, Părinți și copii, Vindecarea ca sănătate integrală, Coincidențe și alegeri – carte autobiografică, Biserica - scandal și mântuire, Chipul și desfigurarea preoției, Clerul – O promisiune neîmplinită a potențialității, Mergi sănătos – Sensul sănătății și al bolii, Căsătoria, Ethos fără ethos, Dialogul, Înainte și după Paști, Calatoria descoperirii de sine, Familia în criză, Ordine și dezordine – Tinerii strigă, La mijloc de drum – Provocați și perspective la vârsta de mijloc, Ikonismul dragostei.*

În loc de cuvânt înainte

Odată cu această carte, căreia îi va urma încă o alta pe aceeași temă, întregesc o serie de texte a căror publicare o plănuisem cu vreo douăzeci și cinci de ani înaintea. Pe atunci eram un cleric tânăr care, dincolo de justetea motivațiilor sale subconștiente, se hotărâse să devină preot plecând de la o dispoziție îndeajuns de nobilă. Curând însă după hirotonia mea am constatat că mă aflam înregimentat într-un *status quo* de neclintit, care mă silea să renunț cu totul la bunele mele intenții. Mă confruntam cu o dilemă: fie să ațîșez chipul unei desăvârșiri de o ipocrizie cât se poate de grosolană, fie să mă adaptez unei rutine bisericesti neînchipuit de banale, primitive și chiar putrede.

În aceste condiții, cariera mea profesională era bine trasată. Trebuia, așadar, să fac dovada unui spirit întreprinzător în cele bisericesti, adică să mă îngrijesc de construcții, de restaurarea și pictarea bisericilor, de organizarea și buna desfășurare a colectelor, asigurându-mi astfel ascensiunea pe poziții mai înalte. Această ascensiune trebuia să devină principalul scop al vieții mele. În paralel trebuia să mă dedic officierii Sfintelor Taine pentru a-mi asigura un venit substanțial, necesar atingerii acestor scopuri.

Educația teologică și îndrumarea duhovnicească pe care le primisem nu-mi puseseră la îndemână

milioacele necesare spre a urma un alt traseu al slujirii mele. În esență, nimeni nu mă învățase cum ar trebui să-mi săvârșesc misiunea, nici profesorii mei universitari, nici duhovnicii. Cei dinții m-au încărcat cu tot felul de scolasticisme fără nicio legătură cu lucrarea ce urma să o săvârșesc, pe când ceilalți se arătau interesați exclusiv de „curăția” mea lăuntrică. Și unii și alții, fiecare în felul lor, au cultivat în mine un profund spirit anticomunitar, care a intrat într-un conflict dramatic cu caracterul profund comunitar, altfel spus, bisericesc, al lucrării la care fusesem chemat. Și unii și alții, în chip diferit, mi-au închis drumul spre aproapele.

Niciunul dintre ei nu m-a ajutat să-i înțeleg și nu m-a învățat cum să mă apropiu de cei pe care eram chemat să-i slujesc.

Nu m-au învățat aproape nimic despre experiențele omenefi cruciale, cum sunt păcatul, rugăciunea, pocăința, boala, dragostea, căsătoria, familia, moartea.

Începusem să am dintr-o dată sentimentul că educația mea era în așa fel gândită, încât să blocheze puțința de a săvârși o lucrare adevărată. Simțeam că mă pregătiseră pentru ceva oarecum bizar, destinat să joace un rol îndoielnic. Nu spre „a nu mai fi din lumea aceasta” eram format, ci pentru a aparține acestei lumi, dar fără a fi capabil să intru în contact cu oamenii, să am vreo influență asupra lor. M-au învățat, de pildă, să țin discursuri impersonale, fără a avea puțința de a dialoga personal. Atât educația teologică, cât și îndrumarea duhovnicească pe care am

primit-o, mi-au blocat, de asemenea, și posibilitatea unei anumite legături cu lumea intelectuală și artistică.

Cercul în care eram destinat să mă mișc era cel al doamnelor „credincioase” și habotnice. Chiar și înfățișarea pe care trebuia s-o ia trupul meu era gândită. Trebuia să fiu bine hrănit și să dispun de un pânze suficient de umflat pentru ca la timpul potrivit, atunci când aveam să devin episcop, să pot sprijini engolpionul caracteristic acestei trepte ierarhice.

Conformarea la acest model, deja statornicit în privința clerului, era o așteptare ce nu suferea concesie, nu doar din partea cercurilor „bisericești”, ci a întregii societăți, chiar și a acelor persoane care nu aveau aproape nicio tangentă cu vreo formă de viață bisericescă. Am constatat foarte repede că orice abatere de la acest stereotip, în cazul în care nu era dezaprobată cu revoltă și de către unii, și de către alții, provoca cel puțin uimire.

Din fericire, în viața mea anterioară hirotoniei am avut ocazia să cultiv o sociabilitate autentică, dispoziția căutării celuilalt (a aproapei) având-o ca pe o trăsătură adânc înrădăcinată a personalității mele. Am dobândit, de asemenea, suficiente abilități sociale și anumite cunoștințe oferite de experiență și de contactul direct cu realitatea umană, care nu au putut

fi anulate de formarea mea ulterioară, din perspectiva sistemului „bisericesc” și a teologiei predate în școală.

De altfel, din studiul textelor bisericești tradiționale la care m-a condus, chiar fără intenție, educația mea teologică, am putut constata tot mai mult că stereotipul asupra clerului, care funcționa cu atâta statornicie în cadrul „bisericesc”, nu avea nicio legătură cu perspectiva privitoare la lucrarea preoției, oferită cu limepeze de scrierile respective. Acest stereotip nu se regăsea deloc în ceea ce Hristos le ceruse ucenicilor Săi atunci când i-a trimis în lume, la propovăduire, spunându-le să vindeze neputințele oamenilor, să le fie alături în necazurile lor: „*Pe bolnavii vindecați, pe leproși curățiți, pe morți înviați, drații scoateți*” (Mat. 10, 8)¹. Nu le-a pretins așadar nimic din ceea ce stereotipul clerical statornicit astăzi le cere slujitorilor Bisericii.

Nici modelele înfățișate în aceste texte nu par să aibă vreo legătură cu acest stereotip. Apostolul Pavel, de pildă, a păstrat un contact personal foarte strâns cu toți membrii bisericilor înființate sau cunoscute de el. Aceasta arată că avea o cunoaștere cuprinzătoare a situației și nevoilor lor, chiar și a celor mai neînsemnați dintre ei, constituind o prezență reală în viața lor. Asemănătoare este și experiența în

¹ Citatele scripturistice din această carte vor fi luate din ediția sinodală de la 1914 intrucât urmează Septuagintei, răspunzând în anumite situații mai bine citatelor din Sfântii Părinți date de autor. Acolo unde textul acestei ediții va fi însă prea arhaizat, îngreunându-se înțelegerea lui, voi confrunta cu edițiile mai noi ale Scripturii, operând modificările necesare conform acestora. [n. tr.]

acest sens a sfântului Ioan Gură de Aur, care îl arată profund implicat în viața oamenilor și fin cunoscător al sufletului omenesc, fapt care a și dat de-a lungul timpului, o mare autoritate cuvântului său. Același lucru este valabil și pentru mulți alți Părinți și Păstori ai Bisericii, precum Grigorie Teologul, Vasile cel Mare, Ioan Sinaitul, Cosma Etolianul, părintele Nicolae Planas, etc.

Pe mine însă, ca și pe generațiile de clerici ai epocii mele, educația teologică și viața „bisericească” nu au avut darul de a mă înzestra cu cea cunoaștere a vieții launtrice a celor păstoriți pe care au avut-o înaintașii pomeniți, care își asumau și trăiau problemele acestora cu maximă responsabilitate pentru mântuirea lor.

Durerea profundă pe care am resimțit-o datorită acestei lipse a constituit pentru mine un imbold de a evada din strămtul tipar educativ de care am avut parte, încercând să-i ajut și pe frații mei clerici să urmeze aceeași cale ca și mine.

Acestea sunt motivele pentru care m-am hotărât să scriu spre folosul fraților mei întru slujire, oferindu-le anumite principii elementare, dar și practice, sensibilizându-i în privința stării și nevoilor omului contemporan, pe care au fost chemați să-l slujească.

Designur, îmi este cât se poate de limpede că viața nu se deprinde la modul teoretic, citind cărți și urmărind conferințe; sunt conștient, de asemenea, de indiferența în general a preoților – cu foarte mici excepții, când este vorba de lectură, atunci când totuși citesc -, care se țin departe de tot ce contestă sau

amenință stereotipurile „bisericești” statornicite. Îmi este cunoscut și faptul că puriștilor și cugetătorilor în ale teologiei, le provoacă silă partea „practică”. Acestea fiind premisele, încercarea mea pare de la bun început sortită eșecului. O trăsătură importantă a pastorației și a unei maniere psihoterapeutice – în sensul propriu al cuvântului – de abordare a problemelor este aceea de a nu urmări rezultate imediate și nici pe cele așteptate. Adevăratul păstor nu urmărește în primul rând propria-i satisfacție, adică obținerea unor rezultate care i-ar aduce lui însuși mulțumire, ci face totul spre folosul celui păstorit, lucru ce se poate constata abia după trecerea mai multor ani de zile.

Știu că cele expuse în această carte nu vor avea, poate, pe moment niciun ecou, dar la vremea potrivită vor putea constitui un precedent folositor.

Dacă cele cuprinse aici nu par a fi scrise dintr-o perspectivă academică, având mai curând un caracter practic, este pentru că nu-mi permit luxul de a mă ocupa de lucruri „înalte” sau de a face acrobații intelectuale în chestiuni de mare însemnătate, atâta timp cât edificiul cuprins de flăcări este însăși casa mea. Criza și problemele preoției constituie criza și problema mea personală.

I DESPRE O TEOLOGIE A PREOȚIEI

Cea mai mare parte a răului care chinuie astăzi viața noastră bisericească se datorează denaturării tradiției noastre bisericești, fapt ce a dus la o denaturare a ethosului² neamului nostru. Urmarea a fost că modul nostru de viață contemporan a devenit expresia unui ethos străin, deseori potrivit propriei noastre tradiții bisericești.

Unul din punctele în care această denaturare a jucat un rol hotărâtor pentru starea rea a vieții noastre bisericești prezente este învățătura despre preoție.

Misionarii care au activat înainte și după Revoluție³ prin părțile noastre, asemenea unor protes-

² Mod de viață, moralitate, comportament. [n. tr.]

³ Războiul de independență al Greciei, cunoscut și ca Revoluția greacă (în limbile greacă: Ελληνική Επανάσταση *Elliniki Epánastasi*) a fost declanșat de revoluționarii greci și s-a desfășurat între anii 1821 - 1829. Revoluționarii au beneficiat într-o etapă mai târzie a războiului de sprijinul unor puteri europene, iar Imperiul Otoman a fost sprijinit de vasalii săi, Egiptul și într-o oarecare măsură Viliatul Tunisia. În 1814, a fost înființată o organizație secretă numită Philiki Etairia (*Eteria* sau *Societatea prietenilor*), care avea ca obiectiv declarat eliberarea Greciei. Eteria a plănuit lansarea unor revolte în Peloponez, Principatele Dunărene și Constantinopol. Prima dintre aceste rebeliuni a început la 6 martie 1821 în Țara Românească, dar a fost rapid înăbușită de otomani. Evenimentele de la nordul Dunării i-a făcut pe grecii din Peloponez să declanșeze acțiunea lor revoluționară pe 17 martie 1821, când locuitorii din Peninsula Mani au declarat război Imperiului Otoman (*Wikipedia*).

tanti veritabili, au fost convinși că competența clerului depinde exclusiv de capacitățile lui personale. Cu alte cuvinte, este vorba de o convingere de pe poziții antropocentrice, care la o analiză mai atentă nu reprezintă decât expresia unei idolatrii dezgustătoare, căci îl desființează practic pe Dumnezeu, înlocuindu-l cu omul.

Plecând de la această concepție, misionarii protestanți au evaluat, așadar, înzestrarea clericilor după reușita lor omenească, în funcție de criterii precum gândirea dialectică, evlavia exterioară și, adesea, sobrietatea anglo-saxonă, care în sistemul lor de valori ocupa un loc de căpătâi. Astfel de concepții, venite pe filieră protestantă, au avut o profundă înrăurire asupra ethosului neamului nostru, deoarece au fost îmbrățișate cu fervoare de către intelectualii greci. Acestora a început să le fie rușine cu preoții noștri care nu vorbeau cu „dumneavoastră”, care mâncau usturoi, care, adresându-se doamnelor, nu foloseau apelativul „madam” și, mai ales, care nu știau să poarte masca anglo-saxonă a demnității pentru a-și ascunde stările sufletești mai puțin onorabile.

Astfel de concepții, care ajung să impună vieții omenești o idolatrie la dimensiuni nebănuite, au denaturat într-o așa măsură ethosul nostru, încât cei mai mulți dintre noi ne-am pierdut orice nădejde, idoli nereușind să mai fie convingători. În această situație unii dintre credincioși încep să umble în căutarea vreunui „preot bun”, care să le mai facă o Liturghie, sau un Maslu „cumsecade”, sau „cu har”, pentru a avea siguranța unei credințe cu putere, ce

nu s-a pierdut cu totul, bucurându-se astfel de câte o mică mângâiere.

Desigur că pentru cultivarea acestui climat s-a creat o întreagă mișcare, care a dispus și mai dispune de profeți înfocați și virtuoși, mulțumiți că aparțin cetei celor „buni”, afirmându-se pe ei înșiși cu „smerită” ... mulțumire de sine, spre a fi lăudați de mulțimile celor credincioși. Tot aceștia sunt și cei care își vor exprima dezgustul, greu de înfrânat, la adresa tuturor acelor clerici nevrednici, a căror existență le umbrește strălucirea propriei superiorități.

Mântuirea noastră nu se datorează, desigur, nici celor omenești și nici oamenilor. Împărăția cerurilor este a lui Dumnezeu, El fiind Cel care o oferă oamenilor. Ea nu este creată și nici oferită lor de către cler. Însă clerul poate ușura sau îngreua intrarea în ea, după cum făceau cărturarii și fariseii cărora Hristos le-a zis: *„Vai vouă cărturarilor și fariseilor fățarnici, că închideți împărăția cerurilor înaintea oamenilor; că voi nu intrați, nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați”* (Mat. 23, 14).

Dacă defectele clerului pot constitui uneori pentru noi o piedică în calea vederii lui Dumnezeu, există și posibilitatea ca „virtuțile” lui să ne dezorienteze într-o așa măsură, încât să ajungem să-l înlocuim pe Dumnezeu cu acesta (sau cu oricare altă persoană „virtuoasă”), punându-ne astfel pe noi înșine într-un foarte mare pericol duhovnicesc.

Clericul cu adevărat virtuos este cel care nu îl eclipsează pe Hristos prin propria sa „virtute”. Virtutea autentică îl slăvește pe Dumnezeu, Căruia I se și datorează în realitate, și nu pe omul care este doar un purtător al ei.

Totuși, ceea ce are în cele din urmă o importanță hotărâtoare este să ne încredințăm că Mântuitorul și Izbăvitorul nostru este Iisus Hristos, Care ne poate mântui chiar și atunci când din perspectivă omenească orice nădejde s-a pierdut. Pentru că „*poate Dumnezeu și din pietrele acestea să ridice fiu lui Avraam*” (Mat. 3, 9) și „*Mângâietor avem către Tatăl pe Iisus Hristos cel drept*” (1 In. 2, 1), Care „*și a mântui desăvârșit poate pe cei ce vin prin El la Dumnezeu, purura trăind ca să se roage pentru dânșii*” (Evr. 7, 25).

Dacă nu dobândim această încredințare vom fi expuși unui mare pericol, motiv pentru care tradiția creștină a fost nevoită să dezvolte o teologie a preoției tocmai pentru a ne păzi de așa ceva.

Conform acestei teologii a preoției, ținând cont că Izbăvitorul nostru nu este un om oarecare, ci Hristos Însuși, și că preotul este purtătorul harului ce izvorăște din lucrarea mântuitoare a lui Hristos, va trebui să cinstim clerul cu convingerea că-L cinstim în realitate pe Iisus Hristos și nu persoana omenească a clericului, mântuirea venind de la Hristos prin mijlocirea clerului. «Cinstește-i pe preoți cu evlavie ca pe niște buni economi. Acordă cinstea cuvenită lucrării lor și nu cerceta faptele lor. După lucrarea lui, preotul este înțeles, iar după faptă este om. Cu mila lui Dumnezeu a ajuns mijlocitor între Dumnezeu și om»⁴.

⁴ Sf. Efrem Sirul, *Despre muștrare și pocăință*, 10, The Nicene and post-Nicene Fathers, Second series, vol. XIII, Eerdmans, Grand Rapids, Michigan 1956, pag. 333.

Viața personală a clericului și harul dumnezeiesc

«Să asculte aceasta cei care îi defaimă pe preoți...

Să ia aminte să nu-i judece, nici să le ceară socoteală, ci să se supună precum se cuvine... Viața preotului, chiar de este păcătos și fără putare de grijă, tu nu o știi, în vreme ce David, deși cunoștea cu de-amănuntul faptele lui Saul, totuși îl cinstea, socotind că stăpânirea pe care o are acela asupra-i vine de la Dumnezeu. Și de-ai cunoaște faptele lor întocmai, nu ești îndreptățit și nici nu-ți este îngăduit să-i nesocotești pe întâistătători, neascultându-le cuvântul. Ascultă, dar, cum și acest pretext (al judecării aproapei din pricina celor rele), Hristos îl ia de la noi prin cele spuse în Evanghelie: „*Pe scaunul lui Moise au șezut cărturarii și fariseii. Deci toate câte vor zice vouă să păziți, păziți și faceți, iar după lucrurile lor nu faceți; că zic, și ei nu fac*” (Mat. 23, 2-3). Ai văzut că, deși viața acelor era atât de stricăță, a trebuit să-i îndemne cu tărie pe ucenici să nu-i disprețuiască și nici învățătura lor să nu o lepede? Spun acestea nu pentru că vreau să-i judec pe preoți - să nu fie! -, căci și voi sunteți martori întregii lor învățături credincioase, ci pentru a-i cinsti și respecta fără de opreliști. Prin aceasta nu-i folosim atât pe ei, cât ne folosim noi înșine. „*Cela ce primește Proroc în nume de Proroc, plata Prorocului va lua*” (Mat. 10, 41). Dacă nu

ne este îngăduit să osândim⁵ purtarea celuilalt, cu atât mai mult pe cea a preoților (părinților)⁶.

„Ascultați pe învățătorii voștri și vă supuneți lor, căci ei priveșcheză pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să dea seamă” (Evr. 13, 17). Spune-mi, dar, acesta poartă o răspundere atât de mare, iar tu nu vrei să-l ascuți, și mai ales pentru folosul tău? Chiar de-ai avea o bună așezare, dar mai ales când nu este așa, învățătorul se luptă din răspunderi, purtând îndoită răspundere. Gândește-te ce înseamnă a fi răspunzător de alții și a te lupta pentru fiecare din cei aflați în răspunderea ta. Câtă cinste s-ar cuveni să-i acorzi unuia ca acesta? Ce-ai putea să dai în schimb pentru primejdile luate asupra-și pentru tine? Pentru că nu tu ți-ai dăruit viața aceluia, ci el și-o dăruiește pentru tine, și dacă nu și-o dăruiește aici, atunci când trebuința o cere, apoi o pierde dincolo, iar tu nu voiești, cu toate acestea, să te supui nici măcar prin cuvânt. Aceasta este pricina

⁵ Verbul folosit de autor este *krino* (krino) și are aici sensul de judecată spre osândă sau condamnare. Așadar, nu judecarea (cântărirea) unor fapte, adică distincția dintre bine și rău, nu este îngăduită, ci osândirea făptușului, întrucât nu cunoaștem circumstanțele fapturii, nici neputințele și starea lăuntrică reală a celui, stare de care oricând se poate izbăvi. El se poate izbăvi, iar noi rămânem cu faptul osândirii lui, adică cu acea stare sufletească rea, de lipsă de nădejde în purtarea de grijă a lui Dumnezeu și în putința trezirii lui la viață, judecata noastră fiind marcată inevitabil de trufie. Nu mai vorbim de faptul că un gând rău asupra cuiva poate adânci răul din celălalt, dar mai ales din noi. Un exemplu în acest sens îl vedem în pilda evanghelică a Vameșului și Fariseului. [n. tr.]

⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvânt la sfânta Ana*, II, Migne 54, 618-19.

tuturor relelor, că cinstea datorată povățuitorilor s-a pierdut, nemaifiind nici rușine, nici teamă...

Căci zice: „Ascultați pe învățătorii voștri și vă supuneți lor”. Acum toate s-au stricat și s-au amestecat. Nu le spun pe acestea pentru cei ce sunt povățuitori, ci spre folosul nostru, căci pentru ce i-am mai cinsti, dacă nu ne supunem lor? Pentru că în viața ce va să fie nu vor avea vreun folos de la cinstea care le-a fost dată, ci le va fi mai mare osândă; nici se vor păgubi la sfârșit de vor pătimi rele și ocări, ci mai vârtos se vor îndreptăți. Ci toate acestea voiesc să fie spre binele vostru. Când povățuitorii sunt cinstiți de popor, aceasta se poate întoarce împotriva lor, ca atunci când i s-a grăit [de către Dumnezeu] lui Eli: „Am ales *casa tatălui tău dintre toate casele lui Israel*” – care este o mustrare a lui Dumnezeu pentru fărâdelegile fiilor lui Eli, sau ca în cazul lui Samuel, căruia i s-a spus: „*nu pe tine te-a lepădat [poporul], ci pe Mine m-a lepădat, ca să nu împărățesc peste ei*” (1 Împ. 8, 7). Astfel, atacul la adresa clericilor, pe de-o parte, este pentru aceștia un câștig, iar cinstea, pe de altă parte – o povară. Nu pentru ei spun acestea, ci pentru voi. Cel care îl cinstește pe preot îl va cinsti și pe Dumnezeu; cel care s-a deprins să-l disprețuiască pe preot, cu trecerea vremii, va face tot astfel și cu Dumnezeu. Căci zice: „*Cine vă primește pe voi, pe Mine Mă primește*” (Mat. 10, 40) și „*Pe preoții Lui în cinste să-i ai*”.

Iudeii s-au deprins a-l nesocoti pe Dumnezeu, nesocotindu-l mai întâi pe Moise, pe care au vrut să-l omoare cu pietre. Căci atunci când cineva are o dispoziție cucernică față de preot, va avea cu atât mai mult o astfel de dispoziție față de Dumnezeu.

Chiar dacă preotul este păcătos, Dumnezeu, văzând că din respect pentru El este cinstit și cel nevrednic de cinstire, îi va răsplăti. Dacă „*cela ce primește Proroc de cinstire, îi va răsplăti. Prorocul îi va lua*” (Mat. 10, în nume de Proroc, plata Prorocului îi va lua)⁷, atunci cel care-l cinsteste și-l ascultă pe preot va fi răsplătit. Dacă în cazul ospeței⁸, când nu-l cunoști pe oaspete, primești o așa de mare plată, cu atât mai mult vei fi răsplătit de-l vei asculta pe cel de care ți se cere să asculti. Căci zice: „*Pre scaunul lui Moise au șezut cărturarii și fariseii. Deci toate câte vor zice vouă să păziți, păziți și faceți, iar după lucrurile lor nu faceți, că zic, și ei nu fac*” (Mat. 23, 2-3).

Nu știi ce este preotul? Este îngerul Domnului. Poate că cele spuse vin de la el? De-l disprețuiești, nu pe el îl disprețuiești, ci pe Cel ce l-a hirotonit. Înșă, vei zice, de unde reiese că Dumnezeu l-a hirotonit? Dacă ai astfel de cugete, nădejdea ta este cu totul deșartă. Căci dacă Dumnezeu nu lucrează nimic prin el, nici de botez nu ai, nici de Taine nu te împărtășești, nici de binecuvântări nu ai parte; și nici măcar creștin nu ești. Atunci, vei spune iarăși, toți sunt hirotoniți de Dumnezeu, până și cei nevrednici? Dumnezeu nu-i hirotonește pe toți, dar lucrează prin toți chiar dacă sunt nevrednici, pentru ca poporul să se mântuiască. Dacă pentru folosul poporului a vorbit print-un măgar și prin Valaam, un om necurat - căci trăia în păgândăte -, cu cât mai mult print-un preot. Ce nu face Dumnezeu pentru mântuirea noastră? Ce nu spune pentru a fi auzit? Prin cine nu lucrează? Dacă a lucrat prin Iuda și prin aceia care au protoci sau „draci

⁷ Filoxenia înseamnă literal „iubirea de străin”, iar în sens mai larg, primirea de oaspeți. [n. tr.]

au scos”, și cărora le va adresa cuvântul: „*Niciodată nu v-am știut pe voi, depărtați-vă de la mine cei ce lucrați fărădelegea*” (Mat. 7, 23), cu mult mai mult va lucra prin preoți. De vom începe, așadar, să cercetăm viața povățuitorilor noștri, va fi ca și cum noi îi hirotonim pe învățătorii noștri și toate se vor răsturna cu susul în jos, capul ajungând în locul picioarelor. Ascultă-l pe apostolul Pavel care spune: „*Iar mie prea puțin îmi este ca să mă judec de către voi, sau de vreo judecată⁹ omenască*” (1 Cor. 4, 3) și iarăși: „*Dar tu ce judeci pe fratele tău?*” (Rom. 14, 10). Dacă nu trebuie să-l judeci pe fratele tău, cu atât mai puțin pe învățătorul tău. Pentru că, dacă aceasta a poruncit Dumnezeu, bine faci ținând seama de poruncă și păcat nu ai. Altminteri, să nu mai cutezi una ca aceasta și să nu-ți întreci măsura. Core, Datănu și Aviron s-au ridicat împotriva lui Aaron, atunci când au făcut vițelul de aur. Ce s-a întâmplat cu ei în cele din urmă - oare nu au fost dați morții? Fiecare să se îngrijească de sine însuși. Iar dacă învățătura (dogma) preotului este strâmbă, înger de-ar fi, să nu credeți în el. Și iarăși, dacă învățătura lui este dreaptă, nu privi la viața lui, ci la cuvintele lui.

Îl ai pe apostolul Pavel care-ți arată ce este bine, și prin cuvinte, și prin fapte. Înșă, vei zice, nu dă la săraci și nu chivernisește cum se cuvine. De unde știi tu aceasta? Învăță-te, întâi de toate, să nu judeci și să te temi de răspunderi⁹. Multe judecăți se săvârșesc pornind de la bănuiele. Imită-L pe Stăpânul, ascultă-L

⁸ În textul biblic românesc apare ziua omenască, iar în originalul grecesc *hypo anthiropines hemeras*, făcând referire la judecata care se întrunește la o dată fixă. [n. tr.]

⁹ Asumarea unor responsabilități mai mari decât poți duce și pentru care oricum vei da răspuns la judecată. [n. tr.]

când zice: „Deci poșorându-Mă voi vedea de fac după strigarea lor, care tine la mine; iar de nu, să știi” (Fac. 18, 21).

Însă chiar de ai cunoscut bine și ai cercetat și ai văzut, așteaptă pe Judecătorul, nu răpi judecata lui Hristos. Aceluia i se cuvine să cerceteze, nu ție; tu ești robul cel mai de pe urmă, iar nu stăpân; tu ești oaie, nu-l iscodi cu de-amanutul pe păstor, ca să nu te faci vinovat de cele pentru care-l judeci. Cum de mă-nvață pe mine ceea ce el nu păzește, zici tu? Nu sunt ale lui cele ce le grăiește; dacă ascuți de el (ca om), nu vei avea răsplată, căci cuvântul ne este despre povețele lui Hristos. Și ce zic? Nici de Pavel să nu ascuți dacă spune ceva de la sine însuși, un lucru omenesc, ci să-l ascuți pe Apostolul prin care vorbește Hristos. Să nu judece unul cele ale altuia, ci fiecare să le cerceteze pe ale sale, adică propria lui viață. Însă acela este dator să fie mai bun decât mine, spui. De ce? Pentru că este preot. Și nu are mai multe decât tine? Nu are de partea lui sudorile, primejdile, neliniștea, chinul? Dacă le are deci pe toate acestea, cum de nu este mai bun decât tine? Iar dacă nu este mai bun decât tine, trebuie să te pierzi pe tine însuși? Acestea sunt vorbe nebunești. De unde urmează că nu este mai bun decât tine? Dacă furi, zici, și este vinovat de ierosilie¹⁰? De unde știi,

¹⁰ Furtul și bașcortirea celor sfinte (Apost. 72, 73; I-L, 10; Sf. Grigorie de Nyssa 6, 8), furtul dreptului sfânt al slujirii câștigat de o persoană sfântă (IV ec., 29), exploatarea celor sfinte, precum taine, ierurgii, rugăciuni, vase sfinte, icoane ș.a. în scopuri lumești și cu gânduri viciene (Matei 7, 6; VI ec., 74, 76, 88), necinstirea celor sfinte prin falsa împărtășire sau slujirea cu potolul gol, fără Sfintele Taine (Ioan 13, 27), mințirea Duhului Sfânt (Fac. 5, 1-10; Efec. 4, 30), neîmplinirea datorilor sfinte față de locașul bisericii și înțebuirărea obiectelor ce-i aparțin în scopuri personale (VI ec., 73).

omule? De ce te împingi în prăpastie? Dacă cineva îți spune că cutare are porfiră¹¹, chiar de-ai ști că este întocmai și ai putea să-l judeci, închide-ți urechile, ferește-te de una ca aceasta și prefă-te că nu știi, dacă nu vorești să te expui unei primejdii de prisos. Acum nu doar că nu te ferești, ci chiar îngădui primejdia zadarnică. Aceste vorbe sunt necugetate; ascultă-L pe Hristos când zice: „Deci grăiesc vouă: Că pentru tot cuvântul desert care vor grăi oamenii, vor să dea seamă de dânsul în ziua judecării” (Mat. 12, 36).

Te crezi pe tine mai bun decât alții și nu suspini, nu-ți lovești pieptul, nu-ți pleci capul, nu-l imiți pe vameș? De nu o faci, te pierzi pe tine însuși, chiar de-ai fi mai bun. Ești mai bun? Nu judeca și așa vei fi mai bun; dacă spui ceva, ai pierdut totul. Dacă ții doar în minte judecata – nu, însă nici chiar atât să nu faci, și vei avea multe de câștigat. Căci dacă cel ce era mai păcătos (vameșul), mărturisind acest lucru, a mers îndreptat la casa sa, cât nu va avea de câștigat cel mai puțin păcătos, recunoscându-și păcătoșenia? Cercetează-ți propria viață! Nu furi? Dar răpești, asuprești, și mi de alte lucruri faci. Nu spun aceasta ca să-l îndreptătesc pe hoț – Doamne păzește! –, căci mă tânguiesc mult dacă cineva se face vinovat în adevăr de una ca aceasta, dar nu cred. Este cu neputință să spună cineva tot răul pricinuit de ierosilie; ci voi sunteți cei pe care vreau să vă feresc. Căci nu vreau să se piardă virtutea voastră prin judecarea altora. Cine

¹¹ Un supus al împărăției, dacă purta porfiră, care era îmbrăcămintea specifică împăraților, se făcea vinovat de cea mai gravă trădare. [n. tr.]

era mai rău decât vameșul, spune-mi? Este adevărat că se făcea vinovat de mii de rele, căci era vameș. Iar fariseul, doar fiindcă a spus „căci nu sunt ca acest vameș”, le-a pierdut pe toate. Tu, care zici de preot «nu sunt vinovat, ca acesta, de ierosilie», nu le pierzi pe toate? Sunt nevoit să spun acestea și să port grijă de acest lucru, nu atât fiindcă mă gândesc la aceia, ci fiindcă mă tem pentru voi, ca nu cumva să pierdeți virtutea prin lauda de sine și prin judecată. Ascultă povăța apostolului Pavel: „Iar fapta sa fștecine să-și ispițască, și atunci întru sine numai va avea laudă, iar nu întru altul” (Gal. 2, 4).

Spune-mi, dacă rănit fiind, te duci la doctor, nu-l vei lăsa pe doctor să-ți administreze leacul necesar, tâmăduindu-ți rana, ci vei iscodi mai întâi să ații dacă nu are și el vreo rană? Iar de-ar avea, vei fi nepăsător sau vrei prefera să nu fi-o tâmăduiești pe a ta, spunând că, întâi de toate, trebuia el însuși, doctor fiind, să fie sănătos. Pentru că nu este sănătos, chiar dacă este doctor, îmi voi lăsa și eu rana netratată? Va exista îndreptățire pentru cel pășorit în fapta că preotul este rău? Nicidecum, ci va suferi pedeapsa ce-i este rânduită, precum și tu vei suferi pedeapsa cuvenită ție, căci acela acum doar ocupă un loc. „Căci vor fi toți” zice „învățați de Dumnezeu”¹² (In. 6, 45; Is. 54, 13) și nu vor spune¹³ „Cunoaște pe Domnul, că toți Mă

¹² În versetul indicat se spune înainte „da-voi legile Mele în gândurile lor și în inimile lor le voi scrie, și le voi fi lor Dumnezeu și ei vor fi mie popor”.

¹³ Acest nu vor spune înseamnă, după cum apare în verset „nu va mai învăța nimeni pe vecinul său și pe frațele său, zicând: cunoaște pe Domnul”.

vor cunoaște de la cel mic până la cel mare al lor, pentru că milostiv voi fi nedreptăților lor, și păcatele lor nu le voi mai pomeni” (Ier. 31, 34).

De ce este atunci [plecând de la cele spuse înainte] deasupra noastră? Rogu-vă, să nu-i vorbim de rău pe învățători, să nu le căutăm nod în papură, ca să nu ne vătămăm pe noi înșine. Să le vedem pe ale noastre, și nu vom vorbi de rău pe nimeni. Să cinstim ziua în care am fost luminați (botezați). De are cineva tată, mui de rele de-ar avea acela, pe toate i le va acoperi de dragul lui. Căci s-a zis: „Nu te slăvi întru necinstea tatălui tău, că necinstea tatălui tău nu-ți este ție slavă” (Is. Sirah 3, 10). „Și de-și va pierde mintea, îngăduiește-l și nu-l necinși pe dânsul, cu toată tăria ta” (Is. Sirah 3, 13). Dacă acestea sunt valabile pentru părinții trupești, cu atât mai mult pentru cei duhovnicești. Cinstește-l pe cel ce te slujește, pentru că zi de zi se îngrijește să citească Scripturile, pentru că pune în rânduală biserica, pentru că priveghează, pentru că face rugăciune și stă și îl roagă pe Dumnezeu pentru tine, pentru că face litanie, pentru toată slujba cea cuvântătoare pe care o aduce pentru tine. Cinstește-le pe toate acestea, cugetă la ele și apropie-te de el cu toată cucernicia.

Spune-mi, este păcătos? Și ce-i cu asta? Numai cel lipsit de patimă îți poate da aceste mari bunătăți? Nicidecum, ci toate se petrec după credința ta. Nici de cel drept nu te folosești, dacă tu nu ești credincios. Dumnezeu s-a folosit de boi atunci când cu chivotul¹⁴, când a voit să izbăvească poporul. Să fie viața preotului

¹⁴ Carul ce purta chivotul a fost îndreptat de boi, prin voia lui Dumnezeu, acolo unde trebuia să ajungă (cf. I Împ. cap. 6).

sau virtutea lui cea care atarnă atât de mult? Cele daruite de Dumnezeu nu sunt roada virtuții preotului, ci toate țin de harul Lui. Partea preotului este doar să-și deschidă gura, iar Dumnezeu le săvârșește pe toate, cel dintâi neînd decât un simbol. Gândește-te ce osebre era între Iisus și Ioan, ascultă-l pe Ioan ce spune: „Eu am trebuința a mă boteza de Tine” (Mat. 3, 14) și „nu sunt vrednic să dezleg cureaua încălțămîntei Lui” (In. 1, 27). Deși era așa de mare osebirea între ei, Duhul a venit, cu toate că Ioan nu-L avea pe Acesta. De ce spune „și din plinirea Lui noi toți am luat” (In. 1, 16)? Însă Duhul nu a venit înainte de a fi botezat, și nu Ioan este cel care L-a făcut să se pogoare. De ce, așadar, s-a întîmplat așa? Ca să afli că preotul reprezintă un simbol¹⁵. Nu poate fi osebre mai mare între doi oameni decât între Ioan și Iisus, însă Duhul a venit prin cel dintâi, înțelegând prin aceasta că în toate lucrează Dumnezeu și că El le săvârșește pe toate.

Vă voi spune un lucru minunat, dar să nu vă nedumeriți sau să vă smintiți. Jertfa este aceeași, fie că o aduce un om oarecare, fie că este vorba de apostolul Pavel sau de Petru; ceea ce dau preoții este deopotrivă cu ce a dat Hristos ucenicilor Săi. Această jertfă nu este cu nimic mai prejos decât aceea, căci și pe aceasta nu oamnerii o sfințesc, ci Acela care a sfințit-o și pe aceea. Căci precum cuvintele grăite de Dumnezeu sunt aceleași cu cele rostite acum de preot, așa și jertfa este aceeași, și Botezul pe care ni l-a dat Astfel, toate țin

¹⁵ *Σύμβολον* (symbolon) are o semnificație mai profundă decât se înțelege din limbajul cotidian, fiind vorba de o legătură, o punte între două realități, între cea văzută și cea nevăzută, fereastră deschisă către o altă realitate, tainică. [n. tr.]

de credință. Duhul a venit dintr-o dată peste Corneliu pentru că mai înainte și-a însușit credința, lucrând faptele ei. Și acesta (preotul obișnuit) este așadar din trup (mădular al Bisericii), și acela (Pavel sau Petru); cel care crede că acesta este mai prejos decât acela, nu știe că Hristos este și acum de față, lucrând”¹⁶.

Cinstirea acordată clericului

Sfântul Ioan Gură de Aur, referindu-se la afirmația multora că preoțimea se bucură de anumite cinstiri din partea celorlalți, descrie situația care domina în vremea sa, surprinzător de asemănătoare cu cea de astăzi, lăsând în cele din urmă impresia că indiferent dacă vrem sau nu, fie că ne place sau nu, noi clericii trăim o adevărată contradicție.

Deși cădem uneori în ispita de a căuta recunoașterea și cinstea din partea celorlalți – cu toate că „pre noi Apostolii cei mai de pe urmă ne-a arătat, ca pe niște rânduiri spre moarte” (I Cor. 4, 9) –, și ni se întîmplă să ne bucurăm câteodată, din partea unora, de anumite cinstiri, totuși umilințele ne pîndesc la tot pasul.

„Însă are parte de cinste, zici. De ce fel de cinste, însă? Săracii, pentru jumătate de drahmă¹⁷, îl fac de

¹⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a II-a la Epistola către Timotei*, Migne 62, 609 – 612.

¹⁷ *Τριωβολιαίον* (triovoliainion) vine din la triovolon (monedă în valoare de jumătate de drahmă) care constituia plata pe o zi a juraților la judecătoria statului athenian. [n. tr.]

două parale în piață. De ce nu le închide gura? Simplu, pentru că un lucru ca acesta nu este al episcopului. Apoi, dacă nu dă ajutor tuturor, atât celor lenesi cât și celor lucrători, mii de judecăți de pretutindeni se aud. Nimeni nu se teme să-l judece și să-l defaime. Pe conducători există teama de a-i judeca, dar pe preoți nu, cei ce-i judecă neavând cătuși de puțin frică de Dumnezeu. Ce să mai spunem despre grija pentru propovăduire și învățătură? Despre povara hirotoniei? Poate că este astfel fie pentru că sunt eu prea slab, zburcumat și de micio ispravă, fie pentru că așa stau lucrurile în general. Cu nimic nu diferă sufletul preotului vorbit de rău din toate părțile – de prieteni și de dușmani – de clătinarea unei corăbii.

Nu stăpânește oare un împărat peste întreaga lume, iar episcopul doar peste un oraș? Însă grijele celui din urmă sunt neasemuit mai mari, așa cum se osebește apa bătută de vânt a unui rău de o mare înfuriată de furtună. Cum este cu puțință una ca aceasta? Pentru că în împărăția lumescă sunt mulți rânduși să slujească fără de preget, potrivit legii și poruncilor însă aici – nimic asemenea. El, preotul, nu poate porunci ca și cum ar avea stăpânirea de partea lui; dacă, pe de-o parte, se mișcă energic, este numit aspru, dacă, dimpotrivă, nu este energic, este socotit rece și nepăsător. Trebuie, așadar, să păstreze un echilibru între cele două extreme, spre a nu fi disprețuit, nici urât. Altfel realitățile, problemele îl vor depăși. Câți nu ajung să se smintească cu voie sau fără voie? Câți nu ajung să se vatăme sufletește, fie că vor sau nu?

Nu spun, de altfel, decât ceea ce trăiesc și simt. Nu cred că printre clerici sunt mulți care se mântuiesc, ci cei mai mulți dintre ei se vor pierde, căci lucrarea lor se cere a fi plină de curaj. Pentru că multe nevoi se ridică asupra preotului, silindu-l să iasă din modul lui obișnuit de viață, în toate părțile trebuindu-i mii de ochi. Nu vezi câte virtuți trebuie să aibă episcopul? Să fie bun îndrumător, lipsit de răutate, să aibă totdeauna un cuvânt vrednic de crezare, după învățătura pe care a primit-o. Cât de anevoios este acest lucru! Căci va fi socotit vinovat pentru greșelile altora. Nu voi spune nimic de mai mulți, căci și unul singur de va pleca în cealaltă viață fără a fi fost inițiat în taine, nu își va pierde [episcopul] mântuirea? Pierzania unui suflet este o așa de mare nenorocire, încât niciun cuvânt de apărare nu va putea să stea în picioare.

Dacă mântuirea oricărui suflet are o așa valoare, căci pentru el a trebuit ca Fiul lui Dumnezeu să se facă om și să pătimească atâtea, gândește-te ce pedapsă va aduce pierderea lui. Dacă din pricina cuiva s-a întâmplat ca cineva să moară în această viață, iar cel vinovat trebuie să plătească cu viața un lucru ca acesta, cu mult mai mult se cade ca acolo să fie pedepsit. Nu-mi spune că cel care a păcătuțit nu este preotul și nici diaconul, căci pentru toți aceștia vina va cădea asupra capului celui care i-a hirotonit. Voi spune însă și altceva. Se întâmplă ca un anumit episcop să urmeze în scaun altora răi, ajungând să se întrebese poziție s-ar cuveni să ia față de păcatele săvârșite (hirotonii pripite sau pentru câștig) mai înainte. Două sunt primejdii. Nu trebuie nicidecum să smintească, nici pe cel cu pricina, nici pe alții. Trebuie, așadar, ca

mai întâi să-l înlăture pe clericul cel rău? Dar nu există mai întâi niciun motiv. Atunci să-l lase așa? Da, în prezent niciun răului este cel care l-a hirotonit. Ce pentru că pricina răului este cel care l-a hirotonit. Ce să pricepem de aici? Că nu trebuie să-i hirotonească și nici să-i ridice pe aceia la vreo treaptă superioară? Însă făcând așa, toți vor avea impresia lămurită că este răuvoitor. Vor ajunge și în felul acesta să se smintească, însă pentru altceva. Atunci să-l ridice la o treaptă superioară? Acest lucru este cu mult mai rău¹⁸.

Prin natura slujirii sale, slujitorul bisericesc poate provoca cu ușurință nemulțumiri și judecăți

Apostolul Pavel ne spune în prima Epistolă către Tesaloniceni: „Și vă rugăm pe voi, fraților, să cinstiți pe cei ce se ostenesc întru voi, și pe mai marii voștri întru Domnul, și pe cei ce vă învață pe voi. Și să-i aveți pe dânsii de prisos întru dragoste, pentru lucrul lor. Pace să aveți întru voi” (1 Tes. 5, 12-13).

Pe întâistător multe pricini îl silesc să fie lipsit de curaj. Întocmai cum se întâmplă cu medicii, care sunt nevoiți să-i amărase foarte mult pe bolnavi, prin mâncarea și medicamentele prescrise, care nu sunt atât plăcute, cât de neapărată trebuință. Același lucru este valabil și în cazul părinților sau, într-o măsură

¹⁸ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a III-a la Faptele Apostolilor*, 4, 5, EPE (colecția *Edypos Paripos mēs ExchylagPārinjii greci ai Bisericii*), vol. 15, pp. 106-111.

încă și mai mare, al dascăliilor, care par o povară pentru copiii sau elevii aflați în grija lor. Medicul, deși este urât de bolnav, are de partea sa rudele și prietenii sau deseori chiar pe bolnavul însuși. Tatăl, în chip firesc, dar și potrivit legilor statului, poate face uz cu mare ușurință de autoritatea sa asupra copilului; și chiar dacă ajunge să-l pedepsească și să-l mustre fără ca acesta să merite, nimeni nu-l va împiedica să o facă, însă nici el însuși nu-și va mai putea privi după aceea copilul în ochi. În cazul preotului, dificultatea este și mai mare. În primul rând, trebuie să-și exercite autoritatea asupra unor oameni care s-o dorească și să-i fie recunoscători pentru acest lucru, iar aceasta nu se poate realiza degrabă. Cel ținut sub pază și muștrat, oricine ar fi, dacă nu nutrește un sentiment de recunoștință, cu greu va tolera acest lucru. La fel va fi și cu cel povățuit sau îndrumat.

Dacă preotul îi va îndemna pe unii, așadar, să împrumute bani celor care au nevoie, le va deveni neplăcut și stânjenitor. Dacă le spune: tăiați mâna, stingeți furia, puneți capăt dorințelor nebunești, îngrađiți plăcerile, toate acestea vor părea grele, nu doar puțin stânjenitoare. Iar dacă îl va pedepsi pe cel nepăsător sau îl va alunga din biserică sau nu-i va mai îngădui să ia parte la rugăciunea comună, se va supăra, nu pentru că s-a lipsit de toate acestea, ci pentru rușinea din fața lumii. Iar aici avem de a face cu o amplificare a bolii, de vreme ce atunci când ni se interzice participarea la cele duhovnicești ne amărăște nu interdicția în sine, ci rușinea resimțită în fața celor care ne văd. Nu ne temem și nu ne înfricoșăm de

faptul în sine. De aceea și apostolul Pavel vorbește mereu de unii ca aceștia iar Hristos, la rândul Său, a trebuit să spună: „Pre scaunul lui Moise au șezut cărțurarii și fariseii. Deci toate câte vor zice vouă să păziți, păziți și faceți, iar după lucrurile lor nu faceți” (Mat. 23, 2-3). Și iarăși, când l-a vindecat pe leproș, a spus: „Vezi, nimănui să nu spui; ci mergi de te arată pe sineți preotului; și du darul care a poruncit Moise întru mântuire lor” (Mat. 8, 4). Ca să nu spui „îl faceți pe el fiu Gheenei îndoit decât voi” (Mat. 23, 15), a zis: „După lucrurile lor nu faceți”. A exclus așadar orice pretext de judecată venit din partea celui aflat sub călăuzire.

Apostolul Pavel, în epistola către Timotei, scrie: „Preoții cei ce își țin bine dregătoria, de îndoită cinstă se se *întredinsească*” (1 Tim. 5, 17), iar în Epistola către Evrei: „*Ascultați pe învățătorii voștri și vă supuneți lor*” (Evr. 13, 17). Și tot aici zice: „Și vă rugăm pe voi, fraților, să cinstiți¹⁹ pe cei ce se ostenesc întru voi, și pe mai mari voștri întru Domnul, și pe cei ce vă sfătuiesc pe voi”. Și pentru că a zis „*Zidiți-vă unul pe altul*” (1 Tes. 5, 11-12), pentru a nu crede că i-a ridicat pe ei la rangul de învățători, adaugă: fiți atenți, însă, că și pe voi v-am lăsat să vă zidiți unul pe altul, pentru că învățătorul nu poate să-ți spună totul. „Pre cei ce se ostenesc întru voi”, spune, „și pe mai mari voștri întru Domnul, și pe cei ce vă sfătuiesc pe voi”. Și cum să nu fie ceva lipsit de minte, spune? Când ai de-a face cu un conducător lumesc, din cei rânduiți de oameni, toate le faci, fiindu-i pentru toate recunoscător. Când

¹⁹ *Τιμωτέ* are sensul de *fiți* (sau *likeți-vă*) *conținși* sau *recunoașteți autoritatea lor*. [n. tr.]

întăistătorul este pus în fruntea oamenilor de Dumnezeu, cum de nu îi ești recunoscător? Și cum de este în fruntea oamenilor, întrebi? Pentru că se roagă pentru tine, îți oferă darul duhovnicesc prin botez, te cercetează, te sfătuiește și te îndeamnă, iar la miezul nopții dacă îl chemi – vine, însă suferind ca nimeni altul vorbele tale urâte și blasfemiile. Ce i-a trebuit așa ceva? – prinzi să întrebi. Însă întrebarea este: Bine a făcut sau rău? Tu ai și femeie, trăind în plăceri și iubind viața de negustor, preotul însă este prins de această lucrare, pentru el nu există altă viață, îngrijindu-se de cele ale Bisericii.

„*Să-i cinstiți²⁰*”, spune, „*cu prisos de dragoste pentru lucrul lor, pace să aveți întru voi*” (1 Tes. 5, 13). Vezi cum știe că exista la ei o reținere în acest sens? Nu spune în chip simplu, să-i iubiți, ci cu prisos, precum copiii pe părinții lor. Căci prin ei v-ați născut la viața cea veșnică, prin ei ați dobândit împărăția, prin mâinile lor se săvârșesc toate, prin ei vi se deschid porțile cerului.

Nimeni să nu se răzvrătească, nimeni să nu fie iubitor de vorbe împotrivoare. Cel care-L iubește pe Hristos, îl iubește pe preot, oricine ar fi, fiindcă prin el a primit Taine înfricoșătoare. Spune-mi, dacă voiești să vezi palate strălucitoare de mult aur și de nestemate care le împodobesc din belșug și l-ai aflat pe acela care deține cheile porților lor, urmând să răspundă neîntăriat rugămintii tale, deschizându-ți

²⁰ *Ἱερόμαι* are și sensul de *a avea în vedere*. Cele două verbe sunt traduse așadar prin cinstire, reflectând în esență atitudinea ce trebuie avută față de preoți. [n. tr.]

și aducându-te înaintur, nu-l vei prefera pe acesta înaintea tuturor? Nu l-ai iubi precum ochii din cap? Nu l-ai pretui? Acesta (preotul) ți-a deschis cerul, și nu-l iubești, și nu ai grijă de el? Dacă ai femeie, nu-l iubești mai mult decât pe toți pe cel care ți-a pețit-o? Tot așa, dacă iubești pe Hristos și Împărăția cerurilor, cunoaște prin cine ai dobândit-o. Pentru aceasta s-a spus: „Pace să aveți între voi”.

De aceea, „feriți-vă, frații mei din lume, de judecarea preoților: nu-i defăimați, nu-i treceți cu vederea, căci astfel aprindeți foc și ardeți, pentru că preoții sunt mai presus și decât împărații, și decât îngeri. Mie, frații mei, așa îmi spune conștiința mea să fac: de este să întâlnesc un preot și un împărat, cuvenit mi se pare să-l asez pe preot mai presus decât pe împărat. Iar dacă întâlnesc un preot și un înger, voi saluta mai întâi pe preot decât pe înger, căci acesta, frații mei, este mai presus decât Sfânta Masă și decât Sfântul Potir, pentru că Sfântul Potir este neînsușit, iar preotul în fiecare zi prefăce Preacuratele Taine în cinstul Trup și Sânge al Domnului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos. Eu, frații mei, n-am a aduce nicio vină preoților, de vreme ce sunt preoți și Îl au pe Hristos Care îi va pedepsi; de gresesc, Hristos are toiaș de fier pentru ei. Însă pentru cei ce voiesc să devină preoți trebuie să spun acestea”²¹.

„De aceea și voi, creștinii mei, toți împreună se cade să-i cinstiți și să-i respectați pe preoți, și să nu-i amărăți, nici să-i împovărați cu obligații și cu dări, ca

²¹ Ioan V. Menounos, *Sfântul Casma Elaiimul, Învățătură*, Ed. Trinos, Atena, 1979, pp. 215-216.

să se roage lui Dumnezeu pentru sufletele voastre, pentru viața voastră, pentru lucrurile voastre și pentru lucrul mâinilor voastre. Căci trebuie să aflați că un preot este mai mare decât un împărat, și mai presus chiar decât un înger, ca cel ce este mijlocitor între Dumnezeu și oameni și s-a învrednicit să săvârșească Sfintele Taine, și mai cu seamă marea și înfricoșata Taină a Sfintei Liturghii, la care îngerii privesc și se înfricoșează. Pentru aceasta, pe cât vă stă în putință, cinstiți-i și să-i aveți la evlavie. Și, cu atât mai mult, să aveți evlavie față de arhierul vostru, căci el este rânduit de Dumnezeu aici pe pământ ca chip al lui Hristos, și câte va lega vor rămâne legate, și câte va dezlega vor rămâne dezlegate. Dați-le acestora din toată inima cele cuvenite pe care le cer de la voi, pentru că și ei au cheltuieli și sunt atât de împovărați de cei din afară. Când vin la voi, primiți-i cu bucurie, făcându-le parte de cinstea și primirea cuvenită”²².

Clerul - purtător văzut al harului dumnezeiesc nevăzut

Teologia ortodoxă referitoare la preoție scoate în evidență nesfârșita înțelepciune și iubire de oameni a lui Dumnezeu, Care, cunoscând că slăbiciunea omenească are nevoie spre a primi dumnezeiescul har de un mijlocitor din lumea văzută, se folosește de om, făcându-l pe acesta purtător al harului dumnezeiesc, în calitate de preot.

²² *Ibidem*, pag. 172.

«Harisma omului de a fi fost făcut „după chip” era suficientă prin ea însăși ca să-L cunoască pe Dumnezeu Cuvântul, și prin Acesta, pe Tatăl. De vreme ce Dumnezeu cunoștea slăbiciunea omenească, a prevăzut că oamenii ar putea, din pricina negrijii lor, să nu mai ajungă să-L cunoască plecând de la cele sădite în ei înșiși de El. Pentru aceea, a avut grijă să nu fie trecut cu vederea Ziditorul din pricina celor zidite. Pentru că, în cunoașterea omului mergea încet-încet

Fiindcă nepăsarea omului a răzvrătitu-se împotriva lui Dumnezeu, Dumnezeu a trimis mai întâi pe Noe, apoi pe Avraam, apoi pe Moise, apoi pe Iisus Hristos, iar acum trimis Legea și pe Proroci, care erau dintre ai săi, încât să de-nar fi voit să-și ridice privirea către cer, spre a-L recunoaște pe Ziditor, să aibă măcar învățătura venită de la aproapele. Pentru că oamenii pot să învețe mai bine cele înalte și mai presus de lume de la semenii lor.²³

Dacă omul, pentru a dobândi harul, atârnă de starea personală a purtătorului acestuia, „nădejdea lui este deșartă”, după cuvântul sfântului Ioan Gură de Aur.

Aur.

De aceea, este de folos pentru acei membri ai Trupului Bisericii care nu sunt clerici să vadă în persoana clericului doar un purtător văzut al harului nevăzut, și să nu depindă de el ca om, altfel spus de lipsa lucrării lui personale, a sfințeniei lui.

Plecând de la opinia Părinților Bisericii, la care am făcut referire, reiese că potrivit tradiției Bisericii clerical deține în comunitatea bisericească poziția unui părinte. Constituie o evidență faptul că în această

²³ Sfântul Athanasie cel Mare, *Despre Întrupare*, 12, EPE, vol. 1. pp. 256-257.

tradiție lucrarea clericului este una de părinte (tată) al comunității, spre deosebire de preoții idolești, care patronau o formă de credință impersonală. Sfântul Ioan Gură de Aur consideră o realitate faptul că preotul, slujind ca părinte în comunitatea bisericească, se frământă pentru neajunsurile membrilor ei, chiar dacă propriile lui treburi merg bine. Deoarece ajunge să preia mai multe responsabilități, are parte de mai multe primejdii, chinuri și osteneți decât alții, pentru că „în fiecare zi fiți slujește ție”, „te cercetează... și în toiu nopți dacă îl cheamă”. Aceasta este în linia generale lucrarea părintească, caracterizată de un caracter unilateral al relației cu ceilalți membri ai familiei, care au alte îndatoriri față de el decât cele avute de el față de ei, fiind în acord cu cuvântul sfântului Ioan Gură de Aur: „îndoiță le este răspunderea”. Sfântul Ioan Gură de Aur consideră, de asemenea, un dat lucrarea părintească a clericului, atunci când spune: „De are cineva părinte, și de ar avea mii de defecte, pe toate le acoperă. Când îi lipsește priceperea, ai îngăduință. Dacă așa se cade să ne purtăm cu părinții trupești, este vădit că încă și mai mult cu părinții duhovnicești” (*Tâlcuire la II Timotei*, PG 62, 612). Pentru sfântul Ioan Gură de Aur, lucrarea clericului nu este părintească doar într-o ordine naturală a lucrurilor, ci într-o măsură mult mai mare, având un caracter duhovnicesc.

Ce se întâmplă atunci când clericul nu acceptă caracterul părintesc al lucrării sale, neavând nicio aplecare înspre asumarea vreueneia din îndatoririle părințești în raport cu ceilalți membri ai comunității bisericești - îndatoriri pe care sfântul Ioan Gură

de Aur, și în general tradiția Bisericii, le considerăm fundamentale pentru lucrarea clericului – și socotim că rolul său se rezumă doar la unul ceremonial, de oficiere a slujbelor?

În acest caz avem de-a face, desigur, cu o problemă foarte serioasă. Este vorba însă de un simptom al unei boli mai generale a mădularilor Bisericii. În rândurile clerului sunt promovate persoane care nu-și înțeleg rolul așa cum reiese acesta din tradiția bisericească, deoarece, într-o anumite măsură, ceilalți membri ai comunității, în ansamblul ei, nu-și exercită lucrarea care le este specifică. Dacă și-ar asuma în mod real responsabilitățile care le revin în cadrul vieții Bisericii, ar fi foarte neliniștiți, văzând locul preotului ocupat de unul care se preocupă doar de afaceri. Mai mult, faptul că este promovată o asemenea persoană într-o astfel de poziție este un semn că în comunitatea bisericească nu există un altul care să-și asume îndatoririle de părinte. De regulă, în acest caz, faptul că mulți clerici nu vădesc nicio aplecare pentru o slujire de părinte în cadrul comunității bisericești dă naștere unor gânduri de judecată. Interesul pentru familia noastră bisericească se limitează doar la a-i judeca și osândi pe ceilalți. Dacă am simți comunitatea bisericească ca pe o familie duhovnicească mai largă, ne-am neliniștiți zi și noapte sesizând o atât de serioasă disfuncționalitate a ei. Nu este de mirare că cel pus în fruntea comunității bisericești nu se simte părinte, atât timp cât nici comunitatea nu trăiește ca o familie, nici membri ei nu se simt frați întreolaltă.

Pe de altă parte, cei care intră în cler cu o viziune mercantilă reflectă atmosfera care predomină în

general în Biserică. Starea unui mădular al trupului este în strânsă legătură cu starea generală a trupului. Iar starea trupului bisericesc care produce astfel de slujitori ai Bisericii, tributari unei viziuni mercantile, poate fi redată prin acea prejudecată populară: „Preot vrei să te faci, Kosta? Te-a ajuns blestemul, că tot leneșul și mânăcul, ori preot, ori paznic vor să se facă”. Acest ethos bisericesc care predomină în rândul clerului se caracterizează prin două concepții diametral opuse. Una are față de cleric pretenția și așteptarea pietistă de a fi un supra-om ajuns la desăvârșire, iar cealaltă se exprimă cu dispreț la adresa lui, prin acele vorbe amănute mai sus, sau se concretizează în panica resimțită chiar și de cele mai credincioase familii atunci când vreunul din copiii lor își exprimă dorința de a deveni preot, familia însușindu-și toate acele stereotipuri și prejudecăți conform cărora persoanele atrase de preoție sunt nevrotice, înapoiate și inculte.

Mai trebuie specificat că membrii unei comunități bisericești care trăiesc cu adevărat într-un duh creștin se raportează la omul păcătos ca la un bolnav care are nevoie de compătimire, și nu ca la un răufăcător care trebuie respins și pedepsit. Când trăim în duh creștin știm că numai dragostea vindecă, iar dacă se întâmplă ca părintele nostru duhovnicesc să se îmbolnăvească sufletește, se va putea tămădui numai simțind că este acceptat și iubit de ceilalți membri ai comunității bisericești, și nu prin respingerea și disprețul lor.

Acest lucru este foarte limpede redat de istoria acelui monah care ceruse de la Dumnezeu să-i arate un

Bătrân² pentru a-l îndruma în viața duhovnicească, în timp ce străbătea pustia a dat de o colibă și a avut încredințarea lăuntrică că l-a găsit pe cel dăruit de Dumnezeu pentru a-i deveni părinte duhovnicesc, întâlnind în colibă, a constatat că acesta trăia cu o femeie. În poînda acestui fapt, a rămas alături de el cu multă smerenie, în deplină dăruire și ascultare, și nu numai că a ajuns la o mare înălțime duhovnicească, ci s-a făcut pricină și pentru schimbarea bătrânului, care s-a reîntors pe calea curăției și a virtuții.

Trebuie să știm, în final, că teologia preoției comportă două aspecte. Unul, de care ne-am ocupat până acum, se referă la acei membri ai Bisericii care nu sunt clerici, dar îi învață pe ceilalți cum să privească lucrarea clericului și ce atitudine să aibă față de el. Celălalt aspect, propriu-zis, al preoției arată până unde se extind îndatoririle acestuia și care este caracterul practic al slujirii ei. Nici mireni nu pot pretinde preoților să-și neglijeze îndatoririle presupuse și impuse de slujirea lor bisericească, dar nici clericii nu se pot rezuma doar la cele specifice mirenilor, ca și lucrare duhovnicească personală. Aceste lucruri sunt valabile pentru orice familie, care nu poate funcționa cum se cuvine atunci când fiecare din membrii ei, în loc să se îngrijească de a-și împlini propriile îndatoriri, arată celorlalți membri ce ar trebui să facă.

² Cuvântul *gheron* în limba greacă înseamnă bătrân îmbunătățit și corespunde termenului de *stareț* din slavonă, care nu are sensul de egumen sau conducător administrativ al unei mănăstiri, așa cum s-a impus în general în limba română. Alături termenul *gheron* căi și *stareț* presupun un sens duhovnicesc, de călăuzitor de suflete. [n. tr.]

II

CLERICUL - CĂLĂUZĂ DUHOVNICEASCĂ

Clerul are anumite responsabilități, la fel ca în orice profesie sau îndeletnicire omenească. Există, însă, câteva note specifice, care deosebesc decisiv îndatorirea clericului de cea a altor profesii, conferindu-i o anumită unicitate. Clericul este întâi de toate o călăuză duhovnicească. Aspectele definitorii pentru slujirea clericală sunt de factură personală. Credința reprezintă o trăire lăuntrică, personală.

O provocare unică

Rolul călăuzitor al clericului nu se rezumă doar la capacitatea lui administrativă, la elocvență sau la farmecul personal. Clericii buni administratori, retori sau comercianți ar putea avea șanse de reușită și în alte domenii de activitate. Aptitudinile de un fel sau altul îl pot ajuta pe cleric să devină un păstor capabil, însă nu fac din el un adevărat păstor. Trăsăturile care evidențiază un conducător în Biserică sunt valabile și în alte domenii. Totuși, în Biserică, cel ce are un

rol conducător are răspunderea unică de a fi călăuză duhovnicească, calitate care, dincolo de aspectele de ordin exterior, vizează o realitate lăuntrică.

Rolul călăuzitor al clerului în cele duhovnicești are, desigur, și manifestări exterioare. Totuși nu ar trebui să se confunde cu realizările exterioare precum zidirea de biserici, sporirea numărului enoriașilor și alte aspecte de aceeași factură. Ceea ce contează în cele din urmă în viața duhovnicească nu este ce faci, ci ce ești, clericul ajungând, inevitabil, să se confrunte la un moment dat cu propriul său sine gol-golul. Mulți dintre noi ne simțim mult mai în largul nostru dacă avem parte de anumite reușite în viață, pe care să ne sprijinim recunoașterea din partea celor din jur, însă atunci când ajungem să stăm dezbrăcați de orice lucru omenesc în fața lui Dumnezeu, nu mai rămâne nimic care să ne îndreptățească, afară de harul Său. Un cleric mai vârstnic povestea una din experiențele sale din primii ani de slujire care l-a impresionat mai mult. Un necunoscut l-a întrebat într-o bună zi dacă este creștin. „Sunt preot ortodox”, a fost răspunsul acestuia. Străinul nu s-a arătat mulțumit. „Nu asta v-am întrebat”, a replicat el.

Acest cleric a fost impresionat de întâmplarea respectivă, pentru că l-a silit să se detașeze de omul din afară, în care se simțea în siguranță, și să-l caute pe cel lăuntric, unde era mai puțin sigur de sine însuși. Atunci când un cleric privește în lăuntrul său, este posibil să nu vadă credință, ci îndoieli, a căror voce se străduiește să o înăbușe și la toți ceilalți. Mai poate afla motivații egoiste, pe care le osândește de regulă de

la amvon, și acea întrebare plină de neliniște care va reveni permanent: „A cui slavă o caut cu adevărat?” Când credința cuiva se identifică cu propria-i ocupație, este greu să realizeze câtă credință mai are în realitate, dincolo de profesia sa, și câtă se datorează acesteia din urmă.

Apărătorul credinței are nevoie să fie întărit el însuși de rezultate palpabile. Credința nu reprezintă însă o acceptare a celor spuse de cineva, ci ține de o încredințare personală. Un cleric își poate submina propria-i credință încercând, fie de la amvon, fie la mărturisire, fie în contactul pe care îl are cu un bolnav, să insuflă o nădejde sigură, străduindu-se să se arate pe sine drept stâlp al credinței. Întrebările amenințătoare la adresa credinței constituie în aceeași măsură o amenințare la adresa rolului său conducător, fapt pentru care este posibil să le evite, mulțumindu-se cu manifestările exterioare ale autorității preoțești. El se poate bucura de o iluzorie întărire a credinței venită din partea acestor manifestări exterioare ale autorității și din polemica purtată cu anumite poziții contrare.

Cu toate acestea, circumstanțele de astăzi nu favorizează această confruntare, care este de o importanță crucială, cu lipsa de credință lăuntrică. Întrebările evitate cu bună știință de cleric, deoarece, intră în contradicție cu propriile lui concepții religioase, revin ulterior, de regulă, cu și mai mare tărie, ruinându-i în final propriul sistem de apărare, ceea ce va duce la o clătinare a credinței exterioare, putând ajunge până la a intra în conflict cu acele manifestări ale autorității pe care se sprijinea până atunci.

și a indemnului cu înclătura cea sănătoasă, și pe cei ce grăiesc împotriva a-i certă" (Tit, 1, 6-9).

"Prin fără de prihană se subînțeleg toate virtuțile, astfel că dacă cineva se știe cu anumite păcate, nu face bine dondu-și o demnitate de la care îl opresc faptele sale. Căci unul ca acesta are nevoie de povățuire, și nu să-i povățuască el pe alții. Pentru că cel ce este povătuitor duhovnicește ar trebui să strălucească mai mult decât orice luminător, petrecerea lui se cuvine să fie fără de pată, încât toți, privind-l, să-și facă din viața lui o pildă pentru propria lor viață"²⁵.

"Să trăim, așadar, în așa fel încât să nu se defaima numele lui Dumnezeu. Să nu căutăm slava omenească, nici pe a celui viclean, ci măsura și cumpătarea să o urmăm, precum s-a zis: „Străluciți ca niște luminători în lume" (Filip. 2, 15). Căci de aceea ne-a lăsat aici, spre a fi luminători și învățători altora, spre a fi plămădiți și a vieții precum îngerii printre oameni, precum cei vârstnici între prunci și cei duhovnicești între cei lumeești, încât să se folosească de noi, spre a fi sănătați aducătoare de mult rod"²⁶.

Tradiția Bisericii cere de la cleric nu doar propria sporire și maturitate duhovnicească, ci insistă în mod deosebit și asupra familiei acestuia, care va trebui să constituie o pildă de familie sănătoasă: „Dacă propria sa casă nu știe să o chivernisească, cum se va îngriji de Biserica lui Dumnezeu" (1 Tim. 3, 7).

Aceia dintre noi care am suferit însă, mai mult sau mai puțin, influența unei teologii pietiste și legaliste,

²⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentarii la 1 Timotei* 1, Migne 62, 547 - 548.

²⁶ *Ibidem*, 3, Migne 62, 551.

folosim fără discernământ literatura bisericască, care cere de la clerici un înalt nivel duhovnicește, întârindu-ne astfel propria patologie sufletească.

Toate aceste predici despre sfințenia și starea ingerească pe care ar trebui să ni le însușim, despărțite însă de realitatea concretă printr-o prăpastie de netrecut, ne determină adeseori pe mulți dintre noi, clericii, să tragem concluzia că în privința noastră este cu totul imposibil să accesăm la o așa măsură și în consecință abandonăm orice luptă, spre a păstra un nivel elementar al normalității și al omenescului, cedând în continuare unor compromisuri de cel mai îndoielnic gust. Pe de altă parte, păstrăm aparența unui angelism fără nicio legătură cu sinele nostru real și care ne lipsește de orice autenticitate. Este știut că în zilele noastre nimic nu-l slăbănogeste launtric pe om atât de mult ca lipsa autenticității.

O tradiție ortodoxă autentică nu va duce niciodată la o astfel de dilemă tragică, deoarece aceasta nu-i clasează pe oameni în două categorii, ci se raportează la fiecare în manieră personală și privește creșterea duhovnicească ca pe o cale care nu cunoaște sfârșit.

«De nu te liniștești cu inima, liniștește-ți măcar limba. Și dacă nu poți pune rânduială în gânduri, pune rânduială măcar în simțuri. Și de nu ești singur în cugetul tău, fii singur măcar cu trupul tău. Și de nu poți lucra cu trupul tău, întristează-te măcar în cugetul tău [pentru acest fapt]. Și de nu poți sta la priveghere, priveghează măcar șezând pe patul tău, sau chiar întins pe el. Și de nu poți posti două zile, postește măcar până seara. Și de nu poți până seara, păzește-te

macar să nu te sature. De nu ești curat în inima ta, în curat macar în trupul tău. De nu plângi în inima ta, îmbracă-ți în jale macar fața ta. De nu poți milui, vorbește macar [osândindu-te] ca un păcătos. De nu ești făcător de pace, fii macar neiubit de tulburare. De nu poți fi sânguinos cu fața, fii macar în cugetul tău netrândav. De nu ești biruitor (asupra păcatelor), macar să nu te mândrești față de cei vinovați. De nu izbutești să închizi gura celui ce bârfește pe soțul tău, păzește-te macar să nu te faci părtaș în aceasta cu el²⁷». Sântul Ioan Gură de Aur, comentând acele pasaje din epistolele sântului apostol Pavel, cea dintâi către Timotei și Epistola către Tit, la care ne-am referit mai sus și în care se cere ca episcopul și preotul să nu bea vin mult, să nu fie iubitori de câștig urât sau bădăuși și să aibă o singură femeie, face următoarele observații:

«Această libertate a fost dată potrivit firii de atunci, întrucât dacă dorește cineva,

deși s-ar fi convenit să se refere la lucruri mai înalte? De ce nu a spus că trebuie să fie precum un inger, nesupus patimilor omenesti? Unde sunt acele virtuți de seamă de care vorbește Hristos, pe care ar trebui să le afi chiar și la cei din afara clerului, adică a se răstigni pentru lume, a fi totdeauna gata să-și jertfească viața? Precum spune Hristos: „Eu sunt Păstorul cel bun; păstorul cel bun, suflatul său își pune pentru oî” (In. 10, 11), și iarăși: „Și *celă ce nu va lua crucea sa și să vie după mine, nu este mie vrednic*” (Mat. 10, 38). Ci spune „să nu fie bețiv”. Cu adevărat, bune sunt aceste îndemnuri dacă episcopul trebuia povățuit în acest fel. De ce nu spune că s-ar fi convenit să depășească deja cele pământești? Dar acelea pe care le cere celor din lume nu le cere episcopului. Ce le spune aceloră? „Drept aceea omorâți măduarele *voastre, cele de pe pământ*” (Col. 3, 5) și „Pentru că *cel ce a murit, s-a îndreptat de păcat*” (Rom. 6, 7). „Care sunt ai lui Hristos, trupul și-au răstignit împreună cu patimile și *cu poftele*” (Gal. 5, 24) și în altă parte: „Care nu se leacădă *de toate avuțiile sale, nu poate fi ucenic al Meu*” (Lc. 14, 33). De ce nu cere Pavel toate acestea? Simplu, fiindcă un așa caracter la puținii se putea găsi, iar în vremurile acelea era nevoie de mulți episcopi, spre a se așeza în fiecare cetate câte unul.

Însă pentru că bisericile trebuiau să se întinda în multe locuri (și era nevoie de mulți păstori), nu pretinde aceste virtuți deosebit de înalte. Căci cum pătarea și buna putare erau virtuți obișnuite multora»²⁸.

²⁸ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a X-a la I Timotei*, Migne 62, 549.

Clericul este om, însă...

Este dificil să fim precum cel considerat de noi a fi o autoritate. Dumnezeu s-a făcut om spre a fi asemenea neamului omenesc. Însă acestuia din urmă i-a fost greu să accepte o astfel de asemănare. Poate că nu ne este atât de greu să acceptăm dumnezeirea lui Hristos, pe cât ne este să acceptăm omenitatea Sa. Ne este mai dificil să acceptăm o omenitate fără de păcat a lui Hristos. El a avut parte de toate ispitele [ca rezultat al afectelor]²⁹ neprihănite asumate], cum ar fi bunăoară cele simțuale, dar și de natură sufletească. Nepăcătoșenia Lui nu înseamnă așadar că Hristos ar fi fost liber de orice ispită. Nu este ușor, de asemenea, pentru credincioși să accepte păcătoșenia păstorului lor. Pe sfinți, în bună măsură, îi considerăm niște

²⁹ Afectele apar în firea omenească în urma căderii lui Adam. Ele nu au un caracter negativ, ci mai degrabă unul neutru, fiind puteri sufletești de interacțiune cu lumea. Vorbim așadar de afecte ce țin de partea simțuală: plăcere, durere dar și de cele de natură sufletească, ca întristarea, frica ș.a. Exagerarea, iraționalitatea împlinirii sau satisfacerii afectelor le dă acestora un caracter negativ, păcătos, având ca rezultat întunecarea minții și alipirea de cele trecătoare. În cazul omului obișnuit, păcatul strămoșesc marchează o înclinare păcătoasă în satisfacerea afectelor. Hristos, neavând păcat strămoșesc, a ținut sub control afectele asumate prin întrupare, în acele limite necesare existenței umane. Prin practicarea virtuților și harul conținerii de Sfintele Taine ale Bisericii, nu facem decât să ne împărtășim de puterea lui Hristos, în a gestiona cum se cuvine afectele și în a ne face conform chipului Său, îndumnezeindu-ne. [n. tr.]

supraoameni. Credinciosul poate admite rațional faptul că păstorul său este păcătos. „Este și el om ca și noi”, se zice, însă a accepta cu inima reprezentă o altă chestiune.

Cei mai mulți dintre noi oamenii vrem să existe cineva care să fie mai bun decât noi. Candidatul cel mai probabil la un astfel de rol este clericul. Un credincios spune: „Știu că preotului nostru îi place să bea din când în când câte un păhărel de vin, ceea ce, desigur, nu mă deranjează, ci dimpotrivă; știu că este căsătorit și prin urmare face anumite lucruri; toate acestea sunt normale, însă ca să mijlocească pentru mine aș vrea să fie undeva mai sus”. Și în timp ce spunea asta și-a ridicat ușor mâna deasupra capului: „Vreau ca părintele să fie cu câteva trepte deasupra mea”.

Aceeași raportare există și în ceea ce privește mânia clericului. Mulți oameni doresc ca slujitorul Bisericii să-și țină în frâu mânia, în cazul în care inevitabil se ajunge la așa ceva. Unii totuși mărturisesc că le-a plăcut când l-au văzut uneori pe preot mânios. „Preotul nostru predică cel mai bine atunci când este mânios”, spunea cineva. Unii dintre noi avem nevoie de mustrare, pentru ca neliniștea datorată sentimentului de vinovăție să fie domolită în acest fel. Pe de altă parte, mulți clerici pot deveni mai energici sub impulsul mâniei. Desigur, mânia nu este o expresie a dreptății dumnezeiești și rolul energizant pe care l-ar putea avea pentru slujitorul Bisericii este doar unul de scurtă durată.

Așa cum este firesc, credincioșii așteaptă o confirmare din partea clericului. Adevăratul slujitor

al Bisericii valorifică acest lucru. Știe că oamenii au nevoie de cineva care să-i susțină și să le întărească convingerea că pășesc pe calea cea adevărată a credinței. În predicile și în întâlnirile sale de un fel sau altul, preotul îi asigură pe credincioși de acest lucru însă lui însuși cine îi dă o asigurare în această privință? Studentii sau elevii care intră în facultățile sau școlile teologice (seminarii) se așteaptă la început să găsească acolo niște comunități ideale. Doresc ca mediul școlar să le întărească credința. Însă ajunși acolo, constată că studenții teologi și seminaștiți sunt la fel ca ceilalți, fapt care reprezintă pentru ei o adevărată dezamăgire. În loc să găsească oameni mai buni, află pe unii la fel ca ei sau chiar mai rău. Când ajung să-i cunoască mai bine, de regulă credincioșii sunt dezamăgiți de clerici, deoarece i-ar fi voit altfel. Lor le plac măsurile duble. Au nevoie de cineva cu o morală mai înaltă, pentru ca ei înșiși să poată rămâne în continuare la un nivel mai de jos. Avem așteptări mai mici de la un coleg decât de la un șef.

Vrem să credem că există sfinți care au ajuns la desăvârșire și sunt niște supraoameni. Însă nici sfinții nu sunt desăvârșiți. Sfințenie nu înseamnă nepăcătoșenie și desăvârșire. Sfinții au și ei gânduri (imbolduri) egoiste, trupești și agresive, precum și îndoieli - la fel ca toți ceilalți oameni. Trupul clericului și nevoile acestuia nu diferă de cele ale altor oameni. Același dorințe și porniri egoiste se opun unei vieți în duh, constituind, la fel ca la toți ceilalți, o piedică în calea binelui pe care ar voi să-l facă.

Faptul că preotul nu se află pe o treaptă mai înaltă îl încurcă și pe el, și pe credincioși. Constatând

că-i trec și lui prin minte gânduri egoiste, rușinoase și agresive, la fel cum trec și prin mintea păstorilor săi, ajunge la rândul său să fie dezamăgit: „Vai și amar, dacă unul ca mine a ajuns să fie părinte duhovnicesc”, îi trece prin minte, „și cu toate acestea iată că sunt. Ce s-ar întâmpla dacă ar ști fiii mei duhovnicesți? Este suficient de tragic că știu eu însumi”. Mai sunt și acele momente, cum ar fi intrarea în Sfântul Altar, în care sentimentul propriei nevrednicii îl chinuie cumplit: „Ce caut aici? Cine sunt eu, de îndrăznesc să mă apropiu de sfințele sfinților? Cine sunt eu ca să-i învăț pe ceilalți Cuvântul lui Dumnezeu?”

Însă păcătoșenia clericului aduce un folos, pe care în dezamăgirea lor rareori îl conștientizează atât clericii, cât și laicii. Celui aflat cu mult mai sus decât mine îi poate fi greu să mă înțeleagă. Faptul că slujitorul Bisericii este nu doar un om al duhului, ci și al trupului, înseamnă că nu va avea piedici în ci și al trupului, înseamnă că nu va avea piedici în împreună-pătimirea sa cu orice păcătos. Putința de a se identifica cu celălalt poate constitui un avantaj în lucrarea pastorală. Îi este mai ușor preotului să înă oglindea pentru ca ceilalți să se vadă pe ei înșiși, când mai întâi s-a văzut pe sine. Când s-a privit pe sine cu sinceritate, cuvântul său către ceilalți are ecou. Aceștia simt că înțelege și că pot avea încredere în el.

Laicii tind să ceară foarte mult de la cleric și poate că procedează așa, trecând peste faptul că este om ca și ei, simțind că el este primul care a ridicat ștacheta, prin predicile sale mustrătoare cu caracter moralizator. Conștient sau subconștient, avem o pornire de a surpa autoritatea, mai ales pe cea de ordin moral, pentru a

ne justifică astfel cele rele ale noastre. Așa se explică
patima cu care mulți caută și vorbesc fără încetare de
provoacate de clerici.

Cei care se prezintă pe ei înșiși drept simboluri ale unei moralități desăvârșite, atunci când viața lor ajunge să dezmintă acest lucru, se fac pasibili de osândă îndoită. Căderile lor constituie o justificare îndelung așteptată pentru a ataca la ei ceea ce părea că-i plasează deasupra noastră. Intensitatea atacului crește pe măsură ce ei înșiși se simt învinși și că-i plasează de care o satisface.

Nu pomenim însă, de regulă, despre criteriile diferite după care se judecă lucrurile. În romanul lui Olov Hartmann, *Mascara sfințită*, soția unui cleric, care în poziția statutului ei nu se considera pe sine creștină, își tolosește toată energia spre a-și ataca soțul pentru inconsecvențele lui în calitate de povățuitor creștin. Era ușor pentru ea, care nu-și asumase nicio răspundere, să-l atace pe cel care își luase pe umeri o asemenea sarcină.

Accea care nu renunță niciodată la siguranța oferită de viața lumească se grăbesc să se cațere. Cu cât creanga pe care alții îndrăznesc să se cațere. Cu cât un preot se arată mai mult a fi judecătorul moralității credincioșilor și nu părintele lor duhovnicesc, se va expune dorinței ascunse a celor mulți de a-i răsturna din scaun pe cei aflați în poziții de conducere.

**Tendința de a desființa și de a îmbuna
autoritatea duhovnicească**

La oameni poate fi observată tendința de desființare a celui care reprezintă o autoritate duhovnicească, însă în aceeași măsură și tendința de a-l îmbuna într-un fel. Această atitudine oscilantă poate fi observată atunci când un slujitor al Bisericii își face apariția într-un loc oarecare. Caracterul amuzant al situației care se creează uneori prin apariția clerului în public nu a trecut neobservat de autorii de caricaturi. În serialul comic *Snuffy Smith*, Snuffy și soția lui Loweezy sunt prezentați în primele imagini într-o ceartă grozavă. Micuțul Iughaid dă buzna în casă anunțând că pastorul urmează să-i viziteze. Snuffy și soția lui, Loweezy, uită dintr-o dată de cearta lor și se îmbrățișează cu tandrețe. Prezența slujitorului Bisericii simbolizează, ca rezultat al unei educații religioase deformate, tribunalul în fața căruia vrem să apărăm buni. Judecătorul (preotul) devine însă obiect al resentimentelor, de obicei ținute ascunse.

Trăim astfel un conflict interior între dorința de a ne asigura o recunoaștere pozitivă din partea judecătorului și dorința de a-i năruți autoritatea. Este limpede că în extenso, dar și ca rezultat al unei educații religioase deformate, Dumnezeu Însuși este văzut ca judecător. Îl vedem adesea precum un copoi de vânatoare care ne provoacă un sentiment de teamă și de respingere, existând chiar situații când ne-am scăpa cu plăcere de El dacă am putea.

Luther tocmai în acest chip L-a perceput pe Dumnezeu, fapt pentru care a și zis: „O inimă cu totul vlăguită nu-și poate deschide gura, ci rămâne mută sau ajunge doar să arunce hule asupra lui Dumnezeu, neputând să creadă ori să vorbească despre El altfel decât despre un tiran cumplit sau diavol, dorindu-și doar să scape și să se elibereze de El. Desigur că și-ar dori mai degrabă ca Dumnezeu să nu fie Dumnezeu, pentru a nu suferi din partea Lui toate acestea”³⁰.

Deoarece Dumnezeu, de Care nu ne putem elibera, ne prigonește, suntem siliți să cădem, într-un fel sau altul, la pace cu El. Plecând de la astfel de proiectii sau moduri de percepere interpușe între cleric și laici, se pune întrebarea cât reușește clericul să-i slujească pe laici ca părinte duhovnicesc, și cât ca simbol al unei presiuni morale?

Pericolul amăgirii de sine

Aceste așteptări exagerate la adresa clericului, prin care i se pretinde acestuia o desăvârșire supraomenească, pot constitui pentru el o povară peste puterile și convingerile lui personale.

Majoritatea laicilor așteaptă de la slujitorul bisericesc să fie *serios* - dar neprotocolar, realist - dar nu lumes, inteligent - dar nu șmecher, subtil la trup - dar nu foarte firav, sărac - fără a fi cu totul lipsit de mijloace materiale, cu sfântă cuviință - dar nu pompos,

³⁰ Gordon Rupp, *The Righteousness of God*, New York, Thomas Nelson and Sons, 1966, pag. 166.

îngrijit - dar nu pedant, harnic - dar nu ambițios, strănuindu-și cu asprime propriul comportament - dar nu și pe al celor păstoriți, direct - dar cu discreție, amabil - dar rezervat.

Astfel, teribilul spectru al insuficienței lui lăuntrice poate deveni atât de nesuferit încât să-l determine să caute un refugiu într-o amăgire de sine și, în loc să ia aminte la propria-i realitate lăuntrică și, în care cu anevoie o poate stăpâni sau chiar deloc, pe care cu îndrepta atenția spre un exterior pe care îl își va ține sub control. Acest lucru devine temei al construirii unei vitrine profesionale, care transformă slujirea clericală într-un spectacol. Rolul de căpetenie al credinței, cu garanțiile aferente pe care le conferă omului lăuntric, va fi luat de cele exterioare, de litera scrisă, ducând la tot felul de norme cu caracter legalist. Păzirea canoanelor, a obiceiurilor, a legilor, a tradițiilor, devine fundamentul pe care se zidește cu intransigență rolul călăuzitor al clericului.

El va putea ajunge astfel un legalist al moralei și al credinței, adunându-și toate forțele spre a se transforma într-un fel de câine ciobănesc, păzitor al comportamentului semenilor. Sau își va centra rolul conducător asupra păzirii dreptei învățături de credință, prin acțiuni moralizatoare care nu suferă nici un rabat, apelând la acele formule conceptuale și simboluri lingvistice considerate a fi corecte și potrivite pentru fixarea diferenței dintre oi și capre. De asemenea, își va putea focaliza atenția asupra tipicului liturgic, devenind un legalist al vieții liturgice, ca și cum păzirea ei scolastică ar constitui o chestiune

de viață și de moarte, dar rămânând cu desăvârșire indiferent față de cele grele ale legii, „*judecata, mila și credința*” (Mat. 23, 23).

El mai poate născoci o anumită teologie bisericască de natură practică, plecând de la o sumă de modele de viață, care aplicate în viața de fiecare zi, se vor a fi mântuitoare, ridicându-le pe acestea la statutul unor mijloace obiective de sfințire, ce acționează precum niște formule magice. În acest caz formele slujirii vor deveni criterii supreme de judecată, chestiunile de maximă importanță fiind cele care privesc odăjdile, gesturile simbolice și tipicul slujbelor.

Se mai poate de asemenea implica în lupte acerbe pentru apărarea purității credinței, războindu-se cu patimă împotriva mișcării ecumenice³¹ sau a oricărei alte încercări de deschidere bisericească.

Toate cele înfățișate mai sus constituie suficiente aspecte tangibile cu care clericul se poate identifica în slujirea sa, pentru a se sustrage de la ceea ce nu-i este la îndemână, lucrarea asupra propriului sine, și cu care

³¹ Chiar și lupta împotriva unei mișcări ecumenice, care în realitate are scopul mai mult sau mai puțin ascuns al creării unei unități interconfesionale și religioase globale, nu trebuie să constituie un scop în sine și nici un paravan pentru anumite lipșuri personale. Cea dintâi luptă adevărată și de folos omului este cu sine însuși, adică cu patimile sale, după care urmează și cea din afară: cu lumea și cu diavolul. Nu există nicio prioritate a celor exterioare asupra celor launtrice în această luptă pentru desăvârșire. Pentru a înțelege, totuși, mai bine ce înseamnă mișcarea ecumenică în esența ei, recomandăm cartea *Ecumenismul fără mască*, a părintelui Haralambie Vasileopoulos. [n. tr.]

fi este anevoie să se identifice. Comun tuturor acestor surogate de credință este sentimentul îndreptățirii de sine, care, odată însușit, te plasează în opoziție cu credința că doar harul dumnezeiesc mântuiește, cu credința care ar avea putința să se dezvolte atunci când credința care ar avea putința să se dezvolte atunci când te confrunți cu propria-ți goliciune launtrică. În astfel de cazuri, mai sus menționate, clericul nu va face decât să-și folosească „reverenda” spre acoperirea propriei goliciuni sufletești, identitatea sa ca om și slujitor golicini fiind mult legată de criteriile exterioare, al Bisericii fiind mult legată de criteriile exterioare, tangibile, pe care le îmbrățișează cu un dogmatism neînduplecat, descurajând orice întrebare incomodă pe care și-ar putea-o pune sieși sau care ar veni din partea celorlalți. *The show must go on*³² în astfel de condiții. Așteptările laicilor, care cer foarte mult de la slujitorul Bisericii, îl obligă pe clericul nesigur de sine să ceară la rândul său foarte puțin de la aceștia. Lui îi este suficient ca ei să creadă și să asculte de cuvântul său, conducându-i la aceeași siguranță amăgitoare la care a fost condus el însuși de presiunile făcute asupra sa pentru a-și dovedi cu orice preț autoritatea.

Evadarea în legalism

Atunci când clericul își identifică slujirea cu cele exterioare, recurge la credință mai curând pentru a scăpa de conflicte decât pentru a le rezolva. În loc să se folosească de învățătura lui Hristos pentru a-și

³² Altfel spus, lucrurile au tendința să meargă înainte, așa cum sunt. [n. tr.]

evalua starea launtrică, o face cu scopul de a-și susține imaginea din afară, adică propriul sistem „profesional” de apărare. Intrucât convingerile sale religioase ajung să constituie o apărare în fața conflictelor lui interioare, își canalizează energia în această direcție. Faptul că cea mai bună apărare este atacul îl va face să guste cu intensitate ispita de a-i ataca pe cei care nu și-au însușit legalismul său. Cu cât ajunge să-i considere pe ceilalți mai „înșelați”, cu atât mai mult se consideră pe sine drept, căci cu cât ceilalți îi par mai „înșelați”, pe sine drept, căci cu cât ceilalți îi par mai „înșelați”, cu atât el se arată a fi mai corect. Astfel, dezamăgirea cu atât el se arată a fi mai corect. Astfel, dezamăgirea lui launtrică este proiectată asupra acestui conflict exterior, în care ceea ce este corect sau greșit, bun sau rău, adevăr sau înșelăciune, se împletesc într-o confruntare care nu face decât să substituie adevărata problemă.

Când clericul este absorbit de efortul de a-și păzi neatînse mecanismele (psihologice) de apărare legate de profesia sa, nu are timp și ocazia să-și schimbe dispozițiile interioare precum un laic. Dincolo de presiunea de a juca permanent un anumit rol, se teme să se confrunte cu lipsurile sale interioare. Rezultatele anunțitor teste făcute clericilor și studenților teologi, marcat printr-un „d” aplicat la profilul lor, relevă o conștientizare slabă a propriei lor depresii, precum și a sentimentelor de vinovăție, fiind un indiciu pentru îndoielile profunde ce le au față de propria lor persoană, chiar fără a conștientiza acest lucru. Este posibil ca ei să aibă încredere în capacitățile lor retorice, didactice sau administrative, pe care vine să se fundamenteze slujirea lor, de îndrumători ai

credinței, însă toate acestea nu constituie o împlinire pentru lumea lor interioară. Păreră de sine poate constitui în acest caz o mare amenințare, intrucât o confruntare directă cu ea poate duce la zdruncinarea echilibrului interior, menținut prin tot felul de artificii exterioare. Putem avea de a face aici cu un sentiment de vinovăție greu de dus sau chiar de desperare.

Tirană imperativului *trebuie* despre care vorbește Karen Horney³³, este posibil să fie pentru cleric și mai de nebiruit decât pentru laic, cel dintâi putând avea sentimentul că ceilalți nu-i îngăduie și lui oscilațiile ce caracterizează de regulă viața duhovnicească.

Spre deosebire de creșterea din ordinea naturală, în esență o mișcare constantă, caracterizată de un vector urcător, creșterea duhovnicească urmează un traseu presărat cu căderi și ridicări, căderile constituind pricină dureroasă pentru ridicările și mai mari din viitor. Dacă clericul simte că reculul său duhovnicesc este foarte amenințător pentru rolul său de îndrumător în credință, cum mai este posibilă ridicarea sa? Dacă nu poate răbda căderea, cum va putea înainta duhovnicește? Iar dacă va ajunge să-și

³³ Karen Horney a fost o psihanalistă germană, ale cărei teorii au pus sub semnul întrebării unele concepții freudiene tradiționale; avem în vedere aici mai ales teoria ei despre sexualitate, precum și instinctul de orientare în psihanaliză și psihologia lui genetică. Ea a sugerat că la baza personalității și a tulburărilor ei ar sta mediul și condițiile sociale. Ca urmare a acestor concepții, ea este adesea clasificată ca neo - freudiană. În românește avem următoarele cărți scrise de ea: *Psihologia femeii*, *Personalitatea nevrotică a epocii noastre*, *Conflictele noastre interioare*, *Direcții noi în psihanaliză*. [n. tr.]

spună sieși „Pace, pace” când în realitate se află în război, același lucru îl va face inevitabil și cu ceilalți. Cât timp această problemă, legată de prețuirea de sine, nu dăruie la cleric față de laic, cel din urmă poate ajunge în situația de a-l încuraja pe preot să continue pe aceeași linie de optimism neautentic. Acesta este un mod de a ne susține unii pe alții în conservarea apărărilor noastre interioare, păzindu-ne reciproc acel echilibru nevrotic interior atât de fragil.

Unii clerici, desigur foarte puțini, încearcă să iasă din această situație ce a condus la un cumpănit împas și blocaj în viața noastră bisericească, demontând imaginea clasică de preot ce trebuie să pară orice ar fi „evlavios” - imagine necinstită, nesănătoasă și nezditoare - hotărâți să nu mai pozeze în ceea ce nu sunt, ci să fie cât mai autentici, având certitudinea că orice adevăr urât este mai bun decât o minciună frumoasă.

„Puterea mea întru slăbiciune se desăvârșește”
(II Cor. 12, 9)

Tradiția Bisericii cere de la slujitorii bisericești o anumită maturitate duhovnicească, însă nu pretinde ca ei să fie oameni fără lipsuri, în primul rând pentru că acest lucru este imposibil iar în al doilea rând pentru că puterea Domnului „în slăbiciune se desăvârșește” (II Cor. 12, 9). Faptul de a nu confunda maturitatea duhovnicească cu desăvârșirea reprezintă

unul din criteriile cele mai sigure al ortodoxiei. Sfântul Ioan Gură de Aur ni-l aduce din nou în față pe apostolul Pavel, ca exemplu de lucrător adevărat pe apostolul Pavel, păstor cu imperfecțiuni și slăbiciuni, al Evangheliei, păstor cu imperfecțiuni și slăbiciuni, pe care nu se rușina să le mărturisească fără ezitare, având cu ajutorul harului lui Dumnezeu maturitatea duhovnicească de a le valorifica într-un mod ziditor atât pentru sine, cât și pentru ceilalți. «Vreți astăzi, iubiriilor, după ce am lăsat lucrările mari și minunate ale lui Pavel, să venim în fața voastră cu acelea care le oferă unora motiv de judecată? Întrucât vom vedea cu adevărat că și acestea îl arată strălucit și mare, nu cu adevărat decât celelalte. Ce oferă așadar motiv de mai puțin decât celelalte. Ce oferă așadar motiv de judecată? A arătat cândva că îi este frică de lovituri. Așa și este, când l-au predat pentru a fi biciuit. Și nu doar atunci, ci și cu alt prilej legat de vânzătoarea de porfiră, când i-a provocat cu întrebări pe cei care voiau să-l scoată din închisoare. Căci nimic altceva nu urmărit să obțină procedând așa, decât siguranța că nu va fi supus degrabă aceiași lucru. Ce am putea așadar să spunem? Că nimic nu-l arată pe acesta atât de mare și de admirat ca cele ce au fost spuse. Căci dacă a avut un așa suflet, fără de curaj, însă nu fără de nădejde, și un trup care bătea în retragere în fața loviturilor și tremura în fața biciuirii, aceasta nu l-a făcut să disprețuiască mai puțin, atunci când era cazul, acele puteri netrupești, cele pe care le considera înfricoșătoare.

Când vezi că este reținut și se teme, adu-ți aminte de cuvintele lui, cele mai presus de ceruri, rivalizând cu cele proprii îngerilor: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Dumnezeu? Necazul, sau străntorarea, sau

șomă, sau frământea, sau gălătaea, sau nevoia, sau sabia?" (Rom. 6, 35) Adu-ți aminte de acele cuvinte prin care spune că toate de aici nu înseamnă nimic: „Căci necazul nostru de acum, ușor și trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veșnică covârșitoare. Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd; că cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd, sunt veșnice" (II Cor. 4, 17-18).

Adaugă la acestea necazurile zilnice, pericolul cu moartea de fiecare zi, iar după ce ai înțeles acestea, minunează-te de Pavel și nici tu nu deznădădui mai mult. Căci ceea ce se arată a fi slăbiciune a firii lui, aceasta este cea mai mare dovadă a virtuții sale, că fără a fi slobod de multele nevoi, a putut fi totuși așa. Pericolele peste măsură prin care a trecut s-ar putea pe mulți să-i facă să suspecteze existența reală a unui astfel de om, ca unul aflat deasupra nevoilor omenești firești. Pentru aceasta a fost îngăduită pătimirea lui ca să se vadă că, deși după fire era precum cei mulți, ca răvnă nu era doar superior acestora, ci asemenea cu un inger.

Căci cu un astfel de suflet și trup – cu neputințe - a răbdat multe primejdii de moarte, disprețuind pe cele prezente și viitoare. De aceea a dat glas acelor cuvinte strălucite, pentru mulți de necrezut: „aș fi poftit eu însumi a fi anatema de la Hristos pentru frații mei și rudele mele după trup" (Rom. 9, 3). Întrucât este cu puțință, numai să vrem să purtăm, prin puterea răvinei³⁴, orice

³⁴ Termenul grecesc folosit de autor este *υποβουλία*/ *prothymia* și are înțelesul de răvnă, elan, însuflețire. Verbul este *υποβουλεύωμαι*/ *prothymenai* cu sensul de a fi gata, dormic de a face un lucru, a arăta zel. [n. tr.]

luptă ce o avem de dus, neexistând nicio poruncă a lui Hristos imposibil de împlinit pentru oameni. Indiferent de răvna de care dispunem, dacă o punem la dispoziția lui Dumnezeu, ne-o va întări, împlinind lipsurile noastre, devenind astfel de necucerit în fața tuturor durerilor ce pot veni peste noi.

Căci nici teama cuiva de lovituri nu este vrednică de judecată, ci doar dacă credința lui suferă ce nu se cuvine din pricina acestei frici. Teamă de lovituri a celui care în lupte se arată de neînvinș, îl arată și mai vrednic de admirat decât cel ce nu se teme. Alegerea³⁵ tui va ieși astfel și mai mult în evidență. Dacă a te teme de lovituri este un indiciiu al firii, a nu face însă nimic necuviincios de teama loviturilor este dovada unei alegeri, care vine să împlinească lipsurile firii, întărind slăbiciunea ei. Căci nici a te întrista nu este păcat, ci a spune sau a face ceva neplăcut lui Dumnezeu din pricina tristeții.

Dacă aș spune așadar că apostolul Pavel nu a fost om, te vei grăbi desigur să-mi arăți slăbiciunile firii lui, pentru a-mi îndrepta cuvântul. Dacă aș spune și te-aș încredința că a fost om, cu nimic mai bun decât noi ca fire, cu posibilitate de alegere, degeaba voi spune aceasta, sau mai degrabă pentru Pavel. Întrucât prin aceasta vei arăta cu adevărat cât de mare a fost el, ca unul ce a izbutit lucruri mai presus de fire. Nu-l vei înălța doar pe el, ci vei închide și gura celor indiferenți pentru mântuirea lor, nelăsându-i să caute

³⁵ Termenul grecesc folosit de autor este *προαιρέσις*/ *proairesis* și are înțelesul de alegere deliberată, preferință, înclinație, aderare. [n. tr.]

ales îl laud, când îl văd că izbândește cu osteneală și virtute, pentru ca ușurința lui să nu se facă pricină de trândăvie urmașilor. Iar când spune: „*Prin care mie lumea s-a răstignit, și eu lumii*” (Gal. 6, 14), alegerea lui vin să o încununnez.

Cu adevărat, se poate imita puterea firii prin strictețea alegerii. Iar dacă ar fi să dăm ca exemplu statuia însăși a virtuții - Pavel -, vom vedea că bunurile adăugate acesteia de alegeare au reușit să aibă constanța firii. Căci îl durea desigur fiind lovit, însă nu disprețuia durerea mai puțin decât puterile netrupești care nu au parte de dureri. Să ascultăm în acest sens propriile lui cuvinte, acelea care ne fac să credem că firea lui era alta decât a noastră. Când a ajuns să zică: „*Prin care mie lumea s-a răstignit, și eu lumii*” și iarăși „*Viez, de acum nu eu, ci viază întru mine Hristos*” (Gal. 6, 14 și 2, 20) ce se mai poate adăuga decât că a ieșit afară din trupul său? Ce este atunci când spune: „*Datu-mi-s-a mie imbolditor trupului (o țepușă în trup), înșelul satanei*” (II Cor. 12, 7). Acesta nu arată altceva decât că durerea s-a limitat la trup. Nu că n-ar trece și prin el⁶⁶, ci prin puterea dată de alegerea sa, a respins-o, ținând-o la distanță. Ce se poate spune mai mult și mai minunat decât că se bucură când primește lovituri și se laudă cu legăturile lui? Ce se mai poate adăuga la acestea: „*Îmi dăruiesc trupul meu și îl supun robiei; ca nu cumva alina propovăduind, însumi să mă fac netrebnic*” (I Cor. 9, 27), *dovedind slăbiciunea firii și noblețea alegerii?*

⁶⁶ E vorba de suflet, căci în mod firesc datorită legăturii strânse dintre trup și suflet, pătimirea trupului duce și la cea sufletului, reciproca fiind și ea valabilă. [n. tr.]

De aceea se vorbește așadar de cele două, pentru ca să nu crezi că apostolul Pavel, plecând de la măreția sa, era altfel de om, cu altă fire și alte deznădejdi. Dar nici ca să judeci sfântul lui suflet pentru cele mărunte, ci alungând deznădejdea, să te îndrepti spre nădejdea cea bună. De aceea vorbește din nou peste măsură de harul lui Dumnezeu, sau mai bine spus nu peste măsură, ci cu recunoștință, pentru a nu crede că este ceva de la el. Vorbește însă de alegerea sa pentru a nu dormi și a sforăi mereu, lăsând totul doar pe seama lui Dumnezeu. Și vei găsi la el măsuri și canoane rânduite cu precizie pentru toate⁶⁷.

Tradiția ortodoxă autentică ne indică calea ce trebuie urmată pentru a atinge treptat un tot mai mare nivel duhovnicesc, ținând însă cont de anumite premise logice și necesare. Urmând acestei căi statornicite, vom pune capăt acelor predici sfârșitoare care vorbesc de lucruri mărețe, camuflând realitatea, devenind pe de-o parte mai responsabili în privința respectării condițiilor fundamentale ce se cer candidaților la preoție, iar pe de alta, în loc să aruncăm cu fulgere asupra celor aflați pe trepte duhovnicești inferioare, vom fi atenți în a-i trata cu o atenție plină de dragoste, conform îndemnului apostolului Pavel: „*Datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioși, și nu nouă să plăcem*” (Rom. 15, 1).

⁶⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a VI-a la Sfântul Pavel*, EPE vol. 36, pp. 498-509.

Pericolele „perfectionismului”

Pretențiile obișnuite la adresa clericului sunt suficiente de mari fără ca ele să fie determinate de nevrozele lui personale. Înclinația spre mania perfecțiunii cauzează dezastru în slujirea pastorală. Lucrarea bisericească este atât de complexă și de vastă încât totdeauna poate fi considerată incompletă și nedesăvârșită, lucru ce poate naște în sufletul unui cleric conștient o neliniște cumplită. Slujitorul bisericesc nu trebuie însă să alege după perfecțiune.

Dar nu suntem îndemnați chiar de Hristos însuși: „Fiți dar voi desăvârșiți, precum și Tatăl vostru, cel din Cenui, desăvârșit este” (Mat. 5, 48)? Este adevărat, însă acest cuvinte li se dă o interpretare eronată. Acest Fiț³⁶ nu este un prezent la modul imperativ, ci un viitor la modul indicativ și, prin urmare, nu este vorba de un îndemn ci de o promisiune. Să admitem însă că apostolul Pavel ne îndeamnă pe noi preoți să-l „propovăduim” pe Hristos „sfătuind pe tot omul, și învățând pe tot omul întru toată înțelepciunea, ca să punem de față pe tot omul desăvârșit întru Hristos Iisus” (Mat. 5, 48). Există însă o mare diferență între a urmări desăvârșirea și „perfectionism” sau mania perfecțiunii. Căutarea desăvârșirii izvorăște din credința în puterea harului ce vine să împlinească lipsurile. Mania perfecțiunii vine din încercarea omului de a se îndreptăți. Însă cel care urmărește

³⁶ În greacă apare înlocuit, fiind mai clar modul la care e folosit verbul.

desăvârșirea nu este „perfectionist”, ci acceptă cu smerenie situația nedesăvârșirii și caută cu tărie harul lui Dumnezeu. Maniacului perfecțiunii îi lipsește însă această smerenie, putând cădea în deznădejde, întrucât nu a reușit să devină perfect.

Când clericul nu este un maniac al perfecțiunii, se străduiește să dobândească desăvârșirea, nădăjduind cu harul lui Dumnezeu să se apropie tot mai mult de ea, fără a simți însă nevoia de a se pedepsi pe sine întrucât nu i-a reușit acest lucru. Dreptatea creștinului se fundamentează pe harul lui Dumnezeu și nu pe reușitele sale personale. Maniacul perfecțiunii urmărește și el desăvârșirea, însă din cu totul alte motive. El are nevoie să fie desăvârșit pentru a se putea accepta pe sine, iar întrucât acest lucru nu îi va reuși niciodată, se va autopedepsi permanent.

Maniacul perfecțiunii încearcă să substituie prin mania sa pentru desăvârșire sentimentul inferiorității ce îl are față de sine. Îndoielile față de valoarea sa personală sprijinită pe propriile reușite mai mult sau mai puțin mulțumitoare sunt atât de intense, încât doar căutarea desăvârșirii îl mai poate încuraja în această direcție. Întrucât este foarte sensibil în fața lipsurilor personale, se apără cu mare tărie când ceilalți fac aluzii la ele. Perfectioniștii obișnuiesc de regulă să se subaprecieze, însă nu doresc ca ceilalți să fie de acord cu ei. Desigur că un astfel de lucru i-ar încurca foarte mult. Unul din motivele pentru care nu se apreciază pe ei înșiși este acela că speră ca, atunci când o vor face ceilalți, va ieși și mai mult în evidență valoarea lor personală. Perfectionistul caută confirmare, însă

confirmarea verbală îi aduce doar o alinare trecătoare, Răstălmăcirea ei în caz că ar atinge și este în mod necesar acceptată de o mare slavă deșartă, Maniacul perfecțiunii este un om care este vicios și sentimental, vinovăț, conducându-l la biciuit de sentimentul vinovăției, autopedepsă. Desigur că nu toți perfecționiștii se găsesc în rândul clerului, mulți putând fi aflați în rândul credincioșilor din Biserică, fapt pentru care atât unii, cât și ceilalți, ar trebui să fie mai înțelegători.

Mania perfecțiunii este accentuată de diverși activități ale vieții bisericești și de literatură bisericească specifică, răstălmăcirea în mod dezastruos. Mai este cultivată într-o anumită măsură de către cei care dețin locuri înalte în administrația bisericească. Oricum, activitatea bisericească își are o țintă specifică, orice țintă presupune o anumită grijă. Precum Maria din Evanghelie, preotul cuprins de mania perfecțiunii este încălcat de o mie și una de lucruri, ținând mulți obiective „duhovnicești”, grija pentru fiecare din ele indicând ignorarea singurului lucru trebuincios, cel pretins de Hristos Martei (să stea și să asculte cuvântul Lui).

Dacă eșecul atingerii unui scop sau altul este considerat unul personal, atunci identitatea personală se confundă cu activitățile și aspirațiile lui, toate acestea devenind în final pricina neliniștii sale. Maniacul perfecțiunii are nevoie de activitățile lui mai mult, poate, decât au nevoie ele de el. Acesta nu poate face deosebire între cele două, întrucât nu și-a admis niciodată propria „golicitură”, neavând o identitate deosebită de relația cu mediul din jurul său.

El își pierde nădejdea în momentele dificile, întrucât pare că nimic nu merge. Însă o astfel de constatare are mai mult un caracter personal decât o judecată corectă a lucrului respectiv. Maniacul perfecțiunii este marcat de o mare slavă deșartă, având scopul tainic, desigur, nu atât de tainic la un moment dat, de a salva întreaga lume. Nu doar că-l vestește pe Mesia, dar are de partea lui chiar o grupare contaminată de acest „sindrom mesianic”. Îi este foarte dificil să accepte faptul că în cele din urmă este și el unul între cei mulți.

Când religia devine meserie

Problema începe în teologie sau în școlile bisericești. Studenții vin la școlile teologice sau bisericești cu așteptarea de a întâlni acolo un mediu care să le întărească propria credință. Constată însă că dezamăgirea că în școala teologică, credința s-a transformat într-o chestiune academică, într-un proces educativ centrat pe acumularea de informație. Este greu, de pildă, să trateze la clasă pe de o parte sfânta liturgie ca subiect academic, iar pe de altă parte o împărtășire în cadrul slujbei bisericești ca o pregustare a împărtășirii lui Dumnezeu. Ce se întâmplă cu întâlnirea personală dintre Dumnezeu și om atunci când Dumnezeu este conceptualizat și raționalizat la maximum? Studenții școlilor teologice și bisericești ajung inevitabil să vadă liturgia ca cercetători și nu ca slujitori.

O abordare intelectuală a acestui *mysterium tremendum* al slujirii, oricâtă profunzime ar avea, reprezintă cel mai eficient mod de subminare a lui. Aceasta căutare rațională a minții ce se regăsește în versurile „Pentru a mânca trupul și sângele Tău / Zdrobește-mi mai întâi cugetul, omorâ-mi scorpionii sfredelitor al minții / Neputând căuta la fața Ta / La frumusețea Ta precurată / Ca un mizerabil iscoditor ce sunt”, constituie o rușine pentru profesorii școlilor teologice și bisericești. Când pricep ce se întâmplă în jurul lor, elevii acestor școli cad în deznădejde. Dumnezeu este doar o idee la care ai acces prin studiu sau o persoană pe care ești chemat să o cunoști?, află ei să se întrebe. Ce se întâmplă cu credința, află prin definiție în afara oricărei profesii, când devine meserie?

Slujirea clericului nu-l scapă pe acesta de ispite prin care trec toți ceilalți oameni prinși într-o profesie sau alta. Aceste ispite ajung în realitate să fie pentru el și mai amănitoare tocmai datorită specificului slujirii lui. Trăiește și el, precum ceilalți oameni, în climatul deformant care domină societatea, slujirea lui făcându-l mai ușor de contaminat de virtuși sociali, grație unicității lucrării preoțești, chiar dacă la un moment dat îmbolnăvirea sa nu va fi însoțită de simptomele exterioare obișnuite.

Grija duhovnicească de sine a clericului va trebui să fie nedespărțită de grija pentru ceilalți, ea nereducându-se la o procedură de tip mecanicist, bazată pe metode și tehnici. Relația duhovnicească, care este atât de importantă în grija duhovnicească,

se fundamentează, în ceea ce privește dimensiunea ei omenească, aproape la modul absolut pe personalitatea preotului. Pentru ca preotul să poată oferi fiilor duhovnicești o iubire autentică, trebuie ca propriile sale nevoi duhovnicești și emoționale să fi fost împlinite.

Întrucât criza preoției aparține nu doar clericilor, cișlaicilor, toți la un loc constituind plinătatea Bisericii, ar trebui tratată aruncând împreună - clerici și laici - o privire în oglindă. Lucrarea preotului nu se fundamentează pe sfințenia lui. Acest lucru trebuie conștientizat de toți, în caz că nu am făcut-o deja până acum. Pentru mulți mireni acest lucru va constitui o mare dezamăgire, putându-i clătina serios, așa cum se întâmplă adesea cu adolescenții care văd ceva rău la părinții lor. Lucrul acesta este valabil și pentru cei mai mulți dintre laici, atunci când constată că păstorii lor sunt și ei niște oameni comuni. Comunitatea / parohia creștină reprezintă un chip al Bisericii la un nivel mai mic, local. Atât preoția, cât și mireni, sunt copii lui Dumnezeu. Preoții se deosebesc de mireni doar prin faptul că au fost chemați să-i slujească, fiindu-le păstori și înțâistători. Prin urmare, problemele preotului sunt legate de familia, comunitatea bisericească și numai așa pot fi tratate.

Nu este un lucru ușor pentru cineva să se privească în oglindă. Oglinda reprezintă o potențială amenințare prin adevărul care îl dezvăluie. Ceea ce se vede în ea ne poate provoca o mare neplăcere, fiind exact aceleași lucruri văzute de toți ceilalți. Privitul în oglindă îl poate pune uneori într-o poziție

difficilă pe cleric iar alteori pe laic, însă fundamentul este să aparții unei comunități de credință care are sentimentul de a fi partașă aceleiași firi umane. Poate că fiecare are tendința de a se apăra când i se iveală propriile imperfecțiuni, însă acest lucru este comun tuturor. De ce trebuie însă să ne apărăm? Ce vrem să apărăm? Moștenirea și tăria noastră este încrederea ce o avem mai degrabă în harul lui Dumnezeu decât în desăvârșirea noastră. Acceptarea de comun acord a păcătoșeniei noastre ne va face pe toți mai recunoscători harului lui Dumnezeu, această constituind un semn indubitabil al sănătății noastre duhovnicești.

Este foarte dificil să legăm ideea harului lui Dumnezeu de experiența noastră personală. De obicei, se pare că noi credem într-un har ce ne este dat ca răsplată pentru progresul obținut în viața propriilor noastre eforturi. Nu ni s-a dat să trăim din milosteniile celorlalți, dar și dacă am avut parte de acest lucru, nu ni se pare suficientă taina harului dumnezeiesc. Pentru a o pricepe ni se cere ceva mai mult decât să ajungem într-o stare de faliment economic, fiind necesară convingerea că nu valorăm nimic, că nu suntem decât niște oameni vrednici de judecată, ceea ce este pe bună dreptate. Atunci starea noastră sufletească, în fața ajutorului și mângâierii ce ne vine în acel moment - doar în acel moment - este în realitate rezultatul harului.

Dostoievski, într-una din scenele extraordinare din „Crimă și Pedepsă”, creionează un astfel de moment. Avem de a face aici cu acea izbucnire cutremurătoare

a lui Marmeladov, a unui om mizerabil, decăzut și depravat, slujitor pe față al răului. Marmeladov are o fată, Sonia, din prima căsătorie, și doi sau trei copii mici din căsătoria sa cu o femeie bolnavă pe nume Katerina Ivanovna. Marmeladov este un bețiv care își cheltuie toți banii pe băutură, soția și copiii trăind într-o mare sărăcie și mizerie. Fata mai mare, Sonia, pentru a-și salva mama bolnavă și frații, de foamete și boală, a ajuns să se prostitueze. Tatăl ei, aflând de acest lucru, îi ia banii câștigați prin vânzarea trupului, pentru a-i cheltui pe băutură. Următoarea scenă, unică prin tragismul ei, se desfășoară într-o cârciumă din Petrograd, unde Marmeladov era cu regularitate un client vechi și unde primește vizita lui Raskolnikov.

«Litra astă am cumpărat-o pe banii ei, zise Marmeladov, adresându-se numai lui Raskolnikov. Mi-a dat cu mâna ei treizeci de copeici, tot ce mai avea în casă, am văzut-o cu ochii mei... Nu mi-a spus nimic, m-a privit în tăcere, nimic mai mult... Nu pe pământ, colo sus... sunt asemenea ochi care îți plâng și-i jlesc pe oamenii păcătoși, îi plâng fără să-i dojenească, fără să-i dojenească! Și când nu ești dojenit te doare, te doare mai rău... Treizeci de copeici! Da. Și doar avea nevoie de ele, nu-i așa? Ce crezi dumneata, dragă domnule? Acum ea trebuie să fie curățică. Și curățenia asta deosebită costă bani, pricepi dumneata? Pricepi? Trebuie să-și cumpere și ea dresuri, altfel nu se poate; are nevoie de fuste scrobite, de pantofiori mai acătării, să-și poată arăta piciorușul când trece peste o băltoacă. Pricepi, pricepi oare dumneata, domnule, ce înseamnă această curățenie? Ei, și eu, tatăl ei, i-am stors treizeci

de copeici ca să-mi treacă malmureala! Și îi beau! Bag-i-am și băut!... Spune acum, spune, cui să-i fie milă de unul ca mine? Hai? Duminicile ți-e milă de mine? Da sau ba? Spune, ți-e milă? He-he-he!

Făcu o mișcare să-și umple paharul, dar nu mai avea cu ce.

Sticla era goală.

— De ce i-ar fi milă de tine? striga cărcumarii, răsărind alături. Răsunară râsete și chiar înjurături. Rădeau și înjurau și cei care ascultasera și cei care nu ascultasera, văzând numai cum arăta fostul funcționar.

— Să-i fie milă! Pentru ce să-i fie milă? strigă deodată Marmeladov, sculându-se în picioare, cu brațul întins înainte, cuprins de exaltare, ca și cum abia ar fi așteptat aceste cuvinte. De ce să-i fie milă de mine, zici tu? Ai dreptate, nu merit milă! Ar trebui să fiu răstignit, răstignit pe cruce și nu dăruit cu milă. Dară tu, judecătorule, răstignește-l pe păcătos, dar răstignindu-l, dă-i mila ta! Atunci eu singur am să vin la tine ca să fiu răstignit, căci nu mi-e sete de veselie, ci de lacrimi și durere mi-e sete! Tu, negustorule, crezi poate că m-am înveselit cu litra ta de votcă? Durere, durere am căutat în fundul cănii, durere și lacrimi, și le-am găsit și le-am sorbit cu nesaț! Iar milă are să aibă de noi acela carele pe toți îi dăruiește cu mila lui și carele pe toți și pe toate le înțelege, el, singurul judecător.

Va veni ziua de apoi și el mă va întreba: „Unde este copila care s-a jertfit pentru mama ei vitregă, oficioasă și rea, și pentru niște copilași străini? Unde este copila care nu s-a îngrozit de netrebnicia tatălui ei

[illegible]

Când psalmistul zicea despre sine că este cel mai mare păcătos, nu venea dintr-o smerenie prefăcută, ci era mai curând rezultatul unei evaluări sau cercetări de sine sincere a propriei persoane. Când cineva refuză lauda cuiva nu înseamnă neapărat că vrea să pară smerit. Poate constata în realitate că lauda nu corespunde situației lui reale. Știe, altfel spus, că cel

ce îl laudă nu cunoaște întreaga sa situație. Când ne privim în oglindă, vedem ceea ce alții nu pot vedea la noi: sentimente, motivații, stări și ocazii prin care am trecut. Dacă ceilalți ar putea vedea ceea ce noi vedem, am putea să ar fi de acord cu noi să renunțe la a ne mai lauda. Dragostea lui Dumnezeu este totuna cu harul Său. El vede în oglindă sufletul nostru, iubindu-l și oricare ar vedea, pentru valoarea și chemarea lui veșnică.

Poate că unii mireni au dificultăți în a-și înțelege păstorul așa cum este în realitate, preferând să creadă că este desăvârșit și că merită admirația lor, întrucât altfel le-ar fi greu să iubească un om păcătos.

Autocunoaștere, nevroze profesionale și maturitate duhovnicească

În urma unei mai profunde cunoașteri de sine și a unei maturizări duhovnicești, slujitorul bisericesc va putea să-și identifice mecanismele de apărare, sesizând dorința nepotolită ce zace în el pentru a fi recunoscut și a ieși în evidență, fapt ce duce inevitabil la o pervertire a relațiilor sale cu ceilalți. Istoria sa personală este marcată de diverse experiențe dureroase, provocate de pretențiile tot mai mari ale unei lumi nesățioase, plină de refuzuri și respingeri.

⁷⁸ Apărarea, dintr-o perspectivă psihologică, este un mecanism de protecție a sinelui, atunci când consideră că îi este pusă în pericol identitatea sau valorile. De regulă, vocația sau identitatea respectivă sunt iluzorii, hrănind o personalitate cu accente bolnăvicioase, din punct de vedere sufletesc. [n. tr.]

Preotul știe așadar ce înseamnă lipsa iubirii, inumane. Preotul vremea copilăriei a trăit sub presiunea întrucât în vremea copilăriei a trăit sub presiunea unor părinți și dascăli opresivi și a fost marginalizat de frații egoiști. S-a confruntat apoi cu „sfânta indignare” a unora din Biserica, semn al refuzului lor total și brutal la adresa lui. Nevoile sale sufletești neîmplinite continuă să-i adâncească starea în care se zbate, contribuind la aceasta și propriile sale pretenții, ce par justificate, precum și tendința inconștientă de a profita de ceilalți, spre o iluzorie satisfacție de sine, chiar dacă conștientizează acest lucru.

Ca un preot să poată înțelege și accepta imperfecțiunea umană, ar trebui să se întrebe pe sine ce așteptări are el însuși de la un păstor bisericesc. Duhovnicul de regulă poate fi ales intuitiv, preferându-l pe unul în locul altuia. Urmărim în general trăsăturile lui de personalitate, care deși nu le putem defini cu exactitate, știm cam în ce fel am vrea să fie preotul ales de noi. Dacă ar fi să ne referim doar la câteva din aceste trăsături, am dori ca el să fie un om autentic, cu inimă bună, îngăduitor față de imperfecțiunea omenească, care să nu se revolte și să condamne starea noastră oricare ar fi ea. Să știe să asculte fără să monopolizeze discuția fie într-un mod interrogativ, fie prin formule dogmatice, arătându-se sensibil față de neliniștile mai profunde ale celui alt, fiind deschis către noi și interesele noastre, și respectând adevărurile încredințate.

Nădăduim să întâlnim la un astfel de preot capacitatea reală de a înțelege dificultățile personale ale celui alt, punându-le pe acestea în legătură cu

diverși alți factori, de o complexitate sau alta, ce ne
făcut posibilă încălceala existențială de nedescris
în care ne zbatem. De asemenea, el trebuie să aibă
putința de a întrevadea pe viitor consecințele faptelor
și acțiunilor noastre. Am vrea ca el să dețină acea
rară harismă de a pricepe înțelesul mai profund al
comportamentului exterior și înțelepciunea de a-l
îndruma pe cel aflat în dificultate, punându-i în
ordine conflictele interioare, într-un mod care să-i
confere mai multă liniște interioară. Am mai dorit,
dincolo de cele spuse până acum, ca el să nutrească
un interes autentic și dezinteresat față de semenii, să
nu se folosească de relația creată prin poziția sa de
păstor pentru a-l mustra pe celălalt, pentru a-și aduce
satisfacție sieși, căutând cu adevărat și străduindu-se
cu durere pentru creșterea sa interioară. Ne dorim,
desigur, ca slujitorul bisericesc să fie un om ce trăiește
prezența lui Dumnezeu în viața sa, fiind dedicat
în întregime Bisericii și unei comunități bisericesti
concrete, precum și fiecărui mădular al ei luat
separat. El trebuie să vadă în fiecare om o valoare
incomensurabilă și o vocație de o importanță cosmică,
fiind legată de un scop veșnic, ce va corespunde
parcursului său duhovnicesc din această viață, făcând
totul pentru a-l motiva în acest sens.

Pe de altă parte, ne-am dori ca acest preot drag inimii noastre să nu fie un egoist, un profesionist rece, care luptă din răspunerii să-și păstreze autoritatea și renumele, cultivând relații reci și distante, străduindu-se mai degrabă să-și păstreze poziția bisericască decât să fie deschis nevoilor celorlalți și

să stabilească legături strânse și profunde cu oamenii Grabă și încordarea îl fac de obicei pe cleric să fie inabordabil. Este vorba aici de tensiunea dată de urmărirea anumitor scopuri, care îl împing cu putere nestăvilită spre tot mai multe activități, fără a-i mai da răgaz pentru liniștire, relaxare și deschidere față de oameni și nevoile lor. Oamenii i-ar dispune să asculte și chinurile ascunse dacă l-ar simți dispus să asculte și răbdare și ar vedea că discuțiile avansează spre mai profunde.

Clericul care vorbește despre situația, exclusiv din punct de vedere al lui, refuzând acceptarea realității omenești, pe care încearcă să o trateze doar ca pe ceva întunecat, ce trebuie respins, zădărnicește exprimarea sentimentelor personale, dar și orice manifestare vie și spontană din partea celui alt. La fel de nepotrivită este atitudinea, mieroasă, a unui preot vesnic cu zâmbetul pe buze, ce insistă pe faptul că toate sunt „minunate” în lume, hotărât să nu vadă, să nu audă nimic rău și să nu spună nimic neplăcut, indiferent ce s-ar întâmpla în jurul său. Cine ar îndrăzni să-și descopere neputințele unuia care în mod evident deține toate răspunsurile, simplificând exagerat toate problemele prin formule dinainte pregătite și generalități lipsite de concretețe.

Acestea, precum și alte mecanisme psihologice de apărare, trădeză, deși nu într-un mod deslușit, problemele personale pe care i le-ar putea crea clericului anxietatea și sentimentele de inferioritate,

de unul din părinți sau de vreun frate, la un moment dat va da și peste o personalitate opresivă în propria sa comunitate bisericească. Dășmănia inconștientă adesea în urma încercării inconștiente a celui dintrăia încearcă tot mai mult acest lucru, îi vor scăpa anumite manifestări de mânie ascunsă, trădându-i adevărata dispoziție interioară. Toate acestea vor conduce la nădejdea că aceste răni nu vor continua să se repete și că adevărul va străluci în final.

Viața nu este la modul simplu o dramă desfășurată între niște fiare dure și victime nevinovate, întrucât victima însăși ajută la apariția fiarei, având întru-un anumitfel nevoie de ea. Sentimentul că anumiți oameni ne prigonesc poate fi mai mult rezultatul de-a lungul vieții făcea următoarea observație: „Mi-a luat multă vreme să înțeleg că Dumnezeu nu este dușmanul dușmanilor mei și că nu este nici măcar de frica unei fiare cumplită, constată în final că fiara nu a fost nici așa mare și nici atât de cumplită după cum părea.

Aceasta nu înseamnă că nu există oameni în comunitatea bisericească care să fie grosolani și opresivi, și că ei s-ar găsi doar în închipuirea clericalului. Există credincioși care vor să se folosească de Biserica, fără a se afirma pe sine ca izvor de putere asupra celorlalți. Clericul poate constitui o piedică în

de unul din părinți sau de vreun frate, la un moment dat va da și peste o personalitate opresivă în propria sa comunitate bisericească. Dășmănia inconștientă adesea în urma încercării inconștiente a celui dintrăia încearcă tot mai mult acest lucru, îi vor scăpa anumite manifestări de mânie ascunsă, trădându-i adevărata dispoziție interioară. Toate acestea vor conduce la nădejdea că aceste răni nu vor continua să se repete și că adevărul va străluci în final.

Viața nu este la modul simplu o dramă desfășurată între niște fiare dure și victime nevinovate, întrucât victima însăși ajută la apariția fiarei, având întru-un anumitfel nevoie de ea. Sentimentul că anumiți oameni ne prigonesc poate fi mai mult rezultatul de-a lungul vieții făcea următoarea observație: „Mi-a luat multă vreme să înțeleg că Dumnezeu nu este dușmanul dușmanilor mei și că nu este nici măcar de frica unei fiare cumplită, constată în final că fiara nu a fost nici așa mare și nici atât de cumplită după cum părea.

Aceasta nu înseamnă că nu există oameni în comunitatea bisericească care să fie grosolani și opresivi, și că ei s-ar găsi doar în închipuirea clericalului. Există credincioși care vor să se folosească de Biserica, fără a se afirma pe sine ca izvor de putere asupra celorlalți. Clericul poate constitui o piedică în

În alte profesii orientate spre sufletului, unde este nevoie să lucrezi dinlăuntru relațiilor terapeuțice, se consideră necesară ca terapeutul însuși să treacă mai întâi prin terapie. Psihanalistul (ca rol formator), care poate dura doi sau trei ani, având întâlniri zilnice cu examinatorul. Lucrarea clinică a psihanalistului sau psihologului este analizată de profesorul supraveghetor, pentru a vedea ce se întâmplă la fiecare interviu al său, descoperind nu doar acele probleme ce zădărnicesc armonizarea cu bolnavul, ci și înclinațiile personalității terapeutului care pot denatura relația, împiedicând o bună colaborare. De la psihologul clinic, pregătit pentru a face consiliere terapeutică, se cere de asemenea o examinare pedagogică (în perioada formării sale profesionale) a personalității sale, prin situații speciale gândite înainte, care să-i dea posibilitatea să se confrunte cu propriile dificultăți din relațiile sale cu oamenii.

Cum va reuși preotul să-și limiteze înclinația de a pune în lucrare propriile mecanisme de apărare (psihologică) și pretențiile inconștiente de la ceilalți, spre satisfacerea propriului ego? Relația sa autentică cu un duhovnic îi va putea oferi o astfel de șansă. Însă, duhovnicească, iar pe de altă majoritatea zdrobitoare a celor care îi formează pe duhovnici, în afara faptului că toți niște doctori care nu s-au vindecat pe ei înșiși, fiind nu doar fără de folos, ci chiar periculoși. Constituie

o responsabilitate a școlilor teologice și bisericești să organizeze un cadru prin care să ofere studenților o anumită formă de terapie. Pentru ca acest lucru să se întâmple este însă necesar ca școlile teologice să se schimbe din temelii, renunțând astfel spus la caracterul academic și căpătând o direcție existențială și pastorală. Până se va ajunge la așa ceva, candidatul la preotie se va pregăti didactic fără a avea ocazia să opereze schimbări în personalitatea sa, ajungând să opereze schimbări în personalitatea preot, deși va prezenta în mod adesea să fie hirotonit preot, deși va prezenta în mod evident tulburări sau probleme psihice⁴¹.

În alte țări, este imperioasă examinarea atentă a sănătății psihice și a personalității candidaților la preotie. În unele din acestea, candidații sunt supuși la teste psihologice, iar când se consideră că este necesar, sunt trimiși la terapii psihice potrivite. Având în vedere importanța și folosul sănătății psihice pentru relațiile interumane, este firesc ca un preot ce nu poate, să-i ajute pe oameni datorită propriei sale patologii personale, să fie examinat psihologic cu grijă, fiind supus unei terapii pentru a-i corecta deviațiile de personalitate, ajutându-l să se poziționeze cum se cuvine față de sine și față de ceilalți care îi cer ajutorul.

Preotul poate face cu adevărat pastorație plecând de la sine și este fundamental ca personalitatea sa să constituie un instrument cât se poate de eficient. Conform studiilor din Apus, cei mai mulți clerici sunt duri și tensionați în lucrarea lor, fiind deosebit de

⁴¹ Nu este vorba aici de nebulă ori altceva asemănător ci de probleme psihologice ne rezolvate care sunt o marcă a personalității respective. [n. tr.]

iubitori de slavă deșartă, nutriend puternice sentimente de inferioritate și având tendința de a-i judeca pe ceilalți oameni după un cod moral rigid și dogmatic. Clericul ar fi un păstor bun dacă l-ar putea evalua pe celălalt fără a-l judeca, acceptându-i imperfecțiunile și neputințele, știind să se bucure de complexitatea vieții și fiind preocupat de oameni de dragul lor și nu datorită eventualelor lor reușite.

Ce ar trebui să facă preotul pentru a-și adânci cunoașterea de sine? Este necesar să parcurgă desigur lucrări patristice, în special pe cele ale Părinților neptici (trezitori), precum și alte cărți de valoare, articole de psihologie pastorală, psihologia personalității și de Participarea la anumite seminarii, învățând împreună autentice. Importantă este și participarea clericului la programe de practică pastorală clinică, inexistente astăzi din nefericire în țara noastră, care se desfășoară de regulă în spitale sau închisori corecționale, unde relațiile interpersonale pot fi studiate teoretic, unde și practic. Discuțiile sincere și deschise cu colegii de breaslă vor contribui și ele într-un mod deosebit la dezvoltarea sa personală.

Când preotul va înțelege care sunt nevoile sale sufletești mai profunde, în urma diverselor experiențe psihoterapeutice și a înaintării sale duhovnicești, va constitui un sprijin deosebit pentru comunitatea sa bisericească. Pe măsură ce acesta se va îndrepta spre oameni având un duh de dragoste și de înțelegere, și acesta se vor deschide lui în momentele dificile ale

existenței lor, pentru a-i cere ajutorul și a fi înțărți în fața conflictelor și dezamăgiriilor lor. Astăzi există mulți oameni confuși și dezamăgiți, care nu știu spre cine să-și mai îndrepte atenția. Foarte puțini sunt cei care ajung la psihiatru și doar o parte din ei revin cu aceștia. Când vor afla că părintele lor are puterea să-i ajute și să-i ajute să se confrunte cum se cuvine cu aceștia. Când vor afla că părintele lor are puterea să-i ajute și să-i ajute să se confrunte cum se cuvine cu aceștia. Când vor afla că părintele lor are puterea să-i ajute și să-i ajute să se confrunte cum se cuvine cu aceștia. Când vor afla că părintele lor are puterea să-i ajute și să-i ajute să se confrunte cum se cuvine cu aceștia.

Calitățile clericului

Când clericul nu este înzestrat cu o anumită maturitate duhovnicească, poate va reuși să-și valorifice în pastorație anumite calități personale cu un caracter mai mult exterior, precum instruirea, elocința, experiența sau buna educație. În absența premiselor conferite de maturitatea duhovnicească, clericul poate ajunge însă să se folosească de calitățile respective într-un mod dezastruos atât pentru sine, cât și pentru ceilalți. Roadele lucrării lui însă nu se datorează niciodată cu precădere trăsăturilor personale. Istoria Bisericii reprezintă dovada incontestabilă a acestui lucru, oferindu-ne nenumărate exemple de lucrători ai viei Domnului care nu au fost înzestrați special, așa cum a fost și în cazul apostolului Pavel.

„Spune-mi, te rog, de unde, cum cuțitul de tăiat piele, cum a ajuns să filosofeze atât de adânc? Cum a ajuns să convingă pe ceilalți oameni, dimpotrivă, prin nedibăcia în cuvânt, căci era cu totul neiscusit în asta? Ascultă-l pe el că o spune și nu se rușinează! „Deși sunt neiscusit în cuvânt, dar nu în cunoștință” (II Cor. 11, 6). Bani nu avea. Tot el o spune și pe asta: „Până în ceasul de acum și flămânzim și însetăm și suntem goi și suntem pământuiți” (I Cor. 4, 11). Dar pentru ce vorbesc eu de bani, când de multe ori nu avea nici hrana de toate zilele, nici haină cu care să se îmbrace? Că nici prin meseria lui nu era om cu vază, o arată ucenicul său prin cuvintele: „A rămas la Arcvila și Priscila din pricină că aveau aceeași meserie: eranu făcători de corturi” (Eap. 18, 3). Nu era din oameni de neam. Cum ar fi putut fi când avea o astfel de meserie? Nu era nici dintr-o țară vestită și nici dintr-un popor vestit. Cu toate acestea, îndată ce se arăta, numai ce se ivea, tulbura pe cei potriviți, răsturna totul. Ca un foc ce cade peste trestie și paie, mistuia uneltrile demonilor și pe toate le schimba după cum voia.

2 În greacă apare *τιν εοχάρην ἀναβίην ουν* care s-ar traduce literal fiind neinstruit ca ultimul *νεύναται*, sfântul Ioan Gură de Aur vrând să sublinieze nu neștiința în cele ale legii iudaice, stătuse pe lângă renumitul învățător de lege Gamahel, ca unul ce făcă antică, fără de care erai considerat doar un simplu barbar, neavând dreptul și puterea de a te adresa public, în cazul său propovăduirea fiind doar un rod al credinței și harului. *1 Cor. 11, 6*

De mirare nu este numai că a avut o atât de mare putere, deși era un astfel de om, ci și aceea că cei mai mulți dintre învățații, flămânzi, oameni fără oameni din popor, neînvațați, fără vază. Pe acestea le vădă, născuți din oameni și nu se rușinează vorbind de strigă și apostolul Pavel și nu se rușinează nici sărăcia lor; dar, mai bine spus, nu se rușinează când cerșește pentru ei: „*Merg la Ierusalim*, spune el, ca să slujesc sfinților” (Rom. 15, 25); și: „*Întru una din Sâmbete (la Sâmbetelor)⁴³ fiecare din voi să pună la sine, strângând ce se va îndura; ca nu dacă voi veni, atunci să se facă stănsorare*” (I Cor. 16, 2). Că cea mai mare parte din învățaceii lui erau oameni din popor o spune apostolul Pavel, scriind corintenilor: „*Uitați-vă la chemarea voastră, că nu sunt mulți înțelepți după trup*” (I Cor. 11, 26). Tot apostolul Pavel spune că nu sunt din oameni cu vază: „*Nu sunt mulți de bun neam*” (I Cor. 1, 26). Și nu numai că nu sunt de bun neam, ci chiar, din oameni tare de jos. Căci, spune apostolul Pavel, „*Dumnezeu a ales pe cele slabe ale lumii și pe cele de rând, ca să nimicască pe cele ce sunt*” (I Cor. 1, 22-23).

Vrei să-mi spui că Pavel era iscusit la vorbire, deși era om din popor și neînvațat? Nu! Pavel nici la cuvânt nu era iscusit. Și asta o arată tot el prin cuvintele: „*Și eu am venit la voi ca să vestesc mărturia mea cu înălțimea cuvântului sau a înțelepciunii. Că nu am socotit a ști altceva între voi, decât numai pe Iisus Hristos,*

⁴³ Este vorba aici de duminică, întrucât expresia din Scriptură este un semitism, Sâmbăta sâmbetelor înainte de a primi apela-tivul creștin de „ziua Domnului”, Duminica, ainea cont de nu-merotarea semitică a zilelor: *yom echiad hasbat/aram. chad hasbo* - „ziua întâia după Sâmbătă”; *Iuni era yom šeni bešbat*, „ziua a doua după sâmbătă”, marțea *yom šliši ș.a.m.d.*) [n. tr.]

Vrei să-mi spuie? Dar...

...ca s-a bucurat
primeidila... nu putea

atatea în zadar? Dacă nu, tot astfel și

22

David), iar ei nu au fost în stare să se creștineze.

rog, puterea acestui om este o

* Dreptul David a reușit cu o simpla piatră să-l învingă pe Goliat (I împ. Cap. 17).

BOR, pp. 249-250.

Preotul, ca să poată...

...pentru ei viața lor.

astăzi mai multe abilități decât oricând. Având doar cunoștințe teoretice nu va fi suficient de fundamentat pentru lucrarea sa, întrucât aceasta presupune o parte atât practică cât și una teoretică, iar pentru a o cunoaștere abstractă să se concretizeze în fapte concrete, se cer anumite abilități.

incaut si sa deservim aceste oportunitati teologice, existentiale nevoilor lor concrete. bogate, potrivite la nivelul educatiei teologice, schimbări la nivelul educatiei teologice, bogate, potrivite la nivelul educatiei teologice, bogate, potrivite la nivelul educatiei teologice.

care au avut loc mai multe operațiuni de educația clericului tot mai vizează ele dintre ele. Prima dintre acestea este de către eterodocși a verticalei deșchisă. Prima dintre acestea este de către eterodocși a verticalei deșchisă.

* Este vorba aici și de pierderea credinței, fapt reflectat în viața noastră. Adușă de dreapta credință, dar și în cea de zi cu zi, economică, politică, ș.a. mistică ascetică, accentul a picat în Apus - un spațiu Pierzându-se această verticală, accentul a picat în Apus - un spațiu orientându-se această verticală, accentul a picat în Apus - un spațiu orizontală vieții, concentrându-se pe elemente eterodox - pe ortodoxia s-a transformat emmentamente eterodox - pe ortodoxie. Duhovnicia s-a transformat omul sufleteș și nu duhovnicesc. Duhovnicia s-a transformat în psihologie, teo-didacticismul (învățarea de către Dumnezeu) în pedagogie, etc. Din netericire, Răsăritul drept-slăvitor, păstrătorul adevărului măntuiilor nealterate, a început să fie în pedagogie, etc. Din netericire, Răsăritul drept-slăvitor, păstrătorul adevărului măntuiilor nealterate, a început să fie cucerit încetul cu încetul de ethosul apusean, eretic în esența lui, și aceasta prin noul mod de viață sau ethos impus la nivel social. S-a ajuns la situația paradoxală ca noi să măturăm public și eclesial o credință (ortodoxă) care nu mai are acoperire în modul nostru de viață. Teoretic sau idealic suntem ortodocși, dar practic ne arătăm eterodocși șieretici. Faptul acesta a fost surprins magistral de Sfântul secolului al XX-lea Iustin Popovici, care zicea că preoții catolicizează – au o viziune catolică – iar credincioși protestantizează – au căutări și așteptări protestante.

[în tr.]

Valoarea pre...

18

de șarba
șarba latentă.

entre o viață mai deplină.

harului lui Dumnezeu.

Nu pot să viaț.

Privit ca un tot.

104

...cameră în planul
...iață cu planul
...ității sale.

și lucrarea de seminar, unde se poate organiza de seminar, unde se poate organiza de seminar și sănătate.

ii

Plasat deasupra oricărui ego personal și presupunând o slujire din tot sufletul a trupului tainic al lui Hristos - Biserica. Scopul educației pastorale se va concentra în vederea realizării unei personalități armonioase. O educație de acest fel, aflată departe de concentrația academică, încurajează îmbrățișarea unui mod de viață dedicat, ce se înnoiește și se îmbogățește de pretențiile rugăciune, întărit prin împlinirea voii dumnezeiești devenind astfel mijlocitor al iubirii dumnezeiești.

Lucrarea cea mai stringentă la care e chemat clericul este continuarea neîntreruptă a creșterii sale duhovnicești. În zelul său de a-i sluji pe ceilalți, ale căror nevoi reclamă permanenta sa atenție, acesta poate ajunge să creadă că este îndreptățit să nu mai dedice un anumit timp cititului, rugăciunii sau să participe la programe de pregătire preotească. În dedicarea sa celorlalți, poate crede de asemenea că își poate neglija împlinirea propriilor sale nevoi sufletești. Își poate neglija însă creșterea duhovnicească? Dacă va face acest lucru, nu-i va putea ajuta nici pe alții să se înalte duhovnicește. Modul în care creștem interior reprezintă o taină, nefiind în esență o lucrare noastră. Putem analiza totuși premisele necesare unei creșteri personale, iar prin autodisciplină și împreună creator. Creșterea interioară constituie în esență o lucrare duhovnicească, conducându-l pe cleric sau pe oricine altcineva la un duh de dăruire, devenind astfel purtător al adevărului unit cu dragostea.

III STĂPÂN SAU SLUJITOR, PĂRINTE SAU FRATE

Există o întrebare vitală care circula în mediul bisericesc, având o legătură nemijlocită cu lucrarea preotului: cui îi datorează cel credincios supunere și ascultare? De la cine primește acesta îndrumare și cui îi poate porunci? Aceasta reprezintă o problemă existențială centrală pe care o întâlnim pretutindeni în lumea viețuitoarelor. Un roi de albine are regina sa, iar stolurile de păsări au nevoie și ele de conducători. La nivelul societății omenești, cel care poartă o anumită uniformă, se deprinde imediat să deosebească superiorul de inferior, fiindu-i clar de la cine poate primi ordine și cui le poate adresa. Un stat totalitar nu are dificultăți în a fixa de ordinele cui trebuie să asculte toți orbește. Religiiile instituționalizate au și ele de asemenea autoritățile lor incontestabile.

Însă această chestiune a autorității căreia cineva trebuie să i se supună nu se dezleagă automat printr-o ierarhie bine articulată, fie că este fixată din porunca unui dictator, fie prin ordine democratică sau tradiție bisericască. Întotdeauna vor apare reacții de opoziție, în care pe vremea lui Hristos și-a găsit expresie în întrebarea pusă de farisei „cu ce putere (autoritate)?”

face omul acesta astfel de lucruri. Cine are dreptul de a da ordine?

Cu această întrebare se pare că s-a luptat Hristos în grădina Chetsimani. Care era în acea vreme

în grădina Chetsimani. Care era în acea vreme îl ascultau. Era conducătorul lor. Le-a spus „Să

acolo” și au stat. „Privegheați împreună cu mine” de poruncile lor și a mers acolo unde I s-a poruncit.

Problema identității celui de a cărui porunci trebuia să asculte devine clară în rugăciunea Lui arhierască.

„Să treacă de la mine paharul acesta”, a spus, însă a completat imediat „nu însă voia mea, ci a Ta să fie”.

Prin urmare, s-a supus unei autorități superioare Lui. O astfel de luptă duce orice preot. A cui voie să

facă? Mulți bărbați devin sclavii soțiilor lor, care își exercită autoritatea asupra lor într-un mod poate nu

lipsit de măiestrie, însă necruțător pentru bieții soți. Mulți copii sunt tiranizați cu duritate într-un mod

irational de proprii părinți, însă mulți dintre aceștia din urmă, cei mai mulți dintre ei se supun vicilor lor, iar pentru a-i îndupleca sunt dispuși să-și calce în

niște supuși slugarnici înțâistătorilor (superiorilor) picioare propria demnitate, pretextând fără rușine că

fac ascultare. Alții sunt conduși și purtați de propria slavă deșartă și de tot felul de frici, alții de dușmani

iar unii de prieteni. Puțini sunt cei mișcați de duhul

Clerul azi - o privire din interior

diagostiei. Un număr suficient dintre ei sunt pradă

confuziei și extrem de puțini se supun în mod real

voii lui Dumnezeu, numesc așa propria lor voie. Lupta pentru a răspunde la întrebarea pusă

la început (de cine să ascultăm?) provoacă multe la început (de cine să ascultăm?) provoacă multe

tensiuni multora dintre semenii, invizibile poate la prima vedere. În inima lor se nasc resentimente,

atunci când sunt obligați să urmeze ordinul unei

autorități pe care în forul lor interior nu o acceptă.

Se revoltă în sinea lor când trebuie să se conformeze

unor ordine, considerate de ei prostești. Cei mai mulți

devin foarte ascultători, înăbușându-și propria voie,

până la propulsarea lor într-o poziție de conducere,

devenind cu supușii lor niște tirani mai mari decât au

foșt superiori lor cu ei. Alții sunt dezamăgiți cu totul,

retrăgându-se în umbră și tăcere. Reușita lucrării preotului depinde de găsirea unui răspuns corect la întrebarea vitală pusă la început. Clericul este chemat să devină concomitent

fiu, frate și tată. Uneori trebuie să fie fiu și să primească porunci, alteori trebuie să fie frate într-o relație de egalitate cu ceilalți, iar alteori trebuie să lucreze ca părinte, având răspunderea de a purta grija celorlalți. Este foarte important pentru reușita lucrării clericului în a deosebi condițiile în care i se cere să fie ori una

Hitler, un tânăr nazist supuneri necondiționate ar face. Nebunia unei astfel de față de poruncile sale. Constituie un sacrilegiu a te adesea în viața noastră bisericească contemporană.

Sistemul sinodal a fost în realitate desființat de război, nefiind nimic ciudat în aceasta, întrucât procedura alegerii lor amintește mai mult de pila unei jertfiri de sine de lungă durată, care în urma curtea mitropolitană sau patriarhală, a suportat Prețuire și încredere în propria persoană, oferind de-a

⁵⁰ *Primus inter pares/ Primul între egali* dă un drept onorific, de cinștire și nu administrativ ori juridic. Patriarhul, de pildă, este *primus inter pares*, însă aceasta nu înseamnă că deține o stare harică sau putere bisericească mai mare decât a celorlalți episcopi. Fiecare episcop este „patriarh” în propria sa eparchie juridică canonică, nu poate interveni în gestionarea treburilor episcopiei acestuia. Administrativ episcopia se află într-o anumită subordonare față de mitropolia din care face parte. În cazul de față, cel „dintâi” se referă fie la mitropolit fie la patriarh, care calcând principiul *primus inter pares*, vine și își impune punctul de vedere, făcând anumite presiuni asupra episcopilor din subordine, din punct de vedere administrativ, înainte de alegerile propriu-zise a altor ierarhi. [n. tr.]

lungul timpului garanții că va sluji după alegerea sa cu supunere pe binefăcătorul său. Când cel „dintâi” a hotărât cine trebuie ales, îi va chema pe alegători (episcopi) să „legifereze” prin votul lor acest lucru. Aceștia la rândul lor se vor grăbi să se conformeze în cazul în care le trece prin cap să schizeze o cât de mică împotrivire, lucru de altfel foarte rar, cel „dintâi” nica împotrivire, lucru prin care să le amintească va repeta acele cuvinte prin care a făcut episcopi, servilismul și îndatorarea: «eu v-am făcut episcopi, ca și cum ar fi moștenit de la taică-său, odată cu țarinile și oile, și harul arhieriei. Aceasta face să dispară și ultimul rest de demnitate umană dintre ei.

Toți „conducătorii” de această factură, cu demnitatea castrată, manifestă inevitabil psihologia eunucului, simțind nevoia irezistibilă de a face pe „mascul” în fața supușilor chinuți și temători. Și precum îi întâlnim în armată pe acei sergenți instructori pe viață, comportându-se ca niște dictatori cumpliti în fața noilor recruți, la fel se întâmplă și cu episcopii care se vor „despoți/stăpâni” absoluti în fața unei preoții care, pentru a-și păstra locul cald și să-și asigure promovarea, își oferă fără cârmă spatele crotului (biciurii) stăpânirii vlădicești, confirmând acea vorbă din popor intrată în tradiția noastră din vremea turcocrăției «omoară-mă, aga, ca să mă sfințesc», expresie a lașității și servilismului.

Servilismul nu se oprește însă aici la acest nivel ierarhic superior. Preotul umilit de către „stăpân” (vlădică) devine la rândul său „părinte” suveran în fața „mușicilor” credincioși din viața noastră bisericească reală, educați prin teroare, în urma unei

Cerul al II

este mai presus de măsurile omenești, sfântenia
răscumânând omeneshi și o mai smerită căutare a
neceș-vărsuri omenești, care împlinește lipsurile și
harului lui Dumnezeu. Suntem păziți de dezamăgiri,
vîndecă slăbiciunile. Suntem păziti de noi este și el un om
dăduci admitem că eroul admirat de noi este și el nu face decât
păcitos. Chiar cel mai sfânt om nu încetează să fie și el
un om păcitos. Sub aceste auspicii nu vom face decât
realitate, adică pe acceptarea umanității sale.

Nu este nici sănatos duhovnicește și nici
bisericeste ca cineva să-și exercite autoritatea asupra
alor ființe. Acea comunitate de credință aflată
realmente sub stăpînirea clericilor, în care laicii
asteaptă cuvîntul lor să fie lege, nu constituie calea
adevărată a Bisericii. Biserica este în realitate aflată
împreună, adunarea, însoțirea, coexistența, calea
comună, coparticiparea și conglăsuirea tuturor
membrilor ei în numele lui Iisus Hristos. Preotul, ca
și conducător al comunității bisericești, este încercat
de marea ispită de a se folosi de oameni precum de
niște obiecte. Dacă se va lăsa însă pradă acestei ispite,
va înceta să mai aibă trăsăturile unui conducător
bisericesc adevărat. Clericii își asumă așadar
răspunderi teribile când iau decizii abuzive cu privire
la membrii comunității bisericești, de parcă aceștia ar
fi niște copii incapabili să-și poarte de grijă. Pentru ca
un cleric să aibă împlinire în lucrarea sa, trebuie să
se deprindă în a-i vedea pe ceilalți ca pe niște frați,
refuzând fie să se lase dominat de ei, fie să încerce
în a le modela viețile după propriile sale dorințe.

115

fiind expuși răului venit din partea oricui. În timp ce apostolii erau lipsiți cu totul de cele necesare, trăim într-o opulență provocatoare, purtând haine țesute cu aur și împodobindu-ne cu metale și pietre prețioase.

Dorința de a-ți asuma o anumită răspundere bisericească este binecuvântată, la mijloc fiind vorbă mai precis de preluarea unei răspunderi și nu a unei autorități. Vorbim, așadar, de o răspundere ce presupune protejarea, îngrijirea și slujirea unei comunități. Avem însă deseori de a face cu cucerirea unei poziții bisericești nu «pentru protejarea fraților, ci spre propria slavă și comoditate personală. Căci dacă am fi știut că dator este clericul să se îngrijească de toate și să poarte greutățile tuturor... nu s-ar fi grăbit nimeni să preia demnități bisericești...». Dacă am fi știut că preoția «presupune protejarea turmei luate în primire, nu am fi primit-o cu ușurință. Am ajuns acum să umblăm după ea exact ca după puterile lumesti. În Pentru a fi slăviți și cinșiți de oameni, ajungem să ne pierdem mântuirea»¹¹.

Dacă ne asumăm lucrarea preoțească ca ne o slujire a lui Dumnezeu, atunci vom primi prin rugăciune porunci de la El. Nimeni nu va nutri prin respect adevărat pentru un cleric care nu este om de rugăciune. Deși mulți laici nu se roagă decât atunci când trec prin momente dificile, se bucură foarte mult să știe că părintele lor obișnuiește să se roage. Faptul că este vizibilă silința unui cleric de a se ruga cu adevărat

¹¹ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a 4-a la Fapte*, EPE, vol. 15, pag. 118.

fiind expuși răului venit din partea oricui. În timp ce apostolii erau lipsiți cu totul de cele necesare, trăim într-o opulență provocatoare, purtând haine țesute cu aur și împodobindu-ne cu metale și pietre prețioase.

Dorința de a-ți asuma o anumită răspundere bisericească este binecuvântată, la mijloc fiind vorbă mai precis de preluarea unei răspunderi și nu a unei autorități. Vorbim, așadar, de o răspundere ce presupune protejarea, îngrijirea și slujirea unei comunități. Avem însă deseori de a face cu cucerirea unei poziții bisericești nu «pentru protejarea fraților, ci spre propria slavă și comoditate personală. Căci dacă am fi știut că dator este clericul să se îngrijească de toate și să poarte greutățile tuturor... nu s-ar fi grăbit nimeni să preia demnități bisericești...». Dacă am fi știut că preoția «presupune protejarea turmei luate în primire, nu am fi primit-o cu ușurință. Am ajuns acum să umblăm după ea exact ca după puterile lumesti. În Pentru a fi slăviți și cinșiți de oameni, ajungem să ne pierdem mântuirea»¹¹.

Dacă ne asumăm lucrarea preoțească ca ne o slujire a lui Dumnezeu, atunci vom primi prin rugăciune porunci de la El. Nimeni nu va nutri prin respect adevărat pentru un cleric care nu este om de rugăciune. Deși mulți laici nu se roagă decât atunci când trec prin momente dificile, se bucură foarte mult să știe că părintele lor obișnuiește să se roage. Faptul că este vizibilă silința unui cleric de a se ruga cu adevărat

Pentru aceea nu vă temeți, că voi sunteți cu mult mai buni decât păsările" (Mat. 10, 29-31).

În alt loc spune, comparându-l pe Dumnezeu cu un părinte pământesc: „Sau care om este dintre voi, la care de va cere fiul lui pâine, au doară piață îi va da lui? Sau de va cere pește, au doară șarpe îi va da lui? De câte voi răi fiind, știți să dați lucruri bune fiilor voștri, de cât mai vărtos Tatăl vostru cel din Cetrii va da cele bune celor ce cer de la dânsul" (Mat. 7, 9-11). Avem aici două Parabolele atât de cunoscute a oii sau drahinei pierdute ori a fiului risipitor, precum și alte realități care a participat Domnul, vin să ne transmită un mesaj fundamental, faptul că Dumnezeu ne iubește. Iisus Hristos este posibil să fi insistat atât de mult pe acest lucru, întrucât oamenilor le vine greu să-l accepte.

Demulteorinu-iușor să cuantificăm sentimentele celorlalți. Plecând de la propriile imperfecțiuni, este dificil să credem că soțiile și copiii noștri ne iubesc cu adevărat. Suntem surprinși când cineva admirat de noi ne arată un anumit interes. Acest fapt constituie o caracteristică a omului și, poate, de aceea iubiri se întreabă neîncetat unul pe altul: «mă iubești?» Le vine greu să creadă că celălalt îi iubește ca la început, fapt pentru care au nevoie de această permanentă asigurare verbală.

Sentimentul de a nu fi stimat și a fi trecut ușor cu vederea de ceilalți poate constitui una dintre cele mai dureroase experiențe umane. Strigătul cutremurător vei veni într-o împărăția Ta" (Lc. 23, 42) un astfel de

El reprezintă strigătul tuturor oamenilor

care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată.

El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată.

El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată.

El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată. El reprezintă strigătul tuturor oamenilor care arată.

³⁰ Εὐαγγελιστὸν vine din Εὐ + Ἀγγελία (Ev + Angheția) adică vestea, mesajul cel bun. [n. tr.]

tensiunile nu vor lipsi niciodată în această viață și nu trebuie să se întâmple așa ceva. El nu va putea învinge decât să valorifice tensiunile respective, precum și Pavel pentru a-și trimite sâgeata la țintă. Poate că apostolul de azi, nedorind să ajungă pricină de pohticare, pentru noi înainte ca slujitorii ai lui Dumnezeu, pentru temnițe, în necazuri, în nevoi, în strămtorări, întru mla în bunătaie, întru cunoștință, întru îndelunga răbdare, întru cuvântul adevărului, în puterea lui Dumnezeu, prin armele dreptății cele de-a dreapta și cele de-a stânga, înșelători, și adevărați. Ca niște necunoscuți, și cunoscuți, ca cei ce murim, și iată suntem vii; ca niște pedepsiți, și nu niște săraci, dar pe mulți îmbogățind; ca nimic având, și toate avându-le" (II Cor. 6, 4-10).

IV ÎNĂȚĂTURĂ DUHOVNICEASCĂ ȘI DULCILE COMODITĂȚI

Un cleric a vizitat casa cuiva, iar copilul de cinci ani al acestuia a început să-i pună diverse întrebări despre rai. «Am făcut tot ce mi-a stat în putere să-i explic tot ce era legat de acesta, încercând să-i răspund la toate întrebările», a spus preotul, «însă puțin mai târziu tatăl copilului s-a apropiat și mi-a spus: «Ce i-ai spus până la urmă copilului meu, căci s-a dus la mama sa zicându-i că nu vrea să ajungă în rai, întrucât acolo nu se găsesc scări rulante. Preferă din acest motiv să meargă la magazinele supraetajate care au așa ceva».

Reacția copilului nu trebuie să ne surprindă. Cei mai mulți oameni au un interes mai mare pentru lume decât pentru cele ale Bisericii. Pentru aceea locurile pitorești atrag mai multă lume decât bisericile, iar cumpărăturile ne consumă mai mult timp decât rugăciunea. Cei mai mulți oameni contemporani, în pofida recentelor sondaje, sunt interesați mult mai puțin de învățătura lui Hristos decât de afacerile lor, de politică, sport sau de scandaluri. Ziarele sunt un indicu pentru această stare de fapt. Ele publică exact ceea ce oamenii vor să audă. Nimeni nu citește subiecte legate de Biserica, chiar dacă sunt plasate în primele pagini ale ziarului, doar dacă este vorba de

un anumit scandal cu implicare clericală, fie de natură sexuală, fie de altă natură, cum ar fi furtul de icoane ori alte obiecte sfinte.

Cele de mai sus nu constituie o critică, ci o simplă trecere în revistă a stării de fapt. În cele mai multe cazuri o realitate necesară, chiar dacă în cadrul ei mai au loc și fapte nebisericesti. Mișloacele de informare în masă ale tuturor orientărilor politice, își dau mâna în invățăturii și acțiunilor ei. Atenția lor acordată Bisericii în ultima vreme constituie o încercare grosolană de exploata domeniul credinței în propriul lor interes.

Această situație nu este expresia unei îndurerări din partea de la Biserică, nu sunt la modul simplă incertitudini. Exactă un altceva, mai presus de dorința de a dormi suplimentar în dimineața respectivă, spălarea mașinii, care determină această absență. În realitate, acestora nu le place Biserica, nu doresc să se întâlnească cu oameni ce au legătură cu ea. Nu le face plăcere cu oameni ce au legătură cu ea. Nu le resping morală noastră, considerând-o specifică unor minți înguste și anacrone. Ei nu agreează concepțiile noastre asupra problemelor sociale și ne cer să nu ne pronunțăm în chestiuni politice. Au o silă vădită față de slujbele bisericesti, față de arta bisericască și izbucnesc cu mânie dacă li se amintește că Dumnezeu îi vrea pe oameni mai buni decât sunt și că răutatea fiecăruia contribuie la răutatea generală a lumii.

Nu este nimic ciudat în toate acestea. Biserica și-a pierdut în vremea în care Hristos le spunea ucenicilor: *„Nu vă lăsați înfrumuseța în haine, ca să nu vă laudați în fața oamenilor, ci în fața Tatălui vostru, care vede în secret”* (Mat. 5, 11). De multe ori, în acele timpuri, prigoana se arăta chinuitoare. Creștinii au fost exilați, au fost predați focului sau hrană fiarelor, au fost închiși în lagăre de concentrare. Alteori, prigoana avea un caracter ascuns, precum cea exercitată de clerul în lagăre de concentrare. Creștinii au fost exilați, au fost predați focului sau hrană fiarelor, au fost închiși în lagăre de concentrare. Alteori, prigoana avea un caracter ascuns, precum cea exercitată de clerul în lagăre de concentrare. Creștinii au fost exilați, au fost predați focului sau hrană fiarelor, au fost închiși în lagăre de concentrare.

Cu toate acestea, dorința de a face cunoscută adevărul, are loc însă fără încetare. Evanghelia rămâne puternică și, în pofida oricărei persecuții, ne continuăm eforturile de a încreștina lumea idolatră. Deși la un moment dat este posibil să pierdem nădejdea de a mai câștiga lumea pentru Hristos, nu încetăm eforturile noastre, ajutându-ne cu scrierile unor teologi geniali, de publicații sau de mijloace de informare în masă, întâlnindu-ne cu cei care ard de zel misionar, pentru a învăța o lume apostată să recunoască în lume vocea Domnului. Indemnăți de porunca lui Hristos de a deveni „pescari de oameni”, răscolii de datele statistice legate de numărul celor care nu au nicio legătură cu Biserica și unii de zel sfânt apostolesc, unii dintre noi, clericii facem încercări disperate de a readuce înapoi în turnă oile cele rătăcite.

Există însă o problemă. Suntem o minoritate asaltată de duhul majorității. Noi suntem cei importanți, convingându-i pe ascultători (care nu știu să câștigăm doi sau trei oameni. Însă abia dacă ajungem încercăm să ne depărtăm printr-un exil autoimpus. Pentru a scăpa de depresie, acela a convins-o că băut, pentru a redobândi sentimentul solidarității și unității cu restul oamenilor..

Schimbarea direcției din viață poate veni la un moment dat de undeva, dintr-un fond mai profund și mai puțin vizibil. Omul secolului al douăzecilea, puține lucruri în viața bisericească care l-ar putea atrage. Clericul nu poate rămâne indiferent față de cele din lume. Ultimele noutăți și descoperiri îl dezinvoacă și de atracție. Poate ajunge să fie înrobitor admirator al ei.

³⁴ Termenul folosit de autor este *ἡθικός/ἠθικός* care provine de la *ἦθος/ἦθος*, înseamnă, într-un sens mai larg, mod de viață, iar supune întotdeauna o anumită morală. [n. tr.]

Avem de a face în acest caz cu o răsturnare. Aliații preschimbă drojdia mai mult decât drojdia aliații. Cei care au pretenția ei să fie tulburată. Cei în jos, ajung în primul rând ei să fie tulburate. Cei vor să determine schimbări, se schimbă ei până la urmă. În timp ce clericul sărbătorește micile sale reușite de a câștiga lumea, lumea l-a câștigat între timp pe tăcute.

Drojdia care în loc să crească aluatul, îl face să scadă

Noi, preoții, suntem deseori neputincioși în a da un răspuns celor care ne cer să-i ajutăm pentru a face față diverselor dificultăți prin care trec. Domnul Iisus Hristos așteaptă de la noi să-i înviem pe morți, bolnavi, să-i curățăm pe leproși, să-i înviem pe morți, desigur fără plată, iar noi, se pare, că nici măcar nu ne mai amintim că toate acestea constituie partea fundamentală a apostoliei noastre. Când oamenii vin de pildă la noi cu copii cu probleme, care „vor să se arunce în foc sau în apă”, având dorința nestăvilită de a se prăpădi, noi, precum ucenicii lui Hristos din cunoscuta relatare evanghelică, nu putem face nimic din pricina „necredinței noastre” (Mat. 17, 19).

Eșuăm adesea în lucrarea noastră cu tinerii, întrucât în confuzia și deznădejdea lor, de a nu fi aliați nimic în mediul lor de care să se agățe, nu reușim să-i convingem că Iisus Hristos este singurul punct pentru sprijin și întărire pentru ei. Se întâmplă aceasta pentru

banii suplimentari veniți de la enoriași. Mai ales mai clericii din marile orașe, avem o situație economică mai bună decât a multora din enoriașii noștri. Aveți casa noastră, locul nostru din enoriașii noștri. Aveți copiii noștri. Economic, aparținem cel puțin clasei mijloc și, desigur, nu mai suflăm niciun cuvânt despre pătimirile apostolilor, premisa implicată în apostolatului, ca unii care „au flămânzit, însetat și umblat în golătate” și „s-au osîtenit lucrând cu mâinile” (I Cor. 4, 11).

Majoritatea zdrobitoare a clericilor sunt practic robiți materiei, altfel spus niște materialişti secularizați întru-totul, afară de, aceasta în cel mai bun caz, discurs. Căci uneori chiar și predicile noastre nu se deosebesc de niște conferințe. Să luăm, de pildă, un om din lume, din clasa de mijloc, și să-l comparăm cu un preot. Cel dintâi își cumpără cea mai bună mașină permisă de veniturile sale. Același lucru îl face și preotul. Acela caută la un moment dat să se mute dintr-o locuință mai modestă într-una de la o casă mai săracăcioasă și simplă într-una multă de multe nivele. Același lucru îl face și preotul, dacă își permite. Acela își cumpără tot ceea ce îi conferă cele mai mari comodități, entuziasmându-se de ultimele mode și punându-și cu putere nădejdea în tot felul de vitamine, antibiotice și psihiatrit. Clericul face aproape același lucru.

Este posibil ca salariile noastre⁵⁷ să nu fie deosebit de mari, însă am ajuns să vorbim mereu de ele, în timp ce veniturile suplimentare, din fericire neîmpozitate, de veniturile un salariu pe deasupra.

Casele noastre s-ar putea să nu fie spațioase decât a constituit încă de trei ori mai spațioase decât cele Casele noastre, însă sunt de toate comoditățile, mai luxose, însă sunt de toate comoditățile.

Materialismul clericilor nu se limitează la mulțor fanii sărace, dispunând printr-un bun gust, chiar dacă rateori se disting printr-un bun gust. Materialismul clericilor nu se limitează la mulțor fanii sărace, dispunând printr-un bun gust, chiar dacă rateori se disting printr-un bun gust.

Materialismul clericilor nu se limitează la mulțor fanii sărace, dispunând printr-un bun gust, chiar dacă rateori se disting printr-un bun gust.

Materialismul clericilor nu se limitează la mulțor fanii sărace, dispunând printr-un bun gust, chiar dacă rateori se disting printr-un bun gust.

Mișcați de un materialism parvenit, încercând bisericele cu obiecte de prost gust. Pare să domine mitul că în biserică unde nu este achiziționat, în chipurile și a o face frumoasă, pentru a o „împodobi” ea nu se preocupă cum se cuvine de propovăduirea Evangheliei.

Dar nu este numai acest lucru. Îi încurajăm pe oameni să cumpere și să aducă la biserică astfel de obiecte, care constituie o culme a kitsch-ului bisericesc. Facem acest lucru și pentru a pune mâna pe grăsele comisioane oferite de furnizori, pentru promovarea modului lor aurite, prin care aceștia exploatează în toată zilele, e adevărat că pe seama unui consumism materialist și cu produse de proastă calitate.

În același spirit marcat de parvenitism, consilierii bisericești, în special din parohie, vor cu tot dinadinsul să înalțe biserici uriașe, ca semn al superiorității lor din Evul Mediu, care încercau să înalțe reședințele regilor mai decât cele ale rivalilor lor, pentru a-și dovedi astfel superioritatea. Cumpărat este că mulți „creștini” admiră astfel de monumente, ele fiind un indicu ale dominației duhului lumesc asupra celui bisericesc, corabie a mântuirii în mormânt.

Construcțiile de clădiri, biserici și ale spațiilor în care membrii Bisericii se pot aduna și se închina în

modul practic ca și viața comunitară, au încontestabil o mare valoare. Șar putea spune însă că Biserica din o mare noastră este foarte puternică din punct de vedere al edificiilor, dar foarte slabă duhovnicește, vederea al edificiiilor pe care îl datorăm sfintelor lăcașuri și cu tot respectul slujirii cultului, trebuie să spunem obiectelor destinate slujirii cultului, mai mult decât oricând altă dată, să în vremea noastră să se transforme în Bisericii.

Cu tot respectul slujirii cultului, mai mult decât oricând altă dată, în vremea noastră să se transforme în Bisericii, în loc ca naosul să se construiască multe biserici, în epoca noastră se construiesc de acest fel se dăruie în fiecare construcție de acest fel spus o comunitate însă cu fiecare construcție de acest fel spus o comunitate realitate și o biserică, murind altfel spus o comunitate bisericească. Dumnezeu ne vorbește și El prin gura profeților Vechiului Testament „Că a înmulțit Eftem jertfelnice, spre păcate făcutu-s-au lui jertfelnice iubite” (Os. 8, 11), pentru aceea „Lepădat-au Domnul jertfelnicul lui” (Plângerile Proocului Ieremia 2, 7) și „se vor rușina lui” (Plângerile Proocului Ieremia 2, 7) și „se vor rușina pentru jertfelnicele lor” (Os. 4, 19).

Arhitectura și podoba bisericească trebuie să reflecte duhul de viață al Bisericii, al unei vieți care nu este din lumea aceasta. În loc să vină să ne însușim nădejdea vieții veșnice, multe stiluri arhitectonice bisericești dau impresia că îngroapă orice speranță pentru cealaltă lume, înveșnicind omenescul și urâtul de aici. Același lucru este valabil și în cazul mormintelor sub formă de cavouri, înșușind pară sentimentul veșniciei morții, cultivând regretele pentru viața de aici și nicidecum eliberarea de moarte prin nădejdea învierii. Vechile morminte, la țară, erau în pământ, nefiind încadrate în niciun fel de betoane sau piatră. La un moment dat, odată cu trecerea timpului, ele se nivelau, făcându-se un pământ din jur, singurul semn distinctiv pentru mormânt rămânând crucea de lemn, care putea să se la un moment dat, moartea părând ceva firesc, trupul integrându-se în natură iar sufletul mergând la Dumnezeu. [n. tr.]

Poate că ar fi necesară constituirea euharistice în afara clădirilor⁵⁹ consacrate adunării. Acolo îi vom putea mai degrabă găsi pe cei care Dumnezeu îi aşteaptă să-i vindece, făcându-i copii Lui.

Clerul, bunurile materiale şi poruncile lui Hristos

Când Hristos, după înviere, i-a trimis pe ucenici *înviându-i pe dânşii să păzească toate neamurile imită pe Domnul şi merge pe urmele Lui*, răspund⁶⁰ Din păcate, tot mai mult clădirile bisericesti moderne nu fac decât să instituţionalizeze credinţa după tiparul păgân sau al credinciosului, reproducând viaţa secularizată, comodă din sens introductivă celorlalţi săi publice din lume. A se vedea în acest apoi lumina abundentă şi sonorizarea mult amplificată prin atmosfere de interiorizare şi rugăciunii marcate de un anumit efort. Oamenii, altfel spus, vin la biserică să se odihnească şi să participe şi să ceară cu osâdie şi pocăinţă, Bisericii, harul Domnului. [n. tr.]

Clerul azi - o privire din interior

poate spune „Iată noi am lăsat toate, şi am urmat ție; oare ce va primi?” (Mat. 19, 27). Poruncile lui Hristos se rezumă la una singură: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată înimă ta, din tot sufletul tău, din toată vârtutea ta şi din tot cugeţul tău; şi pe aproapele tău ca pe tine însuţi” (Lc. 10, 27). Iubirea este o trăsătură a ucenicilor lui Hristos, care a spus clar celor din vremea Sa: „Întru această vor cunoaşte toţi, că ai mei ucenici sunteţi, de veţi

Pentru această iubire de Dumnezeu şi de aproapele, trebuie să ne eliberăm de toate lucrurile materiale. Cel ce nu se sileşte să nu se atacheze de lucruri materiale nu poate nici pe Dumnezeu şi nici pe Dumnezeu şi în acelaşi timp să fim alipiţi de materiele. Lucrurile materiale, hrana, proprietăţile, sunt create de Dumnezeu, fiind „bune foarte” atât timp cât sunt folosite conform scopului pentru care au fost create. Ele constituie mijloace prin care omul îşi poate exprima dragostea faţă de aproapele său. Noi, bolnavi fiind şi materialişti, le folosim însă pentru satisfacerea egoismului nostru. Uităm că este să duci o viaţă asemănătoare lui Hristos. Uităm că modelul creştinului este Hristos şi toţi sfinţii care au devenit cu adevărat ucenici Săi au împlinit cuvântul evanghelistului Ioan: „Cel ce zice că petrece întru Dănsul, dator este precum acela a umblat, şi el aşa să umble” (1 In. 2, 6). «Creştin înseamnă să-L imiţi pe Hristos atât cât este cu putinţă omului, în cuvinte, fapte şi gândire»⁶⁰, completează sfântul Ioan Sinaitul.

⁶⁰ Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul 1, Despre lepădarea de viaţa deşartă şi despre retragere, 4, ed. Gr.

«Ce a făcut Acela?» întreabă sfântul Ioan Gură de Aur. «Fiul omului, ne-a spus că nu are unde să plece capul. Același lucru să-l înțelegi și tu cu călătoria dintr-un loc în altul, nu avea la dispoziție decât animale de povară, mănca pâine de oz, călătoria pe jos. Când îi era somn, folosea ca pernă iarba. Chiar și îmbrăcămintea îi era ieftină. De mult el. Dacă înțelegea de unul singur, fără a lua pe nimeni, răstignirea și insultele la adresa Sa, și în general ce s-a petrecut cu El, atunci, încearcă să-l înțelegi și tu în Hristos, fără a te căldura. Așa să te îmbraci și tu în Hristos, fără a te preocupa de plăcerile trupesti»⁶¹.

Acoperirea nevoilor materiale ale clericului
În privința împlinirii nevoilor trupesti ale clericului, sfântul Ioan Gură de Aur face referire la Testament.

«Prin urmare, trebuie să-i susțineți cu dăruire a nu ajunge să se istovească și să se descurajeze, pentru a nu căuta la cele de jos și a fi lipsiți de cele de sus, preocupându-se astfel mai mult cu cele duhovnicești și a nu fi absorbiți de cele trupesti. Așa erau și leviții, nepreocupându-se deloc cu cele pământești, întrucât

⁶¹ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Către Romani*, EPE, vol. 17, pag. 504.

de ei aveau grijă laicii, iar veniturile lor erau fixate de lege: prin zeciuială, aducerea de primase la recoltă și multe altele»⁶².
Cuvântul apostolului Pavel referitor la porunca legii mozaice „Să nu legi gura boului care treieră” (A doua Lege 25, 4), sfântul Ioan Gură de Aur o tâlcuiește astfel: «Vezi cum vrea să-l determine pe învățător să lucreze? Pentru că nu există, cu adevărat, o osteneală mai mare decât a celui. Însă aceasta o spune legea Vechiului Testament. Ce spune însă legea lui Hristos? „Vrednic este lucrătorul de plată sa” (Lc. 10, 7). Să nu fim atenți așadar doar la plată, ci și la condițiile premergătoare ei, căci spune: „Vrednic este lucrătorul de hrană sa”. Căci cel care trăiește în comodități și lux nu este vrednic de plată. Dacă cineva nu lucrează și nu este treierat, ducându-și jugul, răbdând arșița și boul la treierat, ducându-și până duce roadele în spini, nencetând să muncească până duce roadele în hambare, nu este vrednic de plată»⁶³.
Ar trebui să oferim clericilor, continuă sfântul Ioan Gură de Aur, tot ce este necesar spre întreținerea lor, precum făceau iudeii cu leviții, care erau cu totul asigurați în privința traiului zilnic. Întrucât legea lui Moise acoperea cu desăvârșire, prin zeciuială și alte venituri, nevoile lor trupesti. Și adaugă:
«Era normal însă să fie legiferate pentru ei toate acestea, întrucât căutau cele prezente. Eu însă adaug că clericii nu au nevoie de nimic mai mult decât de hrană și haine, pentru a nu fi atrași de grija pentru astfel de lucruri»⁶⁴.

⁶² Idem, Omilia XV la I Timotei, Migne 62, 581.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem.

**Clericul cel mai sfânt și mai modern se
dorește a fi, în cel mai bun caz, materialist
fără pace sufletească**

Omul cu adevărat lumesc este suficient de liniștit, întrucât pentru el nu există acea tensiune între bucură așadar și el de o liniște suflătoare, întrucât are urcușurile și coborâșurile ei. El nu este chinat de dorul de a naviga pe mare și a se lupta cu furtunile ei, în căutarea unui liman mai bun, ci preferă să rămână pe țărm, pentru a se bucura de roadele societății de consum, eliberându-se de vinovăția adusă de o

[illegible][illegible]

În *Dumnezeu se învârt* Mesajul acesta nu se aude adesea că trebuie. Noi, clericii vechiului Evanghelia crucii în situația ciudată de a propovădui Evanghelia crucii de pe o canapea comodă. Declarăm superioritatea celor duhovnicești, însă în același timp ne bucurăm de o viață cufundată în cele materiale. Mesajul ascetic al Evangheliei pare a fi în aceste condiții o minciună. Orice cleric cu un dram de sensibilitate știe acest lucru, simțindu-se foarte puțin în largul său, când conștiința vine să îi mustre, de pildă, pentru automobilul său deloc modest. Constituie într-un fel o mișelie să stai și să te bucuri de o masă super abundentă, după ce ai

odinioară în alte epoci și că este o prostie să nu le folosești de ce este mai bun dintr-o epocă sau alta. Vorbim despre viața plină de jertă de sîine pe care suferesc la care suntem supuși ascultând nesfârșitele suferințe, chinuri și păcate ale oamenilor. Insistăm pe faptul că am câștigat cu sudoare aceste comodități, având dreptul la ele. Ne comparăm cu alții care trăiesc într-o și mai mare comoditate decât noi și credem, și pare, că viața noastră este atât de austeră, încât ar putea fi considerată chiar ascetică.

Există anumite aspecte reale în aceste argumente, însă ele constituie mai mult o reflectare a stării noastre sufletești decât a realității propriu-zise. Ele sunt mai mult o încercare de autoîndreptățire. Toate sunt mai noastre sunt marcate de fricile, vinovățiile, nevoile noastre nevrotice și de iubirea de slavă deșartă. Convingerea că Dumnezeu vrea să avem toate aceste comodități moderne, vine în realitate de la faptul că noi înșine le dorim. Este foarte la îndemână pentru un copil să spună: «tata mi-a spus că pot urmări acest program la televizor», când de fapt cele spuse de acela nu stau chiar așa.

O autoîndreptățire inacceptabilă pentru tradiția creștină autentică este faptul că dăruim făcând reclamă crează încă de la început impresia înșelătoare că noi, clericii, suntem cei care dăm, deși în realitate nu facem decât să dăm din ce au dat alții. Însă nu este numai acest lucru. Important nu este atât cât dăm, ci cât ne rămâne. Hristos nu cere ucenicilor să dea pur

Pentru o simplă haină. Pentru folosești de ce este mai bun dintr-o epocă sau alta. Vorbim despre viața plină de jertă de sîine pe care suferesc la care suntem supuși ascultând nesfârșitele suferințe, chinuri și păcate ale oamenilor. Insistăm pe faptul că am câștigat cu sudoare aceste comodități, având dreptul la ele. Ne comparăm cu alții care trăiesc într-o și mai mare comoditate decât noi și credem, și pare, că viața noastră este atât de austeră, încât ar putea fi considerată chiar ascetică.

Există anumite aspecte reale în aceste argumente, însă ele constituie mai mult o reflectare a stării noastre sufletești decât a realității propriu-zise. Ele sunt mai mult o încercare de autoîndreptățire. Toate sunt mai noastre sunt marcate de fricile, vinovățiile, nevoile noastre nevrotice și de iubirea de slavă deșartă. Convingerea că Dumnezeu vrea să avem toate aceste comodități moderne, vine în realitate de la faptul că noi înșine le dorim. Este foarte la îndemână pentru un copil să spună: «tata mi-a spus că pot urmări acest program la televizor», când de fapt cele spuse de acela nu stau chiar așa.

O autoîndreptățire inacceptabilă pentru tradiția creștină autentică este faptul că dăruim făcând reclamă crează încă de la început impresia înșelătoare că noi, clericii, suntem cei care dăm, deși în realitate nu facem decât să dăm din ce au dat alții. Însă nu este numai acest lucru. Important nu este atât cât dăm, ci cât ne rămâne. Hristos nu cere ucenicilor să dea pur

economii libere. Milovan Gilas⁷ spune în cartea *Noua Clasă*: «Sub Stalin, partidul a devenit în cartea de oameni indiferenți ideologic, care sprijineau din inimă și la unison sistemul ce le asigurase în mod incontestabil multe avantaje». Același lucru s-ar putea spune despre mulți dintre noi, clericii, fapt menționat de apostolul Pavel în epistola sa adresată românilor: «Care au mutat adevărul lui Dumnezeu într-o minciună și au cinsit, și au slujit fapturi decât Făcătorului» (Rom. 1, 25). Ar trebui însă să ne amintim că nu ne aflăm în această lume pentru a face compromisuri cu ea, ci pentru a o schimba. Nu trăim în ea ca să ne potrivim⁸ Milovan Dilas sau Dijas s-a născut la 4 iunie 1911, în municipiitatea Mojkovac, în Regatul Muntenegru. În tinuturile studenției la Universitatea din Belgrad, s-a alăturat Partidului Comunist din Iugoslavia, în 1932. În perioada 1933 - 1936 a fost închis ca urmare a activităților sale comuniste. În 1938, a fost ales în *Comitetul Central al Partidului Comunist din Iugoslavia*, în 1940 în *Biroul Politic al Partidului Comunist din Iugoslavia*, a fost ales membru al Partidului Comunist din Iugoslavia, a jucat un mare rol în rezistența iugoslavă contra nazismului, în rândul partizanilor conduși de Tito, la început, apropiat al lui Tito în conducerea Republicii Populare Federative Iugoslavia, el devine rapid unul din criticii cei mai cunoscuți ai Sistemului Comunist, atât pe plan național, cât și internațional. Cartea sa *Noua clasă: o analiză a sistemului comunist* (apărută pentru prima dată în Statele Unite ale Americii, în 1957), vede în sistemul comunist, îndeosebi cel din Uniunea Sovietică și din Republica Populară Federativă Iugoslavia, o domnie a unei noi clase, aflată la comanda unui regim totalitar bazat pe arbitrar și teroare. Scrierile și luările de poziție ale lui Milovan Dilas 1954 în 1956, din 1956 în 1961, apoi din nou din 1962 în 1966. În 1966, a fost eliberat condiționat, iar apoi a trăit în libertate supravegheată în Iugoslavia. A decedat la 20 aprilie 1995, la Belgrad (Wikipedia).

«...ceci lumea este paralizată, fiind întoarsă cu susul în jos și trebuind readusă la poziția ei normală. Pacea de care ne bucurăm este mincinoasă, fiind doar rodul unei liniști înstrăinarea noastră față de Dumnezeu. În cartea lui Maxwell Anderson, victima uneia din cele mai ajunse într-o stare mizerabilă, victima uneia din cele mai chinătoare rele la care societatea își supune copiii, vorbește cu o fată întâlnită lângă un pod: «Spune-le când intri în casă, acolo unde este cald și vă iubii unul cu altul, iar mama îi sărută pe cei dragi, spune-le să rămână cât pot așa, să creadă cu siguranță că în lume poate fi aflată căldură și siguranță». puterea că în lume poate fi aflată căldură și siguranță». și că Hristos își află oile, luându-le în brațele Sale. Am văzut însă câteva oi pe care Hristos nu le-a mai aflat». Desigur, că plecând de la cele de mai sus, nu înseamnă că slujitorul bisericesc trebuie să-și refuze orice lejeritate trupească și să-și abandoneze familia. Răspunsul la această dilemă, cel puțin pentru noi, nu este nici predarea fără limite duhului materialist al lumii, nici distanțarea față de timpul și locul în care trăim, ci mai curând recunoașterea sinceră a conflictului dintre duhul egocentric al lumii și duhul iubirii lui Hristos, conflictul nefiind între materie și duh, ci între egoism și iubire. Materia nu este rea, constituind și ea o creație „bună foarte” a lui Dumnezeu. Rea este folosirea materiei spre satisfacerea egoismului omenească, uitând că ea reprezintă un mijloc de exprimare a dragostei. Cine altul, afară de Iuda și cei asemenea lui, putea spune despre femeia păcătoasă că nu ar fi trebuit să

Important nu este ce avem
și cum folosim cel...

Important nu este ce avem, ci cum folosim cele aflate în posesia noastră. Pentru un parastas de la o bunicuță săracă o singură de comandă este casa preotului, ci tálhar. Important nu este că ea folosită ca locaș sau casă duhovnicească pentru familia bisericească adevărată căreia îi aparține. Omul se poate pierde din pricina modernelor dacă își pierde din pricina...

Omul se poate pierde din pricina comodităților moderne dacă își predă sufletul acestora, însă acest lucru nu este obligatoriu. Poate fixa o regulă de aur și el, în astfel de situații. Socrate, în rugămintea sa adresată lui Pan, cu care se încheie dialogul lui Platon, *Phaidros*, recomandă o astfel de regulă de aur: «Iubite Pan și ceilalți zei care slujiți aici, fă în așa fel încât să dobândesc frumusețea interioară a sufletului; bunurile mele exterioare fă-le să se potrivească frumuseții interioare».

Apostolul Pavel scrie corintenilor: „Iar noi nu am luat duhul lumii, ci Duhul cel din Dumnezeu, ca să știm că omul se raportează astfel la Dumnezeu, ca să știm se eliberează de cugetarea materialistă, chiar de s-ar găsi înconjurat de ele. Este în lume, dar nu din lume.

V CONDAMNAT SĂ PĂCĂTUIASCĂ ÎN MOD CUCERNIC

Clericul este un om păcătos precum toți ceilalți oameni, fiind supus și el ispitelor ca toți oamenii. Dinasmua fost ultimul apostol din Evanghelie care și-a părăsit apostolia „*iubind veacul de acum*” (II Tim. 4, 10). Căderea unora este zgomotoasă, însă noi ceilalți s-ar putea să ne aflăm într-o situație mai rea decât a aceloră, continuând să propovăduim, deși păcătuim în continuare precum cei dintâi și poate chiar mai rău. Păcatul constituie o moștenire comună a noastră. Noi toți, mai mult sau mai puțin, stăm departe de Dumnezeu, iar simptomele acestui fapt își găsesc expresie în viața noastră sub chipul unui comportament păcătos. „*Că cine va făcut de înfrînăctune? Nimeni, măcar și o zi de va fi viața lui pe pământ*” (Iov. 14, 4). Când clericii, laolaltă cu credincioșii, spunem apropierea de taina dumnezeiești euharistii, spunem „Cred Doamne și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care ai venit în lumea ca să-i mântuiești pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu” nu vorbim la modul abstract. Ne referim la noi înșine, chemând comunitatea bisericească la o mărturisire comună a păcătoșeniei noastre.

Clerul azi - o privire din interior

...este exact invers, fapt care este exact darul cuvântării)»⁷⁴.

Cei care cred că au primit harul lui Dumnezeu și care sunt în viața lui Dumnezeu, se propovăduiesc și ei înșiși ca fiind în viața lui Dumnezeu. Cei care cred că au primit harul lui Dumnezeu și care sunt în viața lui Dumnezeu, se propovăduiesc și ei înșiși ca fiind în viața lui Dumnezeu.

...aceasta reprezentă o cruce. P...

invățătorii Evangheliei este nevoit să o poartă în viața sa. Dacă învățătorul nu le aplică, iar acestea sunt invățătoare de fapt, el devine un pășunător al cuvintelor. Invățarea este nevoită să fie aplicată în viața noastră. Dacă învățăm și nu aplicăm, învățăm în zadar. Dacă învățăm și aplicăm, dar nu trăim în conformanță cu învățătura, învățăm în zadar. Dacă învățăm și aplicăm și trăim în conformanță cu învățătura, atunci învățăm cu folos.

Cel care arată, „mărturisindu-și neputința”, alina suferința însuși, «mărturiește pe sine în locul lui Iisus Hristos, nu se propovăduiește pe sine în locul lui Iisus Hristos, arată că este suficient de smerit încât să nu excludă posibilitatea ca ascultătorii săi să reușească mai mult, cu harul lui Dumnezeu, decât a făcut el însuși.

În plus, după cum observă sfântul Ioan Scărarul, există șansa ca cel ce învață pe alții, să primească și el un îndemn de la învățătura propovăduită, pentru a o implini la rândul său.

«Am văzut ranchiunoși sfătuindu-i pe alții să stea departe de ranchiună. Și așa au ajuns să se rușineze de ei, că scapă de patima lor»⁷⁵.

«Am văzut ranchiunoși straiunici și rășineze de rante de ranchiună. Și așa au ajuns să se rușineze de naționa lor»⁷⁵.

Pentru ca cineva să propovăduiască un adevăr pe care nu-l poate împlini, este nevoie, în afară de-

⁷ *Ibidem*, Cuvântul al VIII-lea. Despre pomenirea răului. Ed. Grigorie Ionișcu, Editura Sfintei Mănăstiri Patericești, 2009, p. 317.

Parintele duhovnicesc și copiii.
Biserica și masa, mâncarea și copiii.

162

„... să vă în-
telegă faceti»⁷⁸.

⁷⁶ Joan V. Menour
1979, pp. 192-193.

mai mulți vor relata scandalul cu anumită răutate șoptind, desigur inuțit, cunoscutul avertisment: „nu mai spui la nimeni”. Întâistătorii lui vor afla va ivi ocazia vreunei promovări, înfrânând cont de el când se dezaprobată și prin pericolul de a avea parte de o altfel spus, ne înfățișăm păcatele într-un mod cuceritor și foarte puțin de respect pentru haina preoției această pricină. Vom merge așadar înainte bucurându-ne de calea noastră, prinși fiind în cursa slavei deșarte, „acceptând chemarea Domnului și la o mai mare prezență doamnelor „evlavioase”.

Atâta timp cât clericul nu-și poate permite luxul de virtute mai grav, nimeni nu-l poate împiedica să va obișnuie să creadă că propriile dorințe sunt ale lui Dumnezeu, revendicând încuviințarea dumnezeiască pentru un comportament care îl mulțumește doar pe singurul păcat de nebiruie este cel a cărui existență Dumnezeu este cel pe care îl îmbrăcăm în veșmintele încercăm să o justificăm. O greșală recunoscută de

în mod liber, poate deveni izvor de putere. Oricine va ierta o greșală pe care o justificăm sau nimeni nu va recunoaștem.

refuzăm să o recunoaștem. Ce spun toate acestea despre noi clericii? Că nu știm să ne folosim în mod constructiv de păcătoșenia noastră, preferând să o tănuim sau să o înfrumusețăm. O tratare „cuceritoare” nu ne scapă de păcate, ci de prindem arta de a păcătuie într-un mod cuceritor și foarte puțin de respect pentru haina preoției această pricină. Vom merge așadar înainte bucurându-ne de calea noastră, prinși fiind în cursa slavei deșarte, „acceptând chemarea Domnului și la o mai mare prezență doamnelor „evlavioase”.

Atâta timp cât clericul nu-și poate permite luxul de virtute mai grav, nimeni nu-l poate împiedica să va obișnuie să creadă că propriile dorințe sunt ale lui Dumnezeu, revendicând încuviințarea dumnezeiască pentru un comportament care îl mulțumește doar pe singurul păcat de nebiruie este cel a cărui existență Dumnezeu este cel pe care îl îmbrăcăm în veșmintele încercăm să o justificăm. O greșală recunoscută de

Dacă am putea dezlega acest car pentru a ne elibera, folosindu-ne energia într-un mod ziditor... însă nu ne putem elibera cu ușurință de această greutate. Carul este încărcat cu cele agonisite într-o viață întreagă, cu compromisiuri și lașități de tot felul, care nu ne lasă să spunem adevărul pentru a evita posibilele consecințe neplăcute. Printre pricinile care trag sufletul nostru în jos ar fi: trecerea cu vederea a celor ce au nevoie de atenția și ajutorul nostru moleșala venită din neglijaarea pregătirii noastre preoției, invidia, ura, slava deșartă și mania stăpânirii și conducerii celorlalți. Îndepărtarea de cele de mai sus este dificilă, chiar dacă ele sunt pricina multor conflicte și necazuri.

Un preot trebuie să aibă grija de sănătatea duhovnicească și de dragul celor pe care îi slujește, sine însuși. Dacă toți ceilalți au nevoi sufletești, atunci el de ce nu ar avea? Dacă problemele duhovnicești ale celorlalți fac necesară atenția sa, același lucru este valabil și pentru problemele sale proprii. Acest lucru îl privește și pe laici, fiind răspunzători nu doar în a accepta grija clerului, ci și de a se îngriji, la rândul lor, de acesta. Clericul depinde și el de ei după cum și aceștia depind de el.

Într-un anumit fel, este mai dificil pentru un preot să accepte că viața lui duhovnicească poate depinde de cea a laicilor. Întrucât credința este lucrarea sau ocupația sa, se poate raporta cu ușurință la ea, pur și simplu ca la o meserie, chiar și atunci când este singur. Unde își va mai găsi atunci loc omul duhovnicesc?

Acest caz poate fi pus în paralel cu cel propriu profesiei de fotbalist. Fotbalul reprezintă meseria lui. Ce se întâmplă însă cu distracția de a juca, când fotbalul devine ocupație? Continuă să mai fie distracție?

Clerul are nevoie de o relație duhovnicească strânsă cu un păstor și un duhovnic potrivit. Acest fapt constituie o șansă pe care el însuși o oferă celorlalți, punându-se și pe el în rândul lor. Canonici, episcopul ar trebui să fie păstorul și duhovnicul preoților.

- Ior, și este firesc pentru ei să nu fie dispuși în a-și mânturisi acestuia ceva care să le deterioreze imaginea în fața lui.

O altă rațiune, pentru care episcopul nu poate veni la modul practic păstorul lui, este prea mare să absorbe de partea administrativă. Așa cum marea biserică ajunge să fie influențată de un duhovnic biserică, de factură lumescă, la fel și episcopul va fi prins într-o rețea mai curând pentru capacitățile sale de interpretare, decât pentru cele de conducere. Același criteriu s-a consacrat și în interpretarea nivelului de funcționare al episcopilor - dacă nu secretariilor funcționari ai mecanismului birocratic din cadrul Bisericii. Cei mai mulți dintre episcopi au fost toți - nu pentru capacitățile lor administrative sau ale arhieriei, ci mai curând datorită unor mecanisme ale funcției birocratice deținute anterior, având șansa și funcții birocratice deținute cu electorii - ceilalți aflării într-un contact permanent cu electorii, deseori episcopi - și oferindu-le tot felul de servicii, făcând rabat de la orice demnitate.

Pe de altă parte, jurisdicția episcopului este de regulă mai largă geografic decât poate administra acesta, posibilitățile lui pastorale fiind limitate inevitabil, chiar și atunci când nu-i lipsește zelul pentru o lucrare pastorală. Contactul pastoral pentru o lucrare pastorală, iar episcopul fie se găsește pretinde timp la discreție, fie este sufocat de hârtoage ori de audiențe continue, care adesea nu vizază problematica biserică, ci au fie un caracter pur protocolar, fie sunt gândite pentru a pretinde în contrapartidă anumite servicii și mită.

În aceste condiții, altul trebuie să fie păstorul și duhovnicul care se cuvine unui slujitor biserică.

nu poate ajunge să-l sfătuiască. Pe altul, dacă nu s-a mărturisit el însuși și incapacitatea de a face față de unul singur problemei sale. Orice psihanalist s-a supus, măcar o dată, unei psihanalize. Un bun psihanalist este valabil și pentru clerici, fiind necesar ca aceștia să învețe să se mărturisească înainte de a ajunge să mărturisească pe alții.

O altă rațiune pentru care clericii, de regulă, nu merg la un alt cleric pentru a-i face cunoscute dificultățile prin care trece, este faptul că noi, slujitorii bisericești obișnuim să ne lăudăm pe față sau în ascuns cu reușitele noastre, însinuând astfel că am ținut „toate poruncile”. Acest fapt desigur că-l inhibă pe clericul cleric care ar vrea să ne ceară ajutorul.

Cine își vedește nereușitele, insuficiențele, greșelile și dezamăgirile în fața cuiva care vorbește continuu «de cele cerești și duhovnicești»? Aceasta pentru ca să cităm cunoscutele cuvinte ale Avei Pimen, cleric, moralul nu mi-e ridicat de prezența altui cleric aflat la apogeu slavei preoțești. Atunci când îmi etalează virtutea. Sfântul Ioan Gură de Aur sfătuește care a păcătuit: «Defăimează-te înaintea lui și pe tine însuși, condamnă întreg neamul omenească, arată că

nu poate ajunge să-l sfătuiască. Pe altul, dacă nu s-a mărturisit el însuși și incapacitatea de a face față de unul singur problemei sale. Orice psihanalist s-a supus, măcar o dată, unei psihanalize. Un bun psihanalist este valabil și pentru clerici, fiind necesar ca aceștia să învețe să se mărturisească înainte de a ajunge să mărturisească pe alții.

O altă rațiune pentru care clericii, de regulă, nu merg la un alt cleric pentru a-i face cunoscute dificultățile prin care trece, este faptul că noi, slujitorii bisericești obișnuim să ne lăudăm pe față sau în ascuns cu reușitele noastre, însinuând astfel că am ținut „toate poruncile”. Acest fapt desigur că-l inhibă pe clericul cleric care ar vrea să ne ceară ajutorul.

Cine își vedește nereușitele, insuficiențele, greșelile și dezamăgirile în fața cuiva care vorbește continuu «de cele cerești și duhovnicești»? Aceasta pentru ca să cităm cunoscutele cuvinte ale Avei Pimen, cleric, moralul nu mi-e ridicat de prezența altui cleric aflat la apogeu slavei preoțești. Atunci când îmi etalează virtutea. Sfântul Ioan Gură de Aur sfătuește care a păcătuit: «Defăimează-te înaintea lui și pe tine însuși, condamnă întreg neamul omenească, arată că

nu pot ajunge să-l sfătuiască. Pe altul, dacă nu s-a mărturisit el însuși și incapacitatea de a face față de unul singur problemei sale. Orice psihanalist s-a supus, măcar o dată, unei psihanalize. Un bun psihanalist este valabil și pentru clerici, fiind necesar ca aceștia să învețe să se mărturisească înainte de a ajunge să mărturisească pe alții.

însă dispoziția cuvenită care să inspire încrederea colegilor noștri spre a se mărturisii la noi. De repede, celui ce are smerenia să vină să-și mărturisească păcătoșenia.

Această situație este chinuitoare și periculoasă pentru cler, un adevărat dezastru pentru viața bisericească. De aceea este imperativă schimbarea climatului creat de vorbe pompoase, ipocrite și triumfaliste, încercând să cultivăm între noi preoții un duh de sinceritate și frățietate. Un astfel de duh se poate consolida numai pe temelia solidă a acceptării păcătoșeniei noastre, și nu doar pe limbajul frumos al rugăciunilor liturgice. Este nevoie de cuvinte sincere, chiar dacă ezitante, încurcate și stângace, din partea celui care, ostent de efortul de a-și acoperi greșelile și eșecurile, pentru a-și menține imaginea exterioră impecabilă, vine să-și deschidă poarta propriului suflet întemnițat, lăsând să se întrevadă toate așa cum sunt, neacoperite și neînfrumusețate. Numai așa vom putea dobândi puterea duhovnicească și autoritatea de care oamenii timpurilor noastre au nevoie. Este o eroare să credem că descoperirea sufletului în fața celorlalți va scandaliza sau va constitui un semn de slăbiciune. «A-ți arăta căderile personale este o caracteristică a bărbatilor duhovnicești, constituind Sfântul Foteie».

«Nu-ți tăinuie rușinea, pentru a nu deveni pricină de scandal», spune sfântul Ioan Sinaitul.

preotul trebuie să-și descopere propria stare, și nu să ascundă. Dispoziția cuiva de a se mărturisi este o măsură a sincerității sale bisericești, și nu cu oamenii au nepuințe, cei mai tari dintre ei înșă recunosc și mărturisesc acest lucru, iar cei mai slabi preferă să se ascundă. Dispoziția cuiva de a-și accepta propria imperfecțiune și conștientizarea ei înșă recunosc și mărturisesc acest lucru, iar cei mai slabi preferă să se ascundă. Dispoziția cuiva de a-și accepta propria imperfecțiune și conștientizarea ei înșă recunosc și mărturisesc acest lucru, iar cei mai slabi preferă să se ascundă.

Toți oamenii au nepuințe, cei mai tari dintre ei înșă recunosc și mărturisesc acest lucru, iar cei mai slabi preferă să se ascundă. Dispoziția cuiva de a-și accepta propria imperfecțiune și conștientizarea ei înșă recunosc și mărturisesc acest lucru, iar cei mai slabi preferă să se ascundă.

Este evident că vieții noastre bisericești îi lipsește de tot răul acumulat în timp. Este evident că vieții noastre bisericești îi lipsește de tot răul acumulat în timp.

Alte organizații creștine (eterodoxe) au înființat centre de consiliere speciale, conduse de clerici, psihiatri sau psihologi pregătiți, care sunt familiarizați cu problemele întâmpinate de clerici sau cu caracterul special al anumitor probleme ale credinței. Există credincioși care trec printr-o criză a credinței

când aud de astfel de lucruri, presupunându-se că preoțimea ar trebui să facă față tuturor greutăților și neplăcerilor vieții cu ajutorul harului lui Dumnezeu, dobândit prin credință. Toate aceste așteptări sunt foarte frumoase și foarte cucernice, însă toți știu că lucrurile nu stau așa. Noi, clericii, ca toți oamenii, elibereze de toți demonii acestei lumi, care provoacă tot felul de nenorociri oamenilor. Deseori nu avem nici atâtă credință încât să ne putem elibera chiar și de cei mai neînsemnați demoni. Deseori nu avem să ignorăm nu doar faptul că preoțimea nu poate muta munții, nu poate învia morți, ori scoate demoni (căci desigur nici un om serios, înțelept, nu consideră scoatere a demonilor acele înșelăciuni de prost gust, puse la cale de anumiți șarlatani bisericesci), ori să vindece pe alții, ci și acela că nici măcar pe ea însăși nu are putere să se vindece. Deseori slujitorii bisericești ajung să fie tiranizați de cele mai grosolane nevroze, preocupându-se peste măsură și într-un mod ipohondru de bolile lor trupești, apelând continuu la medicamente - toate acestea constituind o tratare la boli cât se poate de neduhovnicescă și lumească.

Mulți sfinți mari ai Bisericii, de la sfântul Ioan mare strictețe sfaturile medicilor lor curanți. Dacă în atâtea situații curente suntem obligați să facem apel la mijloace lumești pentru rezolvarea numeroaselor noastre dificultăți și probleme, căci nici mâncarea nu ne-o gătim prin credință și nici nu suntem păziți

când aud de astfel de lucruri, presupunându-se că preoțimea ar trebui să facă față tuturor greutăților și neplăcerilor vieții cu ajutorul harului lui Dumnezeu, dobândit prin credință. Toate aceste așteptări sunt foarte frumoase și foarte cucernice, însă toți știu că lucrurile nu stau așa. Noi, clericii, ca toți oamenii, elibereze de toți demonii acestei lumi, care provoacă tot felul de nenorociri oamenilor. Deseori nu avem nici atâtă credință încât să ne putem elibera chiar și de cei mai neînsemnați demoni. Deseori nu avem să ignorăm nu doar faptul că preoțimea nu poate muta munții, nu poate învia morți, ori scoate demoni (căci desigur nici un om serios, înțelept, nu consideră scoatere a demonilor acele înșelăciuni de prost gust, puse la cale de anumiți șarlatani bisericesci), ori să vindece pe alții, ci și acela că nici măcar pe ea însăși nu are putere să se vindece. Deseori slujitorii bisericești ajung să fie tiranizați de cele mai grosolane nevroze, preocupându-se peste măsură și într-un mod ipohondru de bolile lor trupești, apelând continuu la medicamente - toate acestea constituind o tratare la boli cât se poate de neduhovnicescă și lumească.

Mulți sfinți mari ai Bisericii, de la sfântul Ioan mare strictețe sfaturile medicilor lor curanți. Dacă în atâtea situații curente suntem obligați să facem apel la mijloace lumești pentru rezolvarea numeroaselor noastre dificultăți și probleme, căci nici mâncarea nu ne-o gătim prin credință și nici nu suntem păziți

de mâncă ca pe niște copii și să-i izbăvim de mulțimea

Clerul azi - o privire din interior

degradate doar invocând
de ce să considerăm
mișloacelor lumești
psihologice? Întrucât
folosirea
degradate doar invocând
de ce să considerăm
mișloacelor lumești
psihologice? Întrucât
folosirea
degradate doar invocând
de ce să considerăm
mișloacelor lumești
psihologice? Întrucât
folosirea

gândurilor strâmte. Căci acolo are loc toată îngustarea și strâmtorarea. De aceea a și scris căreva desigur că locul cel sfânt al lui Dumnezeu" (Ps. 72, 16-17)".

VI ILBIREA FAȚĂ DE VRĂJMAȘI

Orice om cu o anumită poziție sau valoare are desigur. Este vorba de toți aceia care îl încurcă și a căror prezentă îi provoacă indispoziție.

Cei mai mulți oameni își exprimă în mod liber sentimentele. Politicienii de pildă nu-și ascund deloc dușmănia ce o simt unul față de celălalt. Oamenii de statură știu cine le sunt rivalii, iar sindicaliștii știu și ei cu cine au de luptat.

Clerul se plasează însă într-o categorie diferită, cu cine au de luptat. El conform imaginii clasice ce îl înfățișează iubindu-i pe toți și împărțind binecuvântări într-o parte sau alta. El nu ar trebui să fie în dușmănie cu nimeni în afară de diavol. Specificul slujirii lui nu îl lasă să se manifeste cu mânie față de cineva, chiar dacă îi este îngăduit câteodată să apeleze la „sfânta mânie”. Este chemat așadar să-l iubească pe cel păcătos și să urască doar păcatul.

Desigur că în practică știm că nu este deloc ușor să facem separație între făptaș și fărădelegea lui.

Mulți preoți sunt nevoiți să intre în contact cu oameni jignitori, agresivi și dușmănoși. Comportamentul unora dintre aceștia este cu adevărat dobitocesc, parte din ei putând fi adesea întâlniți în poziții importante din aparatul administrativ al

motiv, multe

On alt mod insuficient

15

Clerul azi - 0 p.

indare.
ere.

continuând să-și pună
provoacă tensiuni.

23

întrucât avem pur și simplu caractere diferite, suntem antipatizați pentru pozițiile și caracteristicile noastre. Înșă, oricare ar fi pricina, cel care are ceva onorant atunci când se spune despre cineva că toți îl iubesc. Hristos zice: „*Vai vouă când vă vor totb convingeri, inevitabil va avea și opozanți.*” (Lc. 6, 26). Cine are anunțurile dacă sunt cu adevărat ceea ce par a fi. Toți oamenii poartă o anumită mască, ce se schimbă adesea, anumite gesturi sau atitudini încearcă să ascundă un lucru sau altul. Când masca cuiva este dată la un moment dat la o parte, putem descoperi o altă față, cea reală, care spre deosebire de chipul respingător de până atunci, să fie foarte simpatice. Când ajungi de la scârbă la simpatie. Tuturor ni s-a întâmplat să simpatizăm foarte mult pe cineva pe care la început l-am antipatizat intens. Clericul trebuie să facă efortul ranchiună unuia care în realitate este de partea ta constituie o cumpănită irosire sufletească.

Preotul fără spirit întreprinzător și curajos în relațiile cu oamenii, fără dispoziția de a investi în ocazii neprețuite.

Ni se poate întâmpla deseori să întâlnim un om care să ne lase la început impresia unui ins ciudat

să ne producă o impresie neplăcută. Mai târziu, descoperim că omul respectiv nu este ciudat ci mai degrabă temător. Dacă într-un anumit anturaj cu oamenii necunoscuți nu se arată bucuros și zâmbitor pentru că dorește ca înainte de a-și dezvălui adevăratul chip trebuie să câștige o anumită siguranță de sine.

Acasta nu înseamnă, desigur, că orice om care are ciudat și distant este în realitate normal. Unii au avea în realitate probleme sau să fie dintre aceia despre care Hristos zice că închid oamnenilor împărăția cerurilor, nici ei intrând, nici pe alții lăsându-i (Mat. 23, 14). Este vorba aici de cei care se folosesc de biserică pentru a-și satisface propriile desertăciuni, transformând-o dintr-un izvor de viață într-un normant. Un cleric conștient că unii ajung să facă rău bisericii și celor care au nevoie de ea, îi va trata pe cei dintrăi cu hotărâre, indiferent de dificultățile create de ei. Când avem de-a face cu mântuirea altora, să ținem cont de cuvântul sfântului Ioan Gură de Aur: «Când vine vorba de mântuirea altora (deci nu de ocări și atitudini personale, pe care bine face dacă le rabdă, câștigând cunună), poruncește și poartă de grijă cu autoritate. Aici nu mai este nevoie de îngăduință, ca de autoritate, ca lucrarea preotului să nu fie terfelită de cel profan»⁸¹.

Clericul trebuie totuși să nu uite că în jurul lui există și oameni bine intenționați și să nu-i trateze și pe aceștia în același mod. Este foarte ușor să alunece în greșeala de a crede că toți laicii îl judecă

⁸¹ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tălcuire la I Timotei*, PG 62, 565.

Modalitatea de a-i câștiga pe cei antipatizează stă în a le asculta cu atenție, încercând să schimbăm anumite aspecte ale noastre conform celor indicate de ei. Dacă campaniile lor împotriva noastră sunt eficiente, este pentru că, de regulă, acuzațiile lor au un anumit sămbure de adevăr. Critici noștri sunt păzitori neplăcuți ai sufletelor noastre. Poate că toți am vrea să arăta mai bine aceasta decât începem. Nimeni nu ne poate asculta criticile dușmanilor noștri.

„Nu mustra pe cei răi, ca să nu te urască, mustră pe cel înțelept, și te va iubi pe tine. Dă sfat celui înțelept, și el îți va smulge stînța lui” (Pilde 9, 8-9).

De regulă nu îngăduim altora să ne spună o modalitate prin care să ne spună acceptăm. Când suntem criticați, respingem aproape automat critica, replicând cu cuvinte dure împotriva lor. Desigur că acest lucru nu face decât să sporească tensiunea și să acutizeze problema. Dacă am încerca cu seriozitate să-i câștigăm pe dușmanii noștri, am învăța să primim critica lor cu mai mare bucurie.

Un anumit politician zicea cândva: «Niciodată nu-i făcut zilnic un adevărat ritual din a citi ziarele care

[illegible]

"văzându pe omul cel tîmăduit cu ei stînd, nimic nu aveau

„văzând pe omul la război”.
a zice împotriva” (Fap. 4, 14).
Un alt mod de raportare la dușmanii noștri ar
fi respingerea lor directă și brutală. Această strategie
poate fi în multe cazuri deosebit de periculoasă,
însă în suficiente situații se arată cea mai bună.
Sunt unii oameni suciți care nu înțeleg nimic dacă
fi tratezi politicos și cu finețe, neputând fi convinși

Clerul azi - o privire din interior

Măniăți-vă și nu păcătuți

Clerul azi - o privire din interior

Despre ea scrie în epistola către Corinteni: „A tălăui său, scrie în epistola către Corinteni, ca duhul să se umplă cu acela satanei spre chinuirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus” (1 Cor. 5, 5). Vorbind de evrei, scrie în Epistola întâia către Tesalonicieni: „A sosit asupra lor mânia» pentru că ne „opresc pe noi să nu grăim neamurilor ca să se mântuiască” (1 Tes. 2, 14-16).

Când arhiepiscopul Anania a poruncit celor prezenți să-l lovească pe apostolul Pavel peste gură, când vorbea în fața sinedrului de la Ierusalim, Pavel a zis către ei: „Te va bate Dumnezeu, perete vâruit. Tu șezi

197

juducându-mă după lege, și împotriva legii poruncești să mă bată" (Fap. 23, 3). Când Pavel și Varnava se găsesc în Antiohia, Pavel i-a spus lui Varnava „întorcându-te să cercetăm pe frații noștri prin toate cetățile, întru care am vestit cuvântul Domnului, cum petrec. Iar Varnava totuși să ia împreună pe Ioan ce se cheama Marcu. Iar apostolul Pavel zicea, că pe cel ce s-a despărțit de ei din Pamfilia, și nu a mers cu dânșii la lucru, să nu îl ia împreună" (Fap. 15, 36-38).

Sfântul Ioan Gură de Aur, comentând această situație, zice: «Dacă s-a îndepărtat și de Ioan, a făcut-o de dragul propovăduirii. Pentru că cel care a făcut-o această slujire nu trebuie să fie nici molău, nici laș, să se ocupe de bunul mers al acestui „comert” sfânt (apostolatul), de nu este gata să-și ofere la schimb de nenumărate ori sufletul său în schimbul morții și al pericolelor, precum Hristos însuși spune: „Ori cine vrea să vie după mine, să se lepede de sine, și să-și ia crucea sa, și să-mi urmeze mie” (Mat. 16, 24). Cel lipsit de o astfel de dispoziție va ajunge să trădeze folosul multora, fiindu-i mai de folos să fie trădare folosul în sine, stând acasă, decât să apară în mijlocul altora primind sarcini peste puterile lui. Fără acest duh de jertfă se va conduce pe sine, dar și pe alții la pierzare, dintre aceia care și-au pus încrederea în el.

Cum să nu fie o nebulă ca cineva ce nu cunoaște meșteșugul cărmuirii corăbiei și luptei împotriva valurilor să accepte șederea la cârmă, chiar dacă este împins la aceasta de foarte mulți? La fel este cu cel ce vine la propovădure nepregătit și oricum,

juducându-mă după lege, și împotriva legii poruncești să mă bată" (Fap. 23, 3). Când Pavel și Varnava se găsesc în Antiohia, Pavel i-a spus lui Varnava „întorcându-te să cercetăm pe frații noștri prin toate cetățile, întru care am vestit cuvântul Domnului, cum petrec. Iar Varnava totuși să ia împreună pe Ioan ce se cheama Marcu. Iar apostolul Pavel zicea, că pe cel ce s-a despărțit de ei din Pamfilia, și nu a mers cu dânșii la lucru, să nu îl ia împreună" (Fap. 15, 36-38).

Sfântul Ioan Gură de Aur, comentând această situație, zice: «Dacă s-a îndepărtat și de Ioan, a făcut-o de dragul propovăduirii. Pentru că cel care a făcut-o această slujire nu trebuie să fie nici molău, nici laș, să se ocupe de bunul mers al acestui „comert” sfânt (apostolatul), de nu este gata să-și ofere la schimb de nenumărate ori sufletul său în schimbul morții și al pericolelor, precum Hristos însuși spune: „Ori cine vrea să vie după mine, să se lepede de sine, și să-și ia crucea sa, și să-mi urmeze mie” (Mat. 16, 24). Cel lipsit de o astfel de dispoziție va ajunge să trădeze folosul multora, fiindu-i mai de folos să fie trădare folosul în sine, stând acasă, decât să apară în mijlocul altora primind sarcini peste puterile lui. Fără acest duh de jertfă se va conduce pe sine, dar și pe alții la pierzare, dintre aceia care și-au pus încrederea în el.

Cum să nu fie o nebulă ca cineva ce nu cunoaște meșteșugul cărmuirii corăbiei și luptei împotriva valurilor să accepte șederea la cârmă, chiar dacă este împins la aceasta de foarte mulți? La fel este cu cel ce vine la propovădure nepregătit și oricum,

multe și cumplite sunt odraslele
care am cunoscut o nepoată. Am văzut pe
Dar ei, care însă și amintirea răului
are a hamește, vărsându-și amintirea se de

[illegible]

fi măritim și ironic, tratându-i cu fruntea sus, ne vor face, prin ironie, să ne gândim la Duhul Sfânt»¹.

La fel de energic, clerical ar trebui să-i trateze monile la adresa convingerilor și lucrării noastre. Și pe cei care au pus mâna pe anumite funcții în viața Bisericii, pentru satulacarea propriilor lor interese dearte. Aceștia din urmă ar trebui să înțeleagă, spre maturizarea lor, că deși membrii Bisericii sunt dispuși să-i accepte cu toate neputințele lor, nu li se va permite totuși să pună în pericol binele comun.

Și cu mai multă claritate trebuie spus că răsfățul și pasivitatea nu sunt cele mai potrivite atitudini în cazul oamenilor ciudați și nenunțați care acționează

188-189

atitudinile de acest fel îi pot vătăma pe toți, chiar și pe turbulentii înșiși, fapt ce trebuie înțeles de toți oamenii Bisericii. Sunt unii credincioși, poate dintre cei mai moderați și fini membri ai Bisericii, care, suferind de o credință indirectă sau indirectă, cred că învățătura creștină pretinde mai ales o menajare a celor suferinți, încurajând în realitate o lipsă de continuitate la acești oameni cu probleme metodice de a vindeca un copil de vătămă. Cea mai bună atitudine posomorâtă și de încăpățănare (fie că este un copil are patru sau patruzeci și patru de ani) este să-l faci să înțeleagă că printr-un astfel de comportament nu va câștiga ceea ce își dorește.

Este nevoie însă de atenție. Pentru ca o astfel de abordare să fie eficientă, clericul trebuie să aibă o suficientă tărie emoțională, smerenie și încredere în Hristos.

Asprimea, când nu exprimă respingerea celui alt, poate avea și ea rezultate pozitive. Ea vatamă când apare ca expresie a aroganței și disprețului. Hotărârea unui ius ranchiunos de a fi brutal este suspectă. Apostolul Pavel îi sfătuieste pe cei care au

Există permanența pe care o găsim pe tesa-
loniceni cineva de cuvântul nostru, pe acela prin epistole să-l
însemnați și să nu vă însoțiți cu el ca să se rușineze",
iar mai departe: "Și să nu-l socotiți ca pe un vrăjmaș",
să-l învâjați ca pe un frate" (II Tes. 3, 14).

Există permanent eventualitatea ca un cleric să ajungă el însuși adevăratul vrăjmaș al Bisericii.

Clerul are să
această situație țină de răspunderea laicilor să
precum spunem mai sus, asupra păstorului
apropoziție nu are drepturi mai speciale decât laicul în
Clericul nu are drepturi mai speciale decât laicul în
laic. Clericul nu are drepturi mai speciale decât laicul în
și impune cetățenilor în viața bisericii păstorului
și impune cetățenilor în viața bisericii păstorului
și fapt pentru care respectul datorat hainei preoțești
el, fapt pentru care respectul datorat hainei preoțești
nu va trebui să împiedice nicicând un om matur în a-i
spune adevărul în față.

O abordare fermă, dar iubitoare

O abordare remanentă

Orice preot știe că este foarte important să ajungă la inimă, afectiune și lăudându-i în mod autentic. Despre această chestiune să-și iubească vrășmașii. Când s-a urcat la amvon a vorbit încă de la început când s-a urcat la amvon. Desigur că întâmpină și el dificultăți în a traduce în fapte cuvintele sale, însă dacă se îndoaiește cătuși de puțin asupra puterii iubirii, a eșuat în lucrarea preoțească, fiind necesar să opereze degrabă anumite schimbări în viața sa.

Nu există nicio îndoielă că în România se schimba pentru toți oamenii, lucru exprimat fundamentală pentru toți oamenii, lucrul exprimă suficient de direct și de clar la vârsta copilăriei. Pe măsură ce aceștia însă se maturizează, limbile li se leagă tot mai mult în a măturisi acest lucru. Reținerile induse de normele conviețuirii sociale îi împiedică

203

să-și exprime direct și sincer nevoile, așa cum făceau când erau copii. Ei învăță să vorbească o limbă diferită, mult mai puțin adresată inimii și mai puțin de priceput. Poveștile vieții lor capătă conturul unor mici drame bine regizate, care încearcă să ascundă insistent anumite aspecte ale lucrării clericale, înseamnă neapărat că se plasează în opoziție față de slujitorii bisericești, ci poate fi vorba de un om nebagat în seamă, care dorește puțină atenție din partea celor din jur. Când un credincios vine să îl caute pe preot la birou pentru a-și exprima nemulțumirile la adresa predicii, nu este automat rezultatul unei antipatii față de cleric, ci dimpotrivă, la mijloc putând fi vorba de o mare simpatie, venită din partea cuiva ce tăgățește după o mică dovadă de atenție. Astfel de oameni au nevoie mai mult de afecțiune decât să fie uniți prin ceva. Ei vor să simtă că, într-un anumit fel, contează și ei în viața preotului.

Cei mai mulți dintre noi, preoții, nu reușim împlinirea acestei atât de importante nevoi umane. Un zămbet prietenesc și un aer de bunăvoință pentru toți copiii lui Dumnezeu din comunitatea sa poate constitui o trăsătură demnă de invidiat a preotului, însă această atitudine nu satisface de regulă nevoia mai profundă a inimii omului pentru înțelegere și arătarea unui interes real față de propria persoană. Pe mulți îi auzi spunând de preoții lor: «Îmi lasă impresia a unui om cu inimă bună și prietenoasă, însă nimeni nu a reușit să se apropie de el». Iubirea pentru dușman nu se reduce doar la lipsa unui conflict manifest.

«Nu zi, nu-l urăsc pe fratele meu, de vreme ce deosebiți chiar și de pomenirea lui. Ci ascultă-l pe cel care zice: "să nu-l urăști pe fratele tău în cugetul tău"».

noie care zice: "să nu-l urăști pe fratele tău în cugetul tău"».

Iubirea vrășmașului presupune înfinit mai mult decât simpla adresare a unui salut prietenesc de genul «bună ziua, cum te simți?». Ea înseamnă să vrei să-ți cunoști vrășmașul, să-l înțelegi, să-l accepți în ciuda faptelor și a trăsăturilor lui de caracter. Iubirea vrășmașului este și cea credință în puterea eliberatoare a lui Dumnezeu, care poate lucra totodată în el și în tine. A-ți iubi dușmanul nu constă în a-l asigura verbal de afecțiunea ta, care în realitate nu există, ci în a lucra cu convingerea că toți oamenii au valoarea lor, întrucât sunt copiii lui Dumnezeu și Hristos s-a răstignit pentru ei.

Clericul, altfel spus, nu trebuie să-și trateze dușmanul ca pe un potrivnic. Cineva remarca «măcar al puțin pentru a înțelege că Dumnezeu nu este dușmanul dușmanilor mei și nici măcar al propriilor dușmanii». Marea provocare pentru noi este să devenim prietenii dușmanilor noștri.

Așa ar trebui gândită poziția clericului față de acei lupi ce se străduiesc să intre în turmă. Constituie însă o eroare în a crede că numai clericul este chemat la această poziție. Nu există nicio rațiune în a aștepta de la el toată afecțiunea umană pe care fiecare membru cu probleme din familia bisericească

⁶⁶ Sântul Maxim Mărturisitorul, *Capete despre iubire*, sută a patra, Filocalia gr., Vol. 2, edit. Astir, Atena, 1958, pag. 43.

o așteaptă. Când a ajuns să domine concepția numai preotul poate împlini nevoile acestor concepții atunci ceva fundamental din tradiția Bisericii se denaturat. Clericul trebuie să dea doar un exemplu, răspunde mai bine acestei nevoi decât el. Felul este ca familia bisericească să devină o comunitate caldă și un liman mântuitor, în brațele căreia „dușmanul” se îmblânzește și devine om. Slujitorul bisericesc este chemat să fie catalizatorul ce duce la cultivarea unei climat de interes afectuos, venit de la toți spre toți.

Bunăvoința și respectul îndreptate spre cineva care nici nu merită, dar nici nu așteaptă, reprezintă un instrument puternic în a-ți neutraliza dușmanii și a-i transforma în prieteni.

Dușmanul real

Slujitorul bisericesc poate învăța să-și iubească dușmanii, înțelegând că există un alt dușman comun, mult mai teribil, care necesită unirea puterilor tuturor, spre a-i face față.

Din nefericire, sau din fericire, un astfel de dușman există. Este vorba de cel rău, de diavol, unul mai respingător decât altul, cum ar fi: moartea, boala, păcatul în general, și mai ales nedreptatea ori exploatarea. Să nu uităm că oricât de vinovați ne-ar părea unui sau alții din interiorul ori din afara Bisericii,

și conducători bisericești fiind, nu aceștia sunt și adevăratul dușman. Aceste dușmăni prezintă Bisericii și din viața noastră în general, în cadrul Bisericii și din viața noastră în general, în realitate întru cât îl pierdem din vedere pe inimă în lucrare interioară, își pot întoarce foarte ușor adevăratul nostru dușman. Oamenii fără griji sau o agresiivitate nu este satisfăcut de viața sa, dacă nu înțeleg că lucrarea interioară este esențială. Maturitatea noastră este angajată într-o anumită luptă. Maturitatea noastră este angajată într-o anumită luptă. Maturitatea noastră este angajată într-o anumită luptă. Maturitatea noastră este angajată într-o anumită luptă.

constă în înțelepciunea de a ști ce luptă merită să purtăm.

«A ne război unul cu altul este ca și cum l-am avea aliat pe diavol. În loc ca toți să ne sprijinim unul pe altul în lupta dusă împotriva lui, după ce facem pe alții în lupta dusă împotriva dușmăniei unuia împotriva celuilalt. Acest lucru nu este doar ceva foarte păcătos, ci o adevărată nebulie. Niciodată diavolul nu-și găsește loc [mai bun] ca între cei ce se dușmănesc»⁸⁷.

⁸⁶ Θύμος/Thymos (iufimea sau agresivitatea) apare ca afect în firea omenească pentru a fi pusă în lucrare împotriva păcatului, adică a falselor ținte sau rațiuni, pe care omul și le fixează în viață. Cel care nu are o lucrare de curățire și nevoiță creștină într-o căștigarea sfințeniei, își irosește puterile în tot felul lucruri inutile și vălămate. [n. tr.]

⁸⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a XV-a la Efeseni*, Migne 62, 101.

VII

POTRIVNICI FRAȚILOR

Efortul de a urca pe culmile puse înainte de Efortul de a urca pe culmile puse înainte de Efortul de a urca pe culmile puse înainte de profesie, reprezintă un lucru demn de laudă în profesie, reprezintă un lucru demn de laudă în profesie, reprezintă un lucru demn de laudă în societatea noastră. Pare ceva în neregulă cu acela care societatea noastră. Pare ceva în neregulă cu acela care societatea noastră. Pare ceva în neregulă cu acela care nu avansează profesional. Acest fapt este valabil și nu avansează profesional. Acest fapt este valabil și nu avansează profesional. Acest fapt este valabil și pentru slujitorii bisericești. Pe mulți copii mici dacă îi pentru slujitorii bisericești. Pe mulți copii mici dacă îi pentru slujitorii bisericești. Pe mulți copii mici dacă îi întrebi ce se fac când sunt mari îți răspund că vor să întrebi ce se fac când sunt mari îți răspund că vor să întrebi ce se fac când sunt mari îți răspund că vor să

ajungă episcopi.

Mulți clerici necăsătoriți își cumpără odăjdii episcopale încă din vremea diaconiei. Cei căsătoriți episcopale încă din vremea diaconiei. Cei căsătoriți episcopale încă din vremea diaconiei. Cei căsătoriți își doresc și ei totdeauna o parohie mai bună. Chiar și cei mai puțin dăruți candidați, hirotoniți pentru și cei mai puțin dăruți candidați, hirotoniți pentru și cei mai puțin dăruți candidați, hirotoniți pentru localități neînsemnate, la puțin ani de la hirotonia lor încep să se pună în mișcare, adresând rugăminti, folosind orice mijloc la îndemână pentru a fi mutați într-un oraș mare și în special la Athena. Se angajează, indiferent de efort, să se pună la dispoziția celui dintre episcopi care îi promite că va avea grija de mutarea sa. De Athena, care nu poate să-și asigure suficienți clerici autohtoni, s-a ajuns să se spună încă de la început că a ajuns lada de gunoi a Bisericii Grecești, primind tot felul de preoți, care mai de care mai nepregătiți pentru a sluji într-o metropolă. Într-un oraș unde este concentrată conducerea duhovnicească a țării, au ajuns să slujească clerici care

**"Nu este rea... slava, ci iubirea de slavă și
mai rea decât ea, slava deșartă"**

Constința creștină și imboldul de a-l depăși pe celălalt nu par să coexiste în pace. Hristos nu a avut să accedă la poziții sociale aflate la vârf. Dimpotrivă, a îndemnat la cedarea locului dintrai la masă celor veniți la urmă. A mai spus că mai mare este cel care slujește celorlalți și că se vor bucura de plinătatea vieții, intrând în împărăție, cei asemenea copiilor de curăția sufletului. Cei smeriți vor moșteni pământul, iar cei prigoniți vor lua cea mai mare răsplătă. Ultimul, cel mai mic și mai trecut cu vederea, este Dăvi-

Dorința de slavă nu este însă în mod necesar păcătoasă. Slava, asemenea dragostei, cunoașterii sau puterii politice, sunt rele sau bune în funcție de cum sunt folosite.

«Niciun lucru nu este rău când se face cu smerenie, după voia lui Dumnezeu. Dimpotrivă, orice lipsă de măsură se face piedică celui care vrea să-l păstreze. Prin urmare, nu orice fapt contribuie la mântuirea noastră. Nu este rea stăpânirea, egoismul, nici slava, ci iubirea de slavă, și, mai rău decât ea, slava deșartă».⁸⁸

«EXISTĂ o slavă care vine de la Domnul: „*Pre cere
ce mă vor slăvi pe Mine îi voi slăvi*” (1 Împ. 2, 30) și una
de Sfântul Petru Damaschinul, *Despre cunoașterea de Dumnezeu*,
Filocalia gr., Vol. 3, pag. 69, 30-70, 15.

Clementi 221 - 222
diavolești: "Vai
6, 26)"⁸⁹.

[illegible]

Este evident, aşadar, că înăbuşirea dorinţelor morale şi duhovnicească. Aţi pune în valoare calităţile personale poate însemna pentru cleric stingerea personală, blocând potenţialitatea posibilă creşterea personală deosebit pentru Biserica creatoare de a realiza creştere personală nu constituie stingerea dorinţei de creştere personală a ei. Unii ceva mai bun decât expresia necontrolată a ei. Unii dintre cei mai plini de răutate şi neplăcuţi clerici sunt cei care nu şi-au putut împlini dorinţa de creştere, devenind fie nişte răutăcioşi prin definiţie, fie nişte vegetaţie.

cei care s-au îndepărtat de viața interioară⁹⁰, devenind mai rău decât înainte. Când cei care au fost în stare de vegetație, iubiri de niște biete ființe în stare de înăbușirea lui Hristos nu îndeamnă la urâte a ei. Când cei slavă, ci doar a acelei expresii urâte a ei. Hristos să doi ucenici, Iacov și Ioan, i-au cerut lui Hristos să câștige înălțătate asupra celorlalți (altfel spus să fie promovati), Acela nu le-a răspuns că nu trebuie să fie iubitori de slavă, aceasta nefiind un lucru creștinesc. Mai degrabă le-a dat de înțeles că nu este corect modul prin care încercau să-și împlinească dorința de

Hristos nu învinsese războiul și moartea lui Hristos să
slavă, ci doar a acelei expresii urâte a ei.
doi ucenici, Iacov și Ioan, i-au cerut lui Hristos să fie
câștinge înălțatate asupra celorlalți (altfel spus să fie
promovați). Acela nu le-a răspuns că nu trebuie să creștinesc.
Iubiții de slavă, aceasta nefind un lucru corect
Mai degrabă le-a dat de înțeles că nu este corect
modul prin care încercau să-și împlinească dorința de
modul prin care încercau să-și împlinească dorința de

[97] Sfântul Ioan Scătarul, *Scara*, Cuvântul 20, 30.

[98] Creșterea interioară este singura care împlinește cu adevărat
firea umană [n. tr.]

211

vreau să te uiti la mine
relația noastră

Clerul azi - o privi
abilitatea lor. Prin

Astfel de declarat nu s-a schimbat cu un episcop⁹¹. Să ştii că multe s-au schimbat fără acoperire reală, întrucât în esenţă, Niciodată episcopul nu ales nu va mai lucra la fel cu colaboratorii săi apropiaţi de până atunci, căci va intra dintr-o dată, fără să-şi fi închipuit vreodată, într-un alt cadru decât cel cu care era obișnuit. Deşi continuă să le dea asigurări vechilor săi prieteni că doreşte din partea lor o adresare liberă şi sinceră ca înainte, foarte curând le va contesta putinţa de a înţelege şi judeca⁹² în greacă formula de adresare către episcop este adesea *despota*, care în traducere, la imperativ, ar însemna *stăpâne*, fiind sinonimă lui *kyrie* – *doamne*. Grecescul *despota* nu are așadar înţelesul de despot, tiran, asupritor ş.a. așa cum este perceput în româneşte. Termenul *stăpân*, înţeles ca *domn* vine să întărească ideea de stăpânire, domnia arhierască vine de la Hristos, El fiind cel care lucrează prin cei aleşi a fi slujitorii Săi. Formula de întâmpinare a arhierului „Pre Stăpânul şi arhierul nostru Doamne îl păzeşte într-un mulţi ani” era folosită şi la întâmpinarea împăratului, mai puţin partea a doua referitoare la arhieru, subliniind faptul că şi stăpânurile lumesti, în speţă cele împăărăteşti, sunt îngăduite de sus, fiind şi ele o imagine a celor cereşti. Există, din păcate, în anumite cazuri, o denaturare a înţelesului original al termenului *despota* - *stăpân* în relaţia dintre episcop şi ceilalţi credincioşi, arhierul având pretenţia de stăpân absolut în ordine lumescă, supunându-se orbeşte celui dintâi. Ce lipseşte cel mai adesea din această relaţie este dragostea părintească de la părinte la fiu şi sentimentul că deasupra tuturor tronează Hristos, noi toţi, indiferent de rang, nefiind decât nişte „slugi netrebnice” şi şi fiu prin har ai Celui Preaînalt. [n. tr.]

⁹¹ În greacă formula de adresare către episcop este „*kyrie* – *domnule*”, ceea ce înseamnă că înțelegi și judeci puțința de a înțelegi, foarte dintr-o dată.”

despot, tiran, asupritor ș.a. așa cum este perceput în înțelesul de stăpânire, domnia arhierescă vine de la *Hristos*, El fiind cel care arhierului „Pre Stăpânul și arhierul nostru Doamne fi păzește și stăpânirile lumesci, în speță cele împărătești, sunt îngăduite de sus, fiind și ele o imagine a celor cerești. Există, din păcate, în anumite cazuri, o denaturare a înțelesului original al termenului *despota* - *stăpân* în relația dintre episcop și ceilalți credincioși, supunându-se orbește celui dintâi. Ce lipsește cel mai adesea, din această relație este dragostea părintească de la părinte la fiu și sentimentul că deasupra tuturor tronează *Hristos*, noi toți, indiferent de rang, nefiind decât niște „slugi netrebnice” și împreună-lucrători cu El, chemați la demnitatea de a-I fi prieteni și fiu prin har ai Celui Preaînalt. [n. tr.]

Clerul azi - o privire din interior

Clerici

lucruri ce țin de responsabilitatea lor. Prin diverse își va schimba cât de curând putarea față de ei. un mare distanțat, acru, arrogant, marcat de atmosfera dominantă din momentul hirotonirii întru episcop, și deveni dominanta că din momentului hirotonisirii întru episcop, conceptia că devine atotînțelept, atocunosător și cel în cauză devine chestiune, și că prin urmare specialist în orice chestiune, și că prin urmare părerile specialiștilor și ceilalți clerici ori laici se întind o prăpastie de netrecut, ierarhi fiind singurii care pot avea viziuni, episcopi și cetera. Ca o consecință a acestei viziuni, în orice chestiune. Ca o consecință a acesteia cu totul la administrația bisericească va renunța clericilor mai valorifica cunoștințele și experiența clericilor specialiști dintr-un domeniu sau altul, punându-le pe rezolvare pe masa episcopilor chiar și chestiunile de specialitate, pentru care aceștia își vor dedica timpul specializate, pentru care aceștia își vor dedica timpul specializat.

noul noaptea.

episcopul nou ales se va

de la lucrurile, episcopii. Aşa stând lucrurile, episcopii. Viaţa episcopului sau a oricărui cleric de rang înalt va fi dominată în rupe foarte repede de prietenii săi. Consecinţă de o singurărate insuportabilă. Foarte adesea, când va simţi nevoia disperată a unei prezenţe umane pline de căldură, va realiza cumplita prăpastie ce îl desparte de ceilalţi, determinându-l să excludă cu desăvârşire orice posibilă comuniune umană caldă şi iubitoare venită în întâmpinare. De regulă, nu va accepta nicio expresie de afecţiune din partea cuiva, dar nici el însuşi nu va oferi nimic în acest sens. Prăpastia este creată şi întreţinută în realitate de el, fiindu-i de folos să-i ţină pe ceilalţi la distanţă, pentru a nu se vădi cine este cu adevărat, cultivând astfel mitul superiorităţii sale şi folosind în acest sens un întreg

arsenal: expresia seamă, bombastică, neînduplecată. El este terorizat de eventualitatea că ceilalți să-l vadă de aproape, întrucât nutrește fața de sine un respect și o încredere foarte mică, simțindu-se comportament tot felul de umilinte care mai de care mai deprimante, trăite de regulă înaintea promotorilor sau alegerii într-o arhierie: vizitele umilitoare repetate la episcopii electori, unde a promis că va cumva bunăvoința, etc.

Discursurile bombastice ale unui astfel de arhieru vor fi ca un sunet de chinvale, având Grandilocvență și dezvoltă interesul pentru veșminte de pompoase, trebuie să fie foarte strălucitoare și să abunde în culori, expresia unui desăvârșit prost gust. Aceeași dorință după grandilocvență îl va îndemna să agățe de veșmintele arhieresti și acele podobe în crustate cu mărgel colorate și aurite, de parcă am avea de a face cu un adevărat șef de trib.

Neputința de a primi și a oferi afecțiune nu este fără legătură cu efortul de a cultiva cumpătul mit al falsă imagine încearcă să o proiecteze în jur, este aceea și vrea să creeze impresia că «face totul după rânduală». Iar «rânduală» prin excelență a acestei concepții este puritatea erotică, înțeleasă desigur legalist. De aceea a ajuns să considere cumpăt de

[illegible]

Oamenii care se învârt în jurul episcopului viață excentrică și depresie sau depravare. tulburare psihică, folosindu-se de el pentru Oamenii care se învârt în jurul episcopului sunt inevitabil lingușitori, egoiste sau propria sunt asigura anumite foloase egoiste sau propria și în Nu sunt autentici și sinceri cu el, și în așig

Această rupere capitală de celiați și chinuitoarea consecință, nu pot avea împreună o negare singurătate ce îi urmează, îl conduce pe clericul din rang înalt la o catastrofală dependență de oamenii din mediul său strâmt, aflați într-o relație de rudenie cu el, care prin urmare îl vor influența, câștigând avantaje și exploatăându-l, fiind deseori cei care hotărăsc în chestiunile decisive ale Bisericii. Cei necăsătoriți vor suferi o cumplită atașare de mama lor, care îi va amputa pur și simplu sufletește, subminându-le autoritatea.

Acești oameni din cercul rudelor sunt cei care conving pe cleric să-și păstreze locul, când vârsta depășește și nu-i mai permite să slujească cum se cuvine, ajungând să fie ridiculizat, pentru a putea ca numeroasele lor foloase să rodească în continuare lângă el.

Condițiile dominante de astăzi nu contribuie la promovarea celor mai vrednici slujitori

Condițiile care domină alegerea clericilor în pozițiile superioare ale Bisericii este firesc să nu contribuie la promovarea celor mai vrednici. Cei care au câștigat abilitatea de a se mișca după cum cer condițiile mai sus pomenite cuceresc pozițiile în afară. În lume, valoarea își găsește mai ușor locul chiar și în astfel de condiții, omului valoros fiindu-i mai bine recunoscută calitatea, chiar și în afara unor poziții din conducerea administrativă. Oamenii cu adevărat valoroși nu se simt neîndreptățiți și nici nu sunt nemulțumiți când sunt trecuți cu vederea. În lumea bisericească, în schimb, când oamenii incapabili reușesc să se cațere și să ocupe poziții importante, ceea ce suferă este Biserica, căci demnitățile fără acoperire nu pot răspunde nevoilor ei, cei capabili rămânând afară nevalorificați.

Oamenii de valoare și integri știu că nu-ți poți păstra onența fără să plătești un anumit preț, alegând,

și e cazul, să rămână în afara sistemului care i-ar putea promova. Este posibil să aibă și unele momente de slăbiciune, amărându-se în vreun moment că nu au avut parte de recunoașterea cuvenită, însă, trecând peste toate acestea, sunt în realitate mulțumiți de alegerea lor și nu ar renunța pentru nimic la ea, deosebit de strălucirile și ispitele acestei lumi.

Uneori neputințele oamenilor pot fi atât de profunde, încât neacordarea unei recunoașteri oficiale poate deveni pricina afectării personalității sunt în cauză. Deseori oamenii deosebit de talentați sunt descurajați, olinindu-se suflându-se pentru că au fost uitați cu totul. Pe mulți, însă, o anumită recunoaștere îi poate întări suflându-i să-și împlinească mult mai bine lucrarea la care sunt chemați. În cazul multor oameni, o reușită personală pare să aducă după sine alte reușite, în timp ce un eșec poate fi debutul unui coborâș fără oprire.

Este de asemenea adevărat că reușita poate influența atât de mult pe cineva, încât să-l distrugă, fiind esențial să știți să gestionați și să valorificați atât reușita, cât și eșecul. A-i recunoaște cuiva anumite calități sau merite poate constitui pentru cel în cauză un motiv de încurajare, înmulțindu-și astfel vreodată pentru a reuși mult mai mult decât a visat pe alții că poate. În schimb, faptul de a-i vedea pe alții permanent promovați, el fiind trecut sistematic cu vederea, îl poate descuraja în așa măsură încât să facă din el un pesimist, îndoiindu-se că mai poate împlini chiar și acele răspunderi deja asumate. Fără îndoială,

există înși ce se consideră și rămân niște medicii, înși alții care, deși au plecat de la o asemenea pădere de sine, fiind încurajați pe parcurs în primele stadii ale slujirii lor, au avut ulterior o evoluție cu totul diferită. La fel cum există oameni ale căror harisme, dacă nu erau recunoscute încă de la început, ar fi naufragiat cumplit, recunoașterea venind într-un moment decisiv al vieții lor. Aceste observații pot avea o importanță deosebită pentru viața Bisericii, întrucât cei mai mulți dintre noi, clericii, dacă nu toți, cel puțin cei contemporani, care nu avem lucrarea marilor Părinți neptici (trezvitori), suntem în general niște oameni suficienți de nepuțințioși și incapabili de a suporta multe încercări. Cuvântul evanghelic „credincios este Dumnezeu, carele nu vă va lăsa pe voi să vă ispiți” nu mult decât puteți” (I Cor. 10, 13) nu este suficient în a tratați cu sensibilitatea corespunzătoare, nu doar de conducătorii noștri, ci și de confrății noștri.

Există persoane care au harisma de a scoate la iveală tot ce e mai bun în oamenii cu care vin în contact. Astfel de înși pot întrezări în cineva aparent temător și lipsit de curaj o calitate rară, ajutându-i să pe ceilalți să vadă același lucru. Cel mai important în acest caz este că cel vizat ajunge să se vadă și el pe sine cu totul diferit decât până atunci, prin aportul celor menționați mai sus. Aceștia pot pune într-o nouă lumină pe unul cu totul șters de până atunci, fiind precum acei colecționari ce au ochiul destul de fin încât să deosebească trăsăturile cu adevărat rare dintre-un lucru sau altul. Cel adus în atenția celorlalți

există înși ce se consideră și rămân niște medicii, înși alții care, deși au plecat de la o asemenea pădere de sine, fiind încurajați pe parcurs în primele stadii ale slujirii lor, au avut ulterior o evoluție cu totul diferită. La fel cum există oameni ale căror harisme, dacă nu erau recunoscute încă de la început, ar fi naufragiat cumplit, recunoașterea venind într-un moment decisiv al vieții lor. Aceste observații pot avea o importanță deosebită pentru viața Bisericii, întrucât cei mai mulți dintre noi, clericii, dacă nu toți, cel puțin cei contemporani, care nu avem lucrarea marilor Părinți neptici (trezvitori), suntem în general niște oameni suficienți de nepuțințioși și incapabili de a suporta multe încercări. Cuvântul evanghelic „credincios este Dumnezeu, carele nu vă va lăsa pe voi să vă ispiți” nu mult decât puteți” (I Cor. 10, 13) nu este suficient în a tratați cu sensibilitatea corespunzătoare, nu doar de conducătorii noștri, ci și de confrății noștri.

Antagonismul se desființează doar prin cunoaștere reciprocă și iubire

Antagonismelor existente între noi, preoți, le poate pune stavilă cultivarea unui interes autentic umilțat de celălalt, raportându-ne unul la altii „cu toată smerenia, și blândețea, cu îndelunga răbdare, îngăduind unul altuia cu dragoste” (Ef. 4, 2). Întrucât „dragostea nu este lung răbdă, dragostea se milostivește, dragostea nu este lung răbdă, dragostea nu se semețește, nu se întărește, nu se poartă cu necurtință, nu caută ale sale, nu se întârzie, nu gândește rău” (I Cor. 13, 4-5). Dăruirea reciprocă a clericilor este necesară pentru ca noi toți să putem constitui Biserica. Vom fi cu adevărat Biserica doar dacă dragostea dintre noi va fi fără fățarnicie „urând răul, și lipindu-ți de lucrul bun. Cu dragoste frățască unul pe altul iubind, cu cinstea unul pe altul mai mare

...05
făcând. Cu osârda nelene
slujind" (Roz)

Noi slujitorii...

(nom. 12, 9-11).
Noi slujitorii bisericii ne cunoaştem foarte puţin
unui cu ceilalţi. Foarte rar ajungem să ne întâlnim
cu adevărat unul cu celălalt, evitând mai puţin
împărtaşim contraţilor din neliniştile şi sentimentele
noastre cele mai profunde. Întâlnirile noastre neoficiale
sunt superficiale şi convenţionale, iar discuţiile sunt
în cadrul lor sunt axate fie pe subiecte teologice
impersonale, fie degeneratează într-o flecăreală cu un
pronunţat caracter personal. Este cu neputinţă să ne
întâlnim dacă nu există o cunoaştere reciprocă.
Pare firesc ca între oameni ce nu se cunosc să nu
autentică şi profundă.

(nom. 12, 9-11).

Noi slujitorii bisericii ne cunoaştem foarte puţin unii cu ceilalţi. Foarte rar ajungem să ne întâlnim împărtaşim confracţiilor din celălalt, evitând foarte puţin noastre cele mai profunde. Întâlnirile noastre neoficiale sunt superficiale şi convenţionale, iar discuţiile iscate în cadrul lor sunt axate fie pe subiecte teologice impersonale, fie degenerează într-o flectare a iscatelor pronunţat caracter personal. Este cu neputinţă să ne iubim dacă nu există o cunoaştere reciprocă.

Pare firesc ca între oamenii ce nu au o afecţiune autentică şi profundă unul faţă de celălalt să apară şi o înădă se dezvolte dispoziţii antagonice. Câţi se confruntă însă cu probleme comune, lucrând împreună unii cu ceilalţi. Egoismul personal este anihilat de implicarea într-o lucrare de obşte, mai ales când aceasta înseamnă slujirea Împăratului împăraţilor - singura lucrare care merită întreaga noastră dăruire sufletească. Din păcate, cei mai mulţi dintre noi, clerici, nu slujim ca şi un am avea o lucrare comună, ci fiecare are tendinţa să-şi însuşească, încercând să o ducă la bun sfârşit unu singur, lipsit nu atât de conlucrarea celorlalţi, ci cu totul separat de ei.

VIII
PRESIUNI ASUPRA FAMILIEI
CLERICULUI

După cum se întâmplă în toate căsătoriile, la și în cea a preotului există momente bune și rele, toade de armonie și altele de tensiune. O presiune asorbită asupra soției preotului o constituie faptul soșul nu este un simplu păstor al celorlalți, ci și propriul ei păstor. Soția preotului trebuie desigur meargă la biserica unde slujește soțul ei, fiind voită uneori să asculte cuvântul lui Dumnezeu și primească sfintele Taine din mâna celui cu care este supărată în acel moment. Asemănătoare site și presiunea asupra preotului, care ajunge să-și ardă respectul de sine, văzând că propria sa condiție respectă, fiind nefericit și nesincer în relația cu ea. Dacă pentru preoteasă este dificil în astfel de condiții să asculte cuvântul, nici pentru el nu este ușor să

Presunile acestea interioare din familia

La presunerea la care este supus clericul, de clericultui sunt amputicate toate cele ce s'au cericului sunt amputicate toate cele ce s'au cericului sunt amputicate toate cele ce s'au

22

«Dacă nu poate fi învățător propriilor copii, cum va reuși cu alții?»⁹² completează Sfântul Ieronymus întru toată claritatea: «"Copii ai lui Dumnezeu va purta grija?" (I Tim. 3, 5), ceea ce înseamnă că după cuvintele Domnului:

«Dacă nu poate fi învătățor propriilor copii, cum va reuși cu alții?»⁹² completează Sfântul Ioan Gură de Aur continuând: «Copii având, vă spun, să-ți țină întru toată curăția», iar exemplele trebuie să vină dintr-o casă. Cine poate crede că acela care nu a izbutit să-și facă fiul să fie ascultător, va putea conduce pe unii străini? „Casei sale proprii să fie bun conducător. Chiar și cei din afară spun așa: căci cel care este un bun chivernisitor al casei sale, va fi la fel pentru cetate. Cetate.

Precum într-o familie există copii, soție și slujitoare, iar soțul trebuie să-și asume administrarea lor, așa și în Biserica există femei, copii și slujitoare dacă cel ce conduce Biserica are de partea sa împerechea lucrători pentru administrarea ei, tot așa hărțuiește un împerechea-lucrător în persoana soției sale.¹⁵

După tradiția bisencească, Bisenca constituie o familie. Prin urmare, ceea ce este valabil pentru o Bisenco Tradina Bisenco insistă chiar în a considera aceste surse ale sfârșitului bisencească. Dacă nu-i conviețuim pe ai noștri, cum o privim și pe alții? Căci care nu își grăvesc și ei viața, cum o să-i conducă pe alții?

[illegible][illegible][illegible]

prépare il va p'atta.
prépare il va p'atta.
 12. prépare il va p'atta.

Mulți dintre noi credem că suntem însuși zelul „zel dumnezeiesc”, puțin însă ne întrebăm dacă tradiția teologică străină de ethosul nostru, care îi împarte pe oameni în două categorii etnice, în buni și în răi, adesea pentru a-i convinge pe ceilalți că suntem printre cei buni, ne refugiem în ipocrizie. Uneori chiar teologia deformată, pe care inconștient ne-am însușit-o, ne terorizează atât de mult, încât ajungem să ne epuizăm sufletește în încercarea de a ascunde chiar și de noi înșine situația noastră reală în astfel de cazuri apelăm inconștient la cadrul ofertei de „credință”, creând o adevărată patologie la nivelul familiei, invocând tot felul de „încercări” sau „ispite” la care am fi supuși, concretizate cel mai adesea în probleme de sănătate trupească și sufletească, atât în ceea ce ne privește pe noi personal, cât și pe soțiile și copiii noștri.

Cum îi poate îndemna clericul pe alții, în probleme de viață familială și conjugală, când propria lui căsătorie și familie nu constituie un exemplu demn de urmat? Căsnicia și familia preotului sunt mult mai expuse privirii comunității decât cele ale unui psihoterapeut, întrucât familia celui dintâi participă la viața comunității bisericești, unde acesta este mai pretențios și aspru cu familia sa, neacceptând nici să facă mică abatere. Soția poate ajunge de asemenea «Ce va zice lumea?» este întrebarea care va reveni mereu. Copiii ce vor auzi necontenit o astfel de muștrare,

și pot însuși încetul cu încetul o atitudine suficient de dușmănoasă la adresa „lunii” adesea invocate și de condițiile de viață la care o promie nedreaptă i-a condamnat. Nu vor vedea în ele decât o altă prelungire a condiției pastorale a tatălui lor.

Membrii familiei preotului simt permanent presiunea de a constitui un cap de familie a cărui autoritate să constituie o pilă de comportament pentru celălalt, întrucât aparțin unui cap de familie a cărui lucrare sau „profesie” este să constituie un exemplu personal. Concepția sau așteptarea de a vedea în preot un exemplu, poate conduce la o distincție periculoasă între cler și membrii comunității bisericești. Această deosebire impusă familiei clericului îi provoacă deosebite probleme de nemulțumiri justificate. Însă atât familia tot felul de nemulțumiri comunității bisericești, clericul, cât și restul membrilor comunității credințe și, prin sunt chemați să fie pătași aceleași credințe și, prin urmare, să adopte același mod de viață. Diferența nu trebuie să apară între cleric și laic, ci între credincios și necredincios. Când diferența se focalizează pe familia clericului, membrii ei pot avea sentimentul că nu sunt iubii, ci doar folosiți. Nevoia clericului de a avea de partea sa lucrarea membrilor propriei sale familii le pune acestora în mână o armă, în caz că vor dori să se răzbrace. Însă atunci ce va spune lumea?

Familia preotului devine foarte repede ținta criticii. Copiii lui, de asemenea, se izolează de ceilalți. Când greșesc ceva, devin obiectul unei atenții speciale. Chiar și familiile clericilor care nu acordă o atenție specială acestei diferențieri sunt că copiii lor au parte de o presiune venită din exterior. Soțiile preoților ce sunt hotărâte să-și educe copiii în afara acestei

Pentru un copilăș de preot este foarte dureros și umilitor să-i povestească cele petrecute în timpul zilei unui tată care dă răspunsuri indiferente, mintea fiindu-i preocupată cu probleme teologice, consilii, licitații și colecte. De asemenea reprezintă o mare dezamăgire pentru un copil ca tatăl să fie chemat la telefon tocmai când acesta îi arăta ceva la algebră, ajutându-l să rezolve vreo problemă sau ecuație dificilă. Primirea unui telefon atrage după sine adesea un alt telefon pe care este nevoit să-l dea, pentru a lămurii vreun detaliu sau pentru a merge la birou și a

cleric. Un lucru este cert: că trebuie găsită o mijloc. O poziție corectă va evita orice plasare la extreme. Clericul căsătorit exercită o lucrare dublă, având obligații față de cele două moduri de viață cu care se confruntă în existența sa, niciunul din ele netrebuind a fi jertfit pe altarul celuilalt. Soluția nu este împătățirea eforturilor și a interesului între cele două, cu intenția de a le echilibra, slăbindu-le de fapt, sporirea celor dintâi pentru a întâri ambele moduri existențiale. Clericul care își ia în serios rolul de soț și de tată este un slujitor bisericesc așa cum ar trebui, iar tatăl, a cărui lucrare este slujirea creștină, va lăsa

Prin urmare, preotul care aşteaptă doar de la
familie să se adapteze atunci când apare un conflict
între rolul său de cleric şi de tată, face o eroare.

„credincios” (I Tim. 5, 8)

238

•

Ce ne-a făcut Dumnezeu să fim aici? Ce motive are Dumnezeu pentru că ne-a creat?

degrabă decât pe cel ce nu-și
Destui clerici slujesc sub o permanentă presiune
Destui clerici de îndeplinit decât se

75 Idem, *Omilia a XIV-a la I Iunior*, -

afara slujirii specifice parohiei, lucrează ca pedagog sau în administrația bisericească. Astfel, dimineața se găsesc la școală ori la birourile administrației bisericești, iar după amiaza până seara târziu emit certificate, primesc cereri pentru căsătorie, iau parte la aleargă să facă vreun maslu sau vreo sfințire. Chiar când se întorc acasă seara, au și acolo ceva de făcut. Căci în clipa în care clericul poate s-ar gândi să dedice mai mult timp familiei, telefonul îl va suna din nou, cutare doamnă găsend acum prilejul de a-și istorisi la receptor întâmplările personale neferice, așteptând sfat și ajutor de la el.

Preotul sau ierarhul cu care ar trebui să conlucreze, de cele mai multe ori nu constituie în astfel de situații un sprijin. Episcopul îi poate spune în un moment dat părintește că nu trebuie să-și negligeze «minunații copii», pentru ca peste puțin timp să-i amintească că nu i-a trimis completate actele lăsate o lună în urmă, în legătură cu cine știe ce chestiune mitropolitană. Domnul X, om dedicat slujirii Bisericii îndemnându-l și el să dedice suficient timp copiilor săi, acum când sunt mici, amintindu-i apoi că o anumită doamnă, foarte sensibilă dacă este neglijată, dus încă la ea să o vadă. Preotul știe că confrății săi laude de la membrii comunității bisericești și de la conducerea superioară a Bisericii, fapt pentru care a ajuns să-și mai negligeze obligațiile de tată, încercând

afara slujirii specifice parohiei, lucrează ca pedagog sau în administrația bisericească. Astfel, dimineața se găsesc la școală ori la birourile administrației bisericești, iar după amiaza până seara târziu emit certificate, primesc cereri pentru căsătorie, iau parte la aleargă să facă vreun maslu sau vreo sfințire. Chiar când se întorc acasă seara, au și acolo ceva de făcut. Căci în clipa în care clericul poate s-ar gândi să dedice mai mult timp familiei, telefonul îl va suna din nou, cutare doamnă găsend acum prilejul de a-și istorisi la receptor întâmplările personale neferice, așteptând sfat și ajutor de la el.

Preotul sau ierarhul cu care ar trebui să conlucreze, de cele mai multe ori nu constituie în astfel de situații un sprijin. Episcopul îi poate spune în un moment dat părintește că nu trebuie să-și negligeze «minunații copii», pentru ca peste puțin timp să-i amintească că nu i-a trimis completate actele lăsate o lună în urmă, în legătură cu cine știe ce chestiune mitropolitană. Domnul X, om dedicat slujirii Bisericii îndemnându-l și el să dedice suficient timp copiilor săi, acum când sunt mici, amintindu-i apoi că o anumită doamnă, foarte sensibilă dacă este neglijată, dus încă la ea să o vadă. Preotul știe că confrății săi laude de la membrii comunității bisericești și de la conducerea superioară a Bisericii, fapt pentru care a ajuns să-și mai negligeze obligațiile de tată, încercând

afara slujirii specifice parohiei, lucrează ca pedagog sau în administrația bisericească. Astfel, dimineața se găsesc la școală ori la birourile administrației bisericești, iar după amiaza până seara târziu emit certificate, primesc cereri pentru căsătorie, iau parte la aleargă să facă vreun maslu sau vreo sfințire. Chiar când se întorc acasă seara, au și acolo ceva de făcut. Căci în clipa în care clericul poate s-ar gândi să dedice mai mult timp familiei, telefonul îl va suna din nou, cutare doamnă găsend acum prilejul de a-și istorisi la receptor întâmplările personale neferice, așteptând sfat și ajutor de la el.

Există mulți preoți care, stăpâniți cu putere de dorința de a-și împlini apostolatul preotesc, să-și negligeze familia. Poate că aceștia nu au înțeles disperarea cu care copiii lor tânjesc după tatălui lor și cât de adânc sunt răniți când acesta este permanent absent.

Nu înseamnă că acești copii sunt lipsiți de înțelegere dacă tatăl lor are niște obligații urgente, fiind silit să întrerupă lucrul sau planurile urgente, mulți maturi. Poate că pricep chiar mai bine situația generală, fiind gata să găsească îndreptățiri și să ierte, înțelegând de asemenea și rămânerea lor permanentă pe locul doi ca prioritate, tatălui nepăsându-i prea mult de aceasta. Desigur că tatăl va protesta la astfel de insinuări, însă instinctul copiilor de regulă nu dă greș.

Familiiile multor preoți și-au pierdut orice speranță în a mai opera vreo schimbare în parcul lor general. Când s-a ajuns aici, nimic nu se mai poate face pentru a le recăștiga copiii încrederea.

ajungă în astfel de situații. Nimeni, în general, nu a hotărât dinainte, cel puțin conștient, să-și neglijeze familia. Pur și simplu s-a trezit într-o situație insuficient înțeleasă vreodată, din care pare că nu mai este scăpare. Desigur că există mulți clerici ce au ales inconștient această modalitate de lucru – în sta deparțe de familie –, dându-li-se șansa să păstreze o anumită distanță de familie, cu care erau altfel nevoiți să cultive o relație mai degrabă de conveniență decât una motivată interior.

Avem totuși și clerici, poate cei mai mulți, care se îndreaptă spre cealaltă extremă. Ei au adesea mulți copii, trăind se pare cu sentimentul că misiunea lor este în primul rând să aibă grijă de proprii copii, rezolvarea problemelor familiale, ajutându-o pe soție la treburile aleargând familiale, domeniile lor. Unii ca aceștia în care probleme ori lucrând pe domeniile lor. Unii ca aceștia în care casnice ori lucrând pe domeniile lor.

Celelalte două servicii.

... creșterea de la soții lor,

... că lase

casu... la a...
limitază la a...
sunt rânduiți de serviciu.
Unele soți de clerici pretind de la soți
intr-un mod care nu admite nicio opoziție, să lase
orice preocupare dacă copilașul trebuie dus la grădă de
ori în altă parte. Mulți clerici necăsătorii au grija de
proprile lor mame, care le pretind la rândul lor să-și
reducă ocupațiile și să stea permanent în preajma lor.
Familile de clerici au cu foarte puține excepții un
caracter matriarhal. Pretențiile soților ca bărbații să se
implice la modul desăvârșit în familie au nu de puține
ori o tentă răutăcioasă la adresa Bisericii, conținând
și un anumit dispreț față de lucrarea ei, fapt datorat
deseori unor serioase probleme sufletești.

Moduri constructive de a face față conflictelor

N-am referit deja la una din problemele deosebit de serioase ale preotului și la două din încercările greșite de rezolvare a ei. Avem în vedere conflictul pe care preotul îl resimte când este pus între dedicarea familiei sale după trup și celei duhovnicești. Un mod

eronat de a soluționa această problemă
o parte dat de absorbirea această problemă
bisericăscă în detrimentul clerului de lătru
alta, de realizarea unei coeziuni fam
artificial, nefiresc.
Să cău

Să căutăm acum modalități mai eficiente de a rezolva această problemă. Prima pleacă de la încercarea unicității familiei clericului. Oricât ar fi chiar de ar reuși, nu vor fi fericiți cu o astfel de izbândă. Slujirea clericului pretinde o viață familială, în înțelesul bisericesc al termenului. Să căutăm acum modalități mai eficiente de a rezolva această problemă. Prima pleacă de la încercarea unicității familiei clericului. Oricât ar fi chiar de ar reuși, nu vor fi fericiți cu o astfel de izbândă. Slujirea clericului pretinde o viață familială, în înțelesul bisericesc al termenului.

O altă caracteristică a preoților este că au familia sa sunt ca și cum ar trăi într-un acvariu. Cei care nu pot suporta așa ceva trebuie să se caute altă profesie sau lucrare.

O altă caracteristică a vieții familiale a clericului este că legătura directă cu lucrarea bisericească. Răspunderile familiale și bisericești se întrepătrund. Preotul își ajută soția să aibă grijă de copii, iar aceasta îl ajută în lucrarea bisericească, acoperind niște detalii pe care doar o femeie le poate sesiza, dându-și cu părerea în anumite chestiuni și ajutând la rutina organizatorică. Când acest mod neobișnuit de a participa familială la lucrarea soțului și părintelui este acceptată și nu provoacă opoziții din partea soției și copiilor, atunci cei din jur o vor face cu bucurie. Când însă anumiți membri ai familiei doresc ca viața lor familială să fie precum a tuturor celorlalți membri ai comunității bisericești, atunci tensiunea și problemele devin inevitabile.

Un alt aspect prin care viața familială a clericului este de regulă diferită de cea a familiei bisericesci, este înțelegerea mai convingătoare și directe modalității din care cele mai mesajului evanghelic. Copiii clericului se răspândire a mesajului evanghelic, de la cei mai simpli, la cei mai importanți. O lume întreagă trece pragul copiilor de a cunoaște diverși oameni, de la cei mai simpli, la cei mai importanți. Mulți dintre aceștia sunt oameni casei preotului. Mulți dintre aceștia sunt oameni neobișnuiți. Săraci și bogați, prezentabili și neîngrajiți, convenționali și apropiați, precum și orice alt tip uman pot ajunge în casa preotului. Copiii acestuia dobândesc o imagine despre lumea reală, șansă pe care ceilalți copii de regulă nu o au. Desigur că nu au parte de această experiență deosebită familiile și copiii de clerici care se mișcă doar în cadrul „ghetoului” bisericesc, întâlnindu-se doar cu cei „credincioși”. Familiile și copiii din această categorie, care reprezintă majoritatea, sunt excluși în realitate de la diversitatea și oferta lumii. Dezvoltarea lor, prin urmare, va fi inevitabil defectuoasă, trăind sentimentul unui prizonierat, conștient ori nu, și ajungând deseori să se revolte, pentru a se rupe cumva de spațiul bisericesc.

Un alt mod de rezolvare a tensiunii create uneori de antagonismul dintre familie și Biserică poate veni din grija ca fiecare membru al familiei să se bucure de recunoașterea la care are dreptul ca persoană unică ce este. Pentru membrii familiei clericului, ci este suficient doar să participe la lucrarea tatălui, ca propria lor viață să fie marcată de însemnătate.

Membrii familiei preotului au nevoie de ceva mai

Probleme concrete, apărute ca urmare a faptului că oamenii nu trăiesc bisericeste, nefiind încadrați altele spus într-o comunitate bisericească. Aparținerea de multe probleme, constituind totodată și cei mai să apară. Niciun preot nu are dreptul de a impune familiei sale trupești și duhovnicești să fie private peste măsură de problemele vieții, de viața ei, preo-

De asemenea, preotul poate contribui în mod decisiv la păstrarea unui climat de pace și liniște în familie, dacă îi va face părtași pe membrii familiei sale la chestiunile importante ale bisericii ce o conduc, punând vedea cu ochii lor ceea ce o conduce, timp tatălui lor. Acest fapt constituie un factor de o importanță crucială în trasarea unei deosebite intercopii ce cresc iubind Biserica și identificându-se cu ea, și acei copii care au căpătat o dușmănie la adresa ei, îndepărtându-se încetul cu încetul de aceasta. Când într-o familie urmează nașterea celui de-al doilea copil, părinții înțelepți își vor pregăti suflaște din timp celăalt copil, spunându-i nu că mama va dobândi un bebeluș, ci că el va avea parte de un frățior sau de o surioară. I se va da totodată posibilitatea de a-și ajuta mama la pregătirea camerei celui mic, simțindu-se mândru că îi poate oferi leagănul său, întrucât el este de acum „copil mare”, primind un pat pe măsură. Părinții îi vor încuraja totodată să vorbească de „bebelușul nostru” și cum „vom avea noi grijă” de el. Când cel mic va veni, copilul mai mare își va duce

[illegible][illegible]

cu sufletul alături de ei, iubindu-i cu adevărat și
păsându-i de ce fac și sunt, vor avea parte de lucruri
esențiale în dezvoltarea lor sufletească. Unii dintre
cei mai nepotrivii tați sunt aceia care aleg să
împlinească orice dorință rațională sau irațională a
copiilor lor. Poate că în acest fel încearcă să
ascundă faptul de a nu avea un interes autentic
pentru copiii lor.

Mulți clerici dețin biblioteci bogate, chiar dacă vor exista și cărți referitoare la evenimentele lor ghidându-i într-un cadru mai larg de spiritualitate. Cărtile, desigur, nu vor putea înlocui prezența fizică, fiecare tată trebuind să găsească răgazul de a se juca cu copiii săi. Poate că este mai de preferat un tată care își învață copiii cum să folosească, să înțeleagă și să respecte biblioteca, decât acela care joacă fotbal cu fiul său pe maidanul din vecinătate.

Punerea în valoare și abuzul libertății „profesionale” speciale a clerului

Programul clericului este diferit de al celorlalți oameni. Cei mai mulți oameni lucrează de dimineață până în jurul prânzului. Slujirea preotului cere o lucrare pastorală se concentrează la orele prânzului și seara. El are astfel mai multe ocazii de a fi împreună cu familia decât au cei mai mulți oameni, putând ajunge acasă pentru a lua masa în

familie. Desigur că acest fapt nu va avea o valoare deosebită dacă va participa doar trupește la mesele familiale. Important va fi să aibă grijă ca aceste mese să constituie niște momente de comuniune familială. Dacă va stabili luna ca zi nelucrătoare, pentru a se ocupa de soția și copiii săi care nu au apucat să meargă încă la școală, fără aglomerările specifice se ocupă de locuri de recreere, fără putea face excursii de diverse locuri de recreență. Va putea face excursii de diverse locuri de săptămână. Va putea face excursii de diverse locuri de săptămână. Va putea face excursii de sfârșitului de săptămână. Va putea face excursii de sfârșitului de săptămână. Va putea face excursii de sfârșitului de săptămână.

zi fără probleme aduse de blocaje rutiere, de care se lovesc toți ceilalți când se gândesc că preotul își Majoritatea oamenilor nu se gândează într-o neglijență serviciul dacă îl văd că se recrează în libertate zi de lucru, constatând că nu abuzează de libertatea zi de lucru, constatând că nu abuzează de libertatea

profesia” sa.

istoricești din parohie

[illegible]

Neglijarea soției

De regulă este dificilă evitarea conflictelor apar între obligatiile clericului pentru familia trupească și cele pentru familia bisericască. Este mai rău dacă clericul își exploatează familia sa inconștient, pentru a-și satisface propria nevoie de reușită și ieșire în evidență. Membrii familiei clericului atrag atenția celorlalți mai ales din pricina preotului, fapt care desigur nu contribuie, în ceea ce îi privește, la cultivarea unui sentiment real de valoare personală.

Soția unui distins preot și-a exprimat în acest sens cândva nemulțumirea, auzită adesea și din gurile altor soți de oameni celebri: «Este un privilegiu pentru mine că pot discuta cu multe soți în călătoriile întreprinse de soțul meu. Nouă femeilor ni se rezervă întotdeauna poziții marginale la oricare manifestare oficială la care participăm alături de soții noștri, unde le putem întâlni pe celelalte soți aflate în aceeași situație. Știm ce simțim când soții noștri sunt prezenți și chemați să vorbească, în timp ce prezentarea noastră are loc într-un mod care presupune că nu îl facem este să ne ridicăm și să zâmbim. Personal, vederea. Dacă mi s-ar da posibilitatea să spun chiar și două cuvinte, sentimentul că sunt și eu om ar fi mai intens. Soția, trăind cumva între soțul și copiii ei, în loc să-și consolideze propria personalitate, are parte

mai degrabă de ceea ce Betty Friedan numea *feminine mystique*».

Dacă preotul va avea în vedere, dincolo de «mystique», și nevoile familiei personale, grilele lui «profesionale», nu atât la adresa lucrării sale, ci a modului în care o face. Iată, așadar, pricina comportament dușmănos, nu atât la adresa sfântă care o face să se simtă neglijată și vinovată, sentiment de vinovăție ce apare prin raportare la lucrarea sfântă a soțului ei. Impresia va fi că Dumnezeu însuși îi este rival. Soțul în aceste condiții va apărea mai rău decât un bigam, slujirea lui bisericască căpătând înțâțetate în fața legăturii maritale. Soția s-a căsătorit poate că în vremea când soțul ei era încă student, răbdând că neglijată din pricina studiilor și trăgând nădejde că va veni și ziua absolvirii, adică începutul unei vieți normale.

Această așteptare însă nu se va împlini niciodată. Studentul ocupat de odinioară a ajuns acum preot, de data aceasta peste măsură de ocupat, neglijându-și soția din rațiuni și mai solide decât înainte, fiind permanent asaltat de situații urgente ce se succed una după alta și care constituie argumente absolute în fața oricărui reproș sau pretenții familiale. Nemaivând acum nicio nădejde de eliberare, așa cum avea în vremea studenției, soția dezamăgită va resimți totul ca pe o cursă ne bună fără de ieșire. Reacțiile ei se vor concretiza poate în bodogăneli și cântări, împingându-și soțul în final și mai mult în afara familiei, întrucât

* Betty Friedan, *The Feminine Mystique*, New York, Thomas Nelson and sons, 1964, pag. 166.

acesta, pentru a scăpa de atmosfera acasă, se va afunda și mai mult de acasă.

Deși privarea soției de prezența și atenția soțului a devenit manifestă, acesta va întâmpina dificultăți în considerând că lucrarea sa preoțească nu este doar foarte importantă, ci și sfântă. Alătea, cât și copiii lor se vor simți vinovați față de biserică, întrucât nu se pot nemulțumirea, până în momentul când vor ajunge la manifestată le va eroda și răci interesul pentru Biserică, împiedicându-i să se implice în viața ei.

Sofia clericului la care ne-am referit mai sus constituie o excepție în acest cadru familial care impune s-a căsătorit nutrea vise mari referitoare la lucrarea pe care urma să o facă împreună, mântuind lumea. «Acum însă mă aflu înconjurată de patru copii, stând închisă în casă, fiind obligată să alerg la toate adunările ce au loc la biserică și având totuși sentimentul că sunt văduvă, întrucât soțul meu este permanent la datorie». Concluzia ei este categorică: «Clericii trebuie să rămână necăsătoriți, întrucât niciun bărbat serios și rațional nu ar trebui să aibă curajul să ceară unei femei să-și asume o lucrare cumplit de grea. Este ceva cu totul inuman».

Mulți au de obicei așteptări de la soția preotului. Precum este împărăteasa unui stat, așa

[illegible]

Dacă preoteasa are adevărată dorință de a se consacra, trebuie să aibă în vedere că, în afară de a fi responsabilă de viața parohiei, ea trebuie să se preocupe și de propria viață. Dacă preoteasa are adevărată dorință de a se consacra, trebuie să aibă în vedere că, în afară de a fi responsabilă de viața parohiei, ea trebuie să se preocupe și de propria viață.

Nu există, desigur, rețete simple pentru a deveni înșă nimănui nu îi este o preoteasă.

O preoteasă bună înșă sfaturile care urmează ar putea fi de folos.

Există multe alte lucruri pe care soția unui înțeleșul soțiilor lor.

Există multe alte lucruri pe care soția unui cleric ar trebui să le înțeleagă. Pentru un cleric este necesar să cumpere și să citească cărți. Soția trebuie să înțeleagă că banii destinați cărților și revistelor nu

257

constituie o risipă, chiar dacă ele presupun amănarea cumpărării unei bluze sau a unei geți mult dorite. Mai trebuie să țină cont că, atunci când soțul se lăsa înțărânat într-un fotoliu, citind o carte valoroasă, în timp ce ea îi îmbracă pe copii sau curăță podeaua ori spală fărâșurile, nu înseamnă că este păturos sau nesimțit din munca preotului.

Mai trebuie să înțeleagă că soțul este chemat la efortul de a cunoaște mai bine lumea din jurul său, îmbogățindu-și cunoștințele și experiența, pentru a avea și el ce să ofere credincioșilor.

Soția să-și accepte cu înimă bună obligațiile mateme. Cei mai mulți preoți au mulți copii, atunci când sunt mici constituie principala obligație a mamei lor. Această sarcină nu o poate împărți cu soțul atunci când el este obligat să întâlnească diverși oameni sau să meargă la biserică pentru slujbă. Nu doar clericii, dar nici un soț nu poate lipsi de la serviciu pentru a sta acasă cu pruncii, timp în care soția să poată merge la cumpărături. De asemenea, nu este potrivit ca el să ia copiii la biserică „pentru a-i ține acolo sub observație”, chiar dacă are de lucru la biroul parohial. Dacă va fi atent la copii, nu va putea să-și facă treaba cum trebuie. Dacă soțiile oamenilor obișnuți nu își pot încurca soții în felul acesta, cu atât mai mult o soție de preot.

Pe măsură ce copiii clericului cresc, soția va cultiva în sufletele lor mai mult decât oricine altcineva o poziție corectă față de tatăl lor și față de Biserică. Dacă în schimb se va plânge și va cârți că acesta nu este

constituie o risipă, chiar dacă ele presupun amănarea cumpărării unei bluze sau a unei geți mult dorite. Mai trebuie să țină cont că, atunci când soțul se lăsa înțărânat într-un fotoliu, citind o carte valoroasă, în timp ce ea îi îmbracă pe copii sau curăță podeaua ori spală fărâșurile, nu înseamnă că este păturos sau nesimțit din munca preotului.

Mai trebuie să înțeleagă că soțul este chemat la efortul de a cunoaște mai bine lumea din jurul său, îmbogățindu-și cunoștințele și experiența, pentru a avea și el ce să ofere credincioșilor.

Soția să-și accepte cu înimă bună obligațiile mateme. Cei mai mulți preoți au mulți copii, atunci când sunt mici constituie principala obligație a mamei lor. Această sarcină nu o poate împărți cu soțul atunci când el este obligat să întâlnească diverși oameni sau să meargă la biserică pentru slujbă. Nu doar clericii, dar nici un soț nu poate lipsi de la serviciu pentru a sta acasă cu pruncii, timp în care soția să poată merge la cumpărături. De asemenea, nu este potrivit ca el să ia copiii la biserică „pentru a-i ține acolo sub observație”, chiar dacă are de lucru la biroul parohial. Dacă va fi atent la copii, nu va putea să-și facă treaba cum trebuie. Dacă soțiile oamenilor obișnuți nu își pot încurca soții în felul acesta, cu atât mai mult o soție de preot.

Pe măsură ce copiii clericului cresc, soția va cultiva în sufletele lor mai mult decât oricine altcineva o poziție corectă față de tatăl lor și față de Biserică. Dacă în schimb se va plânge și va cârți că acesta nu este

De dragul liniștii familiale, mulți clerici se angajează pretenții. Altele se rup dramatic de rolul lor, vine dintr-o nevoie economică. Uneori această realitate este refuzul de a-și asuma cu adevărat rolul de preoteasă.

Soția de preot care își alimentează în felul acesta o dispoziție potrivnică Bisericii va pierde multitudine de satisfacții celui care își împlinște datoria așa cum se cuvine. În ce altă profesie există ocazii mai minunate de conlucrare între soție, soț și întreaga familie? Ce altă ocupație îți asigură atâtă prietenii gata să iasă în întâmpinarea celor care vor să intre în comunitatea condusă de tine? În ce alt loc poate afla cineva o așa mare mulțime de oameni gata să ajute cu bună intenție? Mulți oameni se plătesc pentru că nu au nimic de făcut. Soția clericului este binecuvântată în fiecare zi să aibă nesfârșite ocazii, pentru a oferi cuiva un ajutor prețios sau un cuvânt încurajator. Alți oameni nu știu cui să se adreseze când au nevoie de serviciile unui specialist, mai ales gâsi cei mai buni medici, avocați sau stomatologi, deseori fără să plătească sau plătiind mult mai puțin decât oricine altcineva. Cei mai mulți oameni sunt limitați la cerul lor social strâmt. Soția clericului are experiența deosebită de a veni în contact cu oameni de toate tipurile. Unele femei au parte de ocazii foarte rare ca să-și exprime în vreun fel sensibilitatea specific feminină. Nu au pe nimeni de care să aibă grijă sau pe

de se-l iubească. Soția clericului are la îndemână o mare ocazie de a-și împlini instinctul matern. dispoziție pentru a-și împlini cămin are la iubească, Alară de întreagă pe care să o iubească mai comunitate a doua sa familie. Afară de aceasta mai considerând-o a-și valorifica abilitățile feminine, i rare ocazii de a-și valorifica cu flori, decorațiile și ire rara gătitul, ornamentele cu flori, decorațiile și precum gătitul, ornamentele cu flori, decorațiile și mai ales iubirea de viață de mic burghes nu ar fi

Dacă modul de viață de multe femei ar fi vrut să joace devenit dominant la noi, multe femei ar fi vrut să joace rolul de preoteasă, așa cum se întâmplă în alte țări, unde multe tinere se ambiționează să ajungă soții de clerici. Soția clericului are toate motivele pentru a-și aprecia și iubi rolul, ca una ce trebuie să fie partenera afectuoasă și iubită a soțului ei. Ce femeie poate face atâtă pentru a îndepărta dezamăgirea soțului ei, alungându-i neliniștile și însuflându-i curaj și putere?

Unul din avantajele soției de preot, comparativ cu ce se întâmplă în celelalte profesii este, după cum am spus, faptul că poate participa la lucrarea soțului ei. Are și ea sentimentul unei anumite răspunderi, aproape ca a soțului ei, pentru viața comunității bisericești. Săvârșirea în comun a lucrării bisericești poate crea și dificultăți. Un bărbat mândat pe șeful său ori pe colegii de la locul de muncă își poate recunoaște vinovăția în fața soției, întrucât ea este străină de cadrul unde s-au petrecut lucrurile. Clericul s-ar putea însă să nu dorească să-și recunoască vinovăția în raport cu enoriașii săi în fața propriei

Valoarea muștrărilor de conștiință

Pe lângă posibilele muștrări de conștiință clerului pentru neglijarea soției, mai pot fi și cele legate de copii. Preotul nădăjduiește că atâta timp cât face lucrarea lui Dumnezeu, Domnul va împlini golul creat de neglijarea familiei. El simte totuși în privința acesteia o anumită vinovăție, chiar dacă încearcă să o justifice, întrebându-se retoric: «Ce altceva aș putea face?» Muștrările de felul acesta l-ar putea face mai atent la prăpastia ivită între starea reală a familiei și ceea ce ar trebui să fie, încercând să mai reducă din ea. Dacă nu poate face nimic ca să întindă o punte peste această prăpastie, va încerca, poate, să lupte cu muștrările respective, contestând realismul lor. Acest lucru însă nu este posibil. Muștrările care nu conduc spre anumite acțiuni pot indica faptul că omul se teme să acționeze. Dacă va acționa, pot apărea schimbări, lăsând trecutul fără niciun argument acuzator.

Lipsa noastră de a făptui reprezintă adesea o încercare inconștientă de a ne apăra cu toate puterile în fața lipsurilor trecutului. Dacă preotul în cauză va acționa în sensul cerut de o situație sau alta, muștrările vor înceta. Însă poate că el mai simte nevoia păstrează o continuitate cu trecutul. Când cineva are muștrări, este poziționat cumva existențial, deși este vinovat. Dacă conștiința își reproșează ceva, există un lucru ce trebuie mărturisit și pentru care trebuie să te pocăiești. Muștrările ne sugerează că viața noastră are

un anumit fundament - conștiința ca for al dreptății - chiar dacă nu suntem consecvenți acestuia. Căpătăm în final o identitate.

Multora dintre noi i-au murmurat în urechi că există un anumit sens în viață. Reprezintă o certitudine că vom da răspuns unei autorități mai presus de noi. Dacă ne eliberăm de muștrări, viața cu care ne-am obișnuit se va schimba, fapt ce ne poate inficoșa. Spre ce se va îndrepta? Iată întrebarea. Am putea mai mare frică este teama de necunoscut. Am putea fi stânjenți și de șerpii amoriți ce zac în noi, cu care ne-am obișnuit, și care acum încep să se miște, scoțându-și capetele.

Cerințele sau solicitările slujirii bisericești constituie o soluție la îndemână celor care nu au o mare dispoziție de a se afla în preajma familiilor lor. Presiunea răspunderii dă conștiință în a se dăruia prea dorită. Oamenii adesea au dificultăți în a se descurca mult pe ei înșiși soților și copiilor. Această greutate nu o întâmpină doar clericii, ci toți oamenii. Deși orice om dorește și are o nevoie absolută de a se apropia de ceilalți, se teme totodată, încercând din răspuneri să evite faptul în sine. Oamenilor care se confruntă într-o mai mare măsură cu această problemă, li se accentuează această stare nu se lucrează. Se mișcă încolo în săbătorile în care nu se lucrează și suferă de dureri și încoace neînțeles, se enervează și suferă de dureri de cap. Un al doilea serviciu constituie un mijloc de scăpa de această problemă. Nevoile bănești sunt a desigur scoase în față ca justificare, însă foarte puțin suntem în stare să acceptăm, chiar și față de noi

Înșine, că încercăm în realitate să evităm un contact esențial cu noi și cu cei pe care îi iubim. Clericul nu este nevoie să-și găsească o a doua slujbă. Slujirea lui este suficientă. Există întotdeauna în viața bisericăscă suficiente situații decisive care să confere justificări acceptabile celui care le caută. Dacă ești îngreunat în viața familială și de o prea mare apropiere de să zici într-un mod foarte înșelător „face”?

Atata timp cât acest automatism se dezvoltă, intensă și problema timpului liber, va deveni mai necesară traiului în care să-și asigure cele Clenul și membrii comunității bisericești pot trata în comun această problemă, care în afara faptului că reprezintă o chestiune comună tuturor, mai are și un caracter teologic important.

Oamenii au anumite probleme în viața familială care nu ar fi apărut dacă nu absentau de acasă. Când bărbatul lipsește adesea, familia învață să trăiască fără el. Tatăl ajunge un străin și, indiferent că pleacă ori vine acasă, viața familiei rămâne aceeași. Dacă va rămâne totuși suficient acasă, în așa fel încât prezența lui să fie serios băgată în seamă, va fi implicat și el în trăirile intense ale familiei sau în tensiunile ei. O mare apropiere între membrii ei va duce la o mai mare intensitate sau tensiune în relațiile lui cu ei. Copiii trebuie și ei să se deprindă să trăiască alături de el.

Nu este exclus ca un preot care poate își chivernisește fără reproș propria biserică, habar să nu aibă de ceea ce se mai întâmplă pe acasă.

procretașă, fie că este sau nu pătașă la eficiența
conjugale și paternale a soțului, va câștiga un
rînd în familie într-un sens sau altul, determinat de
prezența lui în căsnicie. Când ea exercită
sau prezența lui în căsnicie, mai ales dacă tatăl este
funcții părintești, mai ales dacă tatăl este
funcții părintești, va duce la o diminuare a feminității
în familie, va duce la o diminuare a feminității
în familie, va duce la o diminuare a feminității
în familie, va duce la o diminuare a feminității

Problema lipsei unor clerici. Bărbatul conștient de rolul său în familie, care nu poate să-și asumeze singur toate responsabilitățile, trebuie să găsească în familie un partener care să-l ajute să-și îndeplinească rolul de părinte. Dacă nu există un astfel de partener, bărbatul trebuie să-și asumeze singur toate responsabilitățile și să-și asumeze singur toate deciziile. Aceasta înseamnă că bărbatul trebuie să fie capabil să ia decizii și să-și asumeze consecințele acestora. Dacă nu este capabil să facă acest lucru, el trebuie să caute ajutorul altor persoane care să-l ajute să facă acest lucru.

dericului ar putea co-
privind robul tatălui în viața de familie reușită poate
Nevoia clericului de a avea o familie reușită poate
îngreuna eforturile necesare realizării acestui lucru.
Dacă acesta se va implica mai mult în viața propriei
sale familii, va vedea inevitabil problemele specifice
ei, considerând că acestea constituie o amenințare la
imaginea unei familii reușite. În loc să se implice și să
se jertfească, va alege, poate, să trăiască cu iluzia că
problemele ignorate au dispărut din senin. Din cauza
specificului slujirii lui - de a-i sluji pe ceilalți - nu îl
trage inima în a cere ajutorul altcuiva atunci când este
evident că are nevoie de așa ceva. Dacă va accepta
existența anumitor probleme, poate părea în fața
celorlalți ca un ratat din punct de vedere „profesional”
(vocațional).

clericului să ofere sau să primească această afecțiune trebuie ca ea (familia) să câștige un loc important în viața preotului și nu să reprezinte un loc important pentru urmărirea unui anumit scop. Doar când familie reușită, de dragul prestigiului său profesional, va putea începe să iubească cu adevărat și să se bucur de familia sa, ca și valoare în sine. Iubirea acordată preotesei, văzând în ea mai mult pe femeia de care s-a îndrăgostit cândva, decât un ajutor în sprijinul lucrărilor sale, o va ajuta pe aceasta să-și câștige identitatea după care tânjește. Iubirea îndreptată către copiii săi, ca persoane încredințate lui de către Dumnezeu, le va conferi libertatea de care au nevoie, descoperindu-și la vremea potrivită propria identitate bisericească.

IX CLERICUL ȘI RUGĂCIUNEA

Cele ce vor fi prezentate în acest capitol referitor la rugăciune nu sunt destinate părinților îmbunătățiți, lucrători ai rugăciunii minții, ci clericului contemporan care urmărește un urcuș duhovnicesc personal. După cum am procedat și în cazul celorlalte chestiuni analizate în această carte, astfel vom face și în cazul rugăciunii. Expunerea ce urmează nu va avea, așadar, în vedere viețile marilor sfinți, ci se va adresa clericului de azi, a cărui nivel duhovnicesc și viețuire nu are aproape nimic comun cu a aceloră.

Pentru majoritatea zdrobitoare a clericilor contemporani, rugăciunea ca slujire constituie o profesie, un mijloc prin care își pot asigura subzistența. Despre rugăciune, ca trăire personală sau dialog cu Dumnezeu, cei mai mulți dintre clerici cunoaștem foarte puțin. Poate că nici nu există vreun interes mai deosebit în a cunoaște mai mult. Discuțiile referitoare la trăirea rugăciunii la marii sfinți le-am auzit în mod repetat. Convinși într-un fel sau altul că rugăciunea se trăiește fie la intensități înalte, fie că este inaccesibilă și că înălțimile ei sunt undeva mult peste puterile noastre, am ajuns la concluzia că rugăciunea autentică nu ne privește pe noi cei din lume. În realitate, discuțiile referitoare

la rugăciune au condus fie la abandonarea oricărui efort de îmbunătățire a ei din partea celor interesați, fie au devenit ele însele un substitut al acestui efort, lăsat motivul pentru care vom trata aici chestiunea rugăciunii ținând cont de situația reală a clerului contemporan și poate a omului modern, cu scopul acest sens ale marilor sfinți, ci pentru a-l convinge și el poate, în poiză situației impresionante în să aibă o anumită experiență a rugăciunii, necesară nu doar pentru a reuși „profesional” și a supraviețui la modul simplu, ci și pentru a avea la modul real o experiență a îndumnezeirii.

«Cel care nu se roagă lui Dumnezeu și nu dorește
neîncetat să se bucure de convorbiri dumnezeiești,
este mort și fără suflare, și nu se face pătaș
înțelepciunii»⁹⁷. «Rugăciunea este lumina sufletului,
adevărata cunoaștere de Dumnezeu, mijlocitoare
între Dumnezeu și oameni, doctor al patimilor,
antidot bolilor, liniștea sufletului»⁹⁸. «Prin rugăciune,
sufletul înălțat numaidecât la ceruri se alipește de
Domnul prin negrăite legături, asemenea pruncului
de mama sa, care strigă cu lacrimi băibăind după
laptele dumnezeiesc»⁹⁹.

Faptul că omul contemporan, de regulă, este mort sufletește, se datorează în primul rând lipsei rugăciunii, care aduce după sine decăderea morală

⁵⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre Rugăciune*, Cuvântul I, EPE vol. 31, pag. 184.

Ibidem, pag. 224.

⁹⁸Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre rugăciune*, PG 64, pag. 464.

si uscăciunea lui duhovnicească. Nimic nu poate face omul dacă nu primește de la Cel ce este izvorul Vieții și creației. „Fără mine nimic nu puteți face” (In. 15, 5), „Câte veți cere de la Tatăl în Numele Fiului Omului, Eu vă dau vouă” (In. 16, 23).

și al C. Hrisos și a C. (In. 16, 25):
a spus *Meu vi se va da vouă*” (In. 16, 25).
numele *Meu* nu se va putea conforma
Clericul biserică, chinuind atât comunitatea
biserică, chinuind atât comunitatea
deloc slujiri pe care o conduce, cât și pe sine. Căci
biserică, însoțirea cu virtutea se află în
biserică, însoțirea cu virtutea se află în
rugație, în orice cugă s-ar sălășui, il
rugație. Rugăciunea «în orice cugă s-ar sălășui, il
impas»¹⁰⁰. Rugăciunea, crescându-l către virtute
plin de toată dreptatea, crescându-l către virtute
plin de toată dreptatea, crescându-l către virtute

face plin de răutatea (viciu)» un element și dezrădăcinând răutatea (viciu)» un element Rugăciunea este, așadar, pentru cleric fundamental al vieții fiecărui om, pentru a fi să constituind premisa slujirii lui. De aceea ar trebui să existe - și există deja - anumite tipuri de rugăciune destinate trebuințelor fiecărui om. Rugăciunea are și o caracteristică personală, conformându-se specificului caracteristică personală, conformându-se specificului fiecărui om.

Există o rugăciune potrivită om. Nu doar curăția una destinată celui mai perversit om. Și rugăciunea inimii desăvârșește rugăciunea, ci și rugăciunea conduce la curăția inimii. «Dacă rugăciunile ne-ar afla, conduce la curăția inimii»¹⁰².

¹⁰⁰ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre Rugăciune*, 21 pag. 188.

Vol. 31, Pub.
in *Ibidem*, pag. 186.

102 *Ibidem*, pag. 188.

Teama de liniștire

Este evidentă dificultatea în privința rugăciunii la marele timpului necesar săvârșirii ei. Orelor necesare pentru rugăciune sunt înainte de somn, iar apoi după trezirea de dimineață. În orele serii, clerul este de regulă ocupat cu lucrarea pastorală și diverse alte întâlniri, adunări și consfătuiri. Când ajunge în cele din urmă la momentele dinaintea amiezii de noapte, se poate să fie atât de obosit, încât cel mult mai poate murmură mecanic câteva rugăciuni, doar pentru a-și mai liniști conștiința. Dacă se culcă târziu este firesc să nu se mai poată trezi devreme, imediat ce se trezește fiind nevoit să se grăbească la biserică sau să se apuce de vreo lucrare urgentă.

Problema rugăciunii este totuși mai profundă, ea nemaigăsindu-și loc de fapt în civilizația noastră profund anti-istihastă. Monahul, de regulă, când se roagă, nu este distras de telefon, de răspunderile familiale, de gândul că ceva trebuie reparat prin casă ori altceva. Afară de aceasta, rugăciunea lui este considerată parte din ocupația sau preocuparea sa. Clericul aparține însă unei civilizații ce are ca țel o cât mai mare productivitate a muncii și acumulare de capital, rugăciunea apărând mai degrabă ca o piedică pentru munca sa, decât parte constitutivă a ei. Prin urmare, dificultatea de a găsi timpul necesar este mai curând simptomul decât cauza problemei. Greșită este și acea concepție că doar anumite ore din

Apostolul Pavel descrie perfect starea de fapt a clerului din zilele noastre. El descrie o stare de dezorientare și de confuzie în legătură cu rugăciunea. În ora de rugăciune, el este în stare de confuzie și de neatenție. El este preocupat de treburile sale materiale și de problemele sale personale. El este preocupat de treburile sale materiale și de problemele sale personale. El este preocupat de treburile sale materiale și de problemele sale personale.

Există anumite dificultăți în viața duhovnicească a preotului, care, într-un anumit grad, creează sau măcar profesionaliză criza. Clericul ce și-a construit o mai lepădă, mai ales când dorește să se roage singur. Rugăciunile publice constituie o parte din activitatea sa "profesională", fațada neconstituind o problemă în acest caz. Când va încerca însă să se roage pentru sine, artificile de orice fel vor fi nepotrivite, ba chiar respingătoare.

Clericul are și altfel de dificultăți în viața sa duhovnicească, comune și celorlalți oameni. Întrebările personale te pun de regulă în dificultate și te lasă încurcat. Răspunsul curent ar trebui să sune cam așa: «Nu este cum ar trebui să fie». Prin urmare, clericii și laicii pot căuta împreună să rezolve dificultățile pe care le presupune rugăciunea.

zi sunt conșințite pentru rugăciune. Orice oră poate fi potrivită pentru rugăciune. Este posibil ca orele potrivite pentru rugăciune în alte epoci și ritmuri de viață să nu mai fie potrivite acum. Omul contemporan, dacă vrea cu adevărat să aibă o viață de rugăciune, trebuie ca în mod liber, și în afara oricărei sfere de viață, să-și potrivească ora de rugăciune proprie.

«Să nu căutăm așadar pretexte, spune sfântul rugăciune, că dacă am fi treji (atenți), harul Duhului ne-a și făcut biserici ale lui Dumnezeu, mare devenindu-ne ușurința [de a ne ruga] în tot [locul și vremea]. Căci închinarea noastră nu este cum era cea a iudeilor la început (fiindcă aceea avea umile lucruri trupești și era trebuință de multă forțoteală). La ei, cel care se ruga trebuia să se suie la templu și să cumpere înaintea altarului și multe alte porunci trebuia să îndeplinească. Aici, la noi, însă nu este nimic de acest fel, ci oriunde ai fi, ai cu tine și jertfelnicul și cuțitul și jertfa, căci tu însuși ești și preot, și altar, și jertfa. Oriunde ai fi, poți sta înaintea lui Dumnezeu și să faci jertfa».

Orunde ai fi, poți sta înaintea altarului, numai să arăți o voință trează și nu te împiedică nici locul, nici timpul, ci chiar dacă nu pleci genuunchii, chiar dacă nu-ți bați pieptul și nu-ți întinzi mâinile la cer, fă însă doar dovada unei minți calde și ai săvârșit tot ceea ce ȋine de rugăciune. Stă și în puterea femeii care toarce sau coase să se uite la cer cu mintea și să-L cheme cu căldură pe Dumnezeu. Este cu puțință ca și omul care umblă prin piață și se plimbă să facă rugăciuni ȋntinse

[illegible]

ca atunci când
incordate și pline de trezvie
Lui Dumnezeu nu îi este rușine de un anumit loc,
ci caută un singur lucru din partea noastră: un cuget
aprinș și un suflet plin de întreagă înțelepciune. Și ca
să vezi că nu este nevoie nicidecum de vreo înfățișare
exterioară sau loc sau timp, ci de un cuget sincer [și
dăruit] și treaz, [iață] apostolul Pavel, șezând aplecat în
temniță, iar nu drept în picioare; căci nu îl lăsa butucul
în care erau legate picioarele – când s-a rugat din toată
inima, așa așezat cum era, s-a cutremurat închisoarea
și s-au clătinat temeliele ei și l-a înfricoșat pe păzitorul
închisorii și l-a inițiat după aceste întâmplări în sfânta

Și iarăși Iezechia, fără să stea cu picioarele pe pământ, plecăndu-și genunchii, ci întins fiind pe pat și zăcând din pricina bolii, întorcându-se către perete, pentru că l-a chemat pe Dumnezeu cu căldură și cu suflet plin de întreagă înțelepciune [curățite], a schimbat și hotărârea dată asupra sa și-a atras și multă bunăvoință [de la Dumnezeu] și a redobândit și sănătatea de mai înainte. Și nu numai cu bărbății mari și sfinți se poate vedea că se întâmplă asemenea lucruri, ci și cu cei răi. Căci și tâlharul nu a stat în casă de rugăciune, din nu și-a plecat genunchii, ci fiind întins pe cruce, din puține cuvinte a dobândit împărăția Cerurilor. Altul

în Groapă cu noroi, altul în Groapă cu fiare, altul în
 chiar pantecele chitului, rugându-l pe Dumnezeu, au
 nimic it toate [poverile] ce erau asupra lor și și-au atras
 bunăvoința cea de sus.

Și acestea zicându-le, [toți] vă îndemn să
 veniți la biserică și să vă rugați în deplină liniște acasă
 și să vă plecați îndelung genuunchi și să vă întindeți
 către cer mâinile. Dar dacă din pricina timpului sau
 a locului suntem siliți să stăm printre alții, să nu
 lăsați pentru acest motiv obișnuitele rugăciuni, sau
 felul în care v-am spus mai înainte dragostei voastre,
 rugați-vă și chemați-l pe Dumnezeu, fiindcă nu veți
 păgubi cu nimic la rugăciune [din cauza împrejurărilor
 neprielnice], față de rugăciunea din biserică. Acestea
 vi le-am spus nu ca să mă aplaudați și să vă minunați,
 ci ca să arătați cu fapta cele spuse și vremea zilei și
 a nopții, precum și cea de la muncă, s-o petreceți în
 rugăciuni pentru voi și pentru alții. Dacă așa ne vom
 rândui cele ale noastre, vom trece fără primejdie viața
 aceasta și vom avea parte și de împărăția Cerurilor, pe
 care fie ca noi toți s-o dobândim cu harul și cu iubirea
 de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care
 și împreună cu Care Tatăl și Duhul Sfânt sunt slăviți,
 acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.¹⁰⁵

Iar în continuare sfântul Ioan Gură de Aur
 completează spunând: «Când spun rugăciune, să
 nu crezi că este vorba de cuvinte. Ci dorește după
 Dumnezeu, dragoste nerosită, nu de oameni săvârșită,
 ci de dumnezeiescul har».

¹⁰⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*,
 Cuvântarea a IV-a, în traducerea pr. Marcel Hancheg (PG 54,
 631-676).

potrivnic reperelor civilizației ce domină astăzi

În spatele problemei care o avem cu rugăciunea,
 se găsește ezitarea noastră legată de ea. Suntem
 ditori să avem o viață de rugăciune, însă în același
 timp ne confruntăm și cu împotrivim de fapt? Dacă
 Care este lucrul cărui ne împotrivim de fapt? Dacă
 cercetăm lucrurile, vom vedea că rugăciunea intră
 în contradicție cu curentul civilizației noastre, în cel
 puțin trei moduri.

În primul rând rugăciunea este o lucrare
 isihastă (de liniștire), întrucât ne pune în contact cu
 noi înșine. Cei mai mulți dintre noi, cei de astăzi, ne
 simțim stânjeniți dacă stăm și cugetăm la noi înșine
 și la scopul vieții noastre. De regulă, preferăm să
 evităm acest lucru și să fim absorbiți de altceva. În
 al doilea rând rugăciunea pare că naște în noi un
 sentiment de apatie, neoferindu-ne ceva palpabil,
 o anumită activitate care să ne acapareze simțurile.
 Civilizația vestică adoptată de noi promovează în
 principal activismul, fapt ce ne face să fim permanent
 interesați de o anumită lucrare practică. În al treilea
 rând, rugăciunea ne aduce față în față cu Dumnezeu
 și aproape de El. Cei mai mulți oameni devin, de
 asemenea, apatici la ideea unei astfel de apropieri.
 Ne este teamă ca nu cumva, apropiindu-ne de un
 a(A)l lui, să ne fie subminat sentimentul valorii de
 sine, fundamentat pe reușirile noastre.

În percepția omului contemporan activism, neliniștea legată de destinația sa, de scopul existenței sale, de insuficiența sa ca persoană, pare să se potolească prin cât mai multă acțiune. În pofta celui cu adevărat scripturist, „nici a celui ce vrea, nici a celui ce are”, societatea noastră încearcă să viețuiască bazându-se doar pe eforturile sale. Atunci când oamenii beau și iau narcotice în loc să lucreze, Teamă de Dumnezeu este aceeași.

Teama de imprevizibil își proiectează însă mulți clerici se simt mult mai în largul lor atunci când vorbesc decât atunci când ascultă, de unde vine așadar mult mai siguri pe ei înșiși când țin o predică decât atunci când poartă o discuție. Dialogul, care presupune o ascultare reciprocă a participanților, te implică mai în profunzime în relația cu ceilalți, constituind o provocare și o expunere în fața neprevăzutului. Imprevizibilul constituie un element fundamental în orice situație importantă. De aceea foarte rar, în poftida bunelor lor intenții, mai lasă «timp de discuție». Iar când o fac, consumă timpul destinat discuțiilor lungind răspunsurile la prima întrebare. Cât timp vorbim, putem ține lucrurile sub control. Cei mai mulți se tem de momentele de suspans.

Civilizația și creștinismul apusean nu acordă o valoare deosebită liniștirii. Liniștea este pentru ele un

...al inutilității, nebănuind deloc că „inutilul”

simbol al inuturii, reprezentă însăși savoearea vieții. Cei mai aprinși activiști religioși, cei ce ard de zel misionar tratează cu dispreț sau condescendență pe cel care caută isihia. Desigur că în afara liniștirii, inconjurați de zgomot și activate, nu mai apare frica de a descoperi adevăratele motivații ale arderii noastre misionare. Și astfel ne vom putea bucura în continuare de „îngerul de lumină” misionar ce nu ne dă pace, fiind vorba în realitate de un demon al nevrozelor noastre personale, prin care nu facem decât să-i chinuim pe cei ce suportă cu voie, dar cel mai adesea fără voie, zelul nostru apostolesc. Așa au făcut toate ordinele misionare anglo-saxone, care i-au contaminat cu nevroze puritaniste anglo-saxone pe cei liberi până atunci de așa ceva, pe băștinașii Africii și ai altor locuri de pe pământ. Acest lucru s-a întâmplat însă și cu mișcarea pietistă de la noi, care a denaturat într-un chip asemănător ethosul tradițional al poporului nostru.

al poporului nostru.

Sfântul Grigorie Teologul, apărând acest ethos isihast, îi scria sfântului Vasile cel Mare: «Ne judeci pentru lene și trândăvie, căci nici pe cele simple nu le-am făcut, nici nu ne-am asumat răspunderile episcopale, nici nu ne-am aruncat unul asupra altuia precum fac câinii cărora li se aruncă mâncare. Pentru mine cea mai mare faptă este nețăptuirea. Și pentru ca să poți vedea ceva bun din cele bune ale noastre, trebuie să știi că atât de mult cinstesc nețăptuirea, încât ajung să cred că această stare este un indicu al mărimii de suflet. Iar dacă toți am imita-o, n-ar exista

nicio răzvrătire în Biserică, nici decădere a credinței, prin transformarea celei din urmă în armă în dispoziție, unuia împotriva celuilalt»¹⁰⁶

Teama de inutilitate

Dacă contestăm componenta isihastă a slujirii clericului, va ajunge atunci să fie contestată însăși slujirea lui, întrucât slujirea clericului este fundamentată pe „inutilitate”. Concepția dominantă din lume consideră că preotul ar oferi mai mult societății decât ar pune umărul la roata economiei. Deși cei mai mulți suntem în măsură să recunoaștem că Hristos a avut dreptate când a spus „*nu doar cu pâine va trăi omul*” (Mat. 4, 4), totuși în pofta acestui fapt alergăm continuu după pâine. De aceea o lucrare sau activitate care nu produce ceva a ajuns să fie considerată aproape fără de folos.

Clericul, simțind că de mulți a ajuns să fie considerat inutil, va încerca adesea într-un chip sau altul să dovedească că activitatea sa se înscrie în parametrii unei viziuni pragmatice sau lucrative. Accentul pus în zilele noastre pe administrația bisericească vine poate din încercarea inconștientă de a mai înfrumuseța lucrarea clericului, căpătându-o cu înalta necesități economice. De aici și toată această preocupare pentru clădiri, centre duhovnicești, care rămân de regulă niște spații goale, ori locuri ¹⁰⁶ Sfantul Grigorie Teologul, *Scrisoarea 49 către Vasile*, BEP, vol. 60, pag. 234.

de colectare și distribuire a alimentelor și hainelor pentru cei săraci. Print-o astfel de activitate, clericul mai poate amâna calomniile la adresa inutilității sale. Dacă inutilitatea se dovedește în final pentru unii a fi reală, conformarea lui la valorile civilizației noastre poate constitui cu adevărat o pierdere tragică. Cât de greu este pentru un cleric absorbit de administrația bisericească să fie răpit „până la al treilea cer” fie și pentru o clipă! Chiar dacă dispoziția și activitatea sa creează o rămas deschisă către vedenii și descoperiri cerești, este îndoielnic că a mai avut timp de ele.

Dacă clericul are nevoie să dialogheze cu oamenii pentru a se susține sufletește, cu atât mai mult are nevoie să vorbească cu Dumnezeu.

Dialogul cu semenul se poate împleti și cu rugăciunea, dacă cel implicat este orientat către rugăciune. Dialogul cu Dumnezeu și cu oamenii se completează reciproc. Fără acest dialog complementar cu oamenii, dialogul nostru cu Dumnezeu este în pericol de a ajunge un dialog cu noi înșine. După cum spunea și Hristos: „*Fariseul stând, așa se ruga întru sine*” (Lc. 12, 11). Dacă oamenii sunt considerați mijloace pentru atingerea unui scop, adică doar niște simboluri ale obligației noastre către Dumnezeu, ei încetează să mai fie persoane, iar comunitatea încetează să mai fie comunitate.

În mod similar, fără un dialog complementar cu Dumnezeu, dialogul nostru cu oamenii își pierde sfârșitul, dimensiunea tainică, devenind o copie anemică a ceea ce ar putea fi. Dumnezeu nici nu poate fi despărțit de comunitatea omenească, nici identificat cu ea.

Slujirea celui chemat să slujească

În cultul Bisericii, unirea lui Dumnezeu cu omul ar trebui să fie evidentă. Rolul preotului este aici

bisericească. Cel care coordonează cultul sau slujba bisericească trebuie să urmărească participarea excelentă a membrilor Bisericii la ea. Preotul este profund a comunității bisericești. Având în vedere că un cleric are o poziție ce îl plasează în față, și într-un fel la distanță de ceilalți, nu poate și nu trebuie să îndrăznească să fascineze prin oferta unei experiențe liturgice ruptă de comunitate. La așa ceva pot conduce anumite obiceiuri liturgice târzii, tradiționale în aparență, cum ar fi închiderea ușilor împărătești în timpul liturghiei, inducând sentimentul unei depline rupturi a laicilor de taină, făcând din ea un privilegiu al preoției de cea mai autentică factură catolică. De asemenea, dacă clericul ajunge să citească textele liturghiei cu emfază retorică, este pentru că ... „s-a adâncit” atât de mult în cult, încât a reușit în final să iasă undeva în afară, fiind străin de duhul lui.

De cele mai multe ori manifestările noastre liturgice se reduc la spectacolul sau reprezentarea oferită de un singur om, respectiv clericul. De aceea sunt remarcabili de obicei acei clerici cu voce frumoasă, care cântă frumos și au talent actoricesc. Oamenii

Bisericii cu o educație liturgică la fel de deformată, și doresc ca liturghia să fie, asemenea unei reprezentații scenice, pe care să o urmărești cu pasiunea unui spectator, rămânându-le doar din partea de judecă cât de bună sau rea a fost în cele din urmă interpretarea.

De regulă, nici clericii și nici laicii nu sînt liturghia, care presupune participarea tuturor. Clericii fac deseori dovada că percep liturghia ca spectacol, întrucât nu mai pot participa deloc la ea dacă nu sunt printre protagoniștii ei. Preoții care se întămplă să stea în sfânta biserică fără să slujească, de regulă, cu foarte puține excepții, se pun pe discuții pe toată perioada desfășurării slujbei sau a liturghiei, cel mai adesea judecând felul în care se slujește, după cum fac și laicii sau poate chiar mai rău.

Pretextul lipsei timpului

Clericul ar trebui să-și recunoască sincer șovăielile în a se ruga, deși cel mai adesea se arată nemulțumit că nu găsește timp pentru rugăciune. Același lucru este valabil și în privința insuficienței timpului necesar vizitării comunității bisericești. Ceea ce ne-am obișnuit în general să amânăm cu consecvență datorită unei presiuni exercitate de alte priorități, se întămplă fie pentru că reprezintă un lucru considerat insuficient de important, fie pentru că la mijloc este vorba de o opoziție inconștientă. Cel care înțelege că

poate fi robul acestor conjuncturi, poate fi într-o bună zi va rupe lanțurile.

Parabola evanghelică a celor doi fiu, cărora Hristos le-a spus să meargă în vie pentru a lucra (Mat. 21, 28-32), vorbește clar despre rațiunile care pot esua traducerea în faptă a promisiunilor noastre. Fiul care a zis „eu, doamne voi merge”, a vrut să facă plăcere tatălui, nereușind însă în cele din urmă să-și ducă la capăt promisiunea. Celălalt fiu care a replicat că nu vrea, era în realitate deschis chemării făcute, fapt care l-a determinat apoi să se ducă în vie. Evident că fiul care și-a recunoscut opoziția a putut să o depășească, căci „câindu-se, s-a dus”. Foarte adesea sub acel obșnuit «da» se găsește un inconștient «nu», da-ul putând fi produsul fricii și al terorii create de o educație pietistă care conduce la o supunere prin amenințare și pedepșă. Însă cum poate cineva să se căiască sincer, dacă subconștientul nu devine conștient? Și cum va reveni la decizia sa, mergând în vie, dacă nu se căiește?

Când cineva se consideră victima împrejurărilor, deși la mijloc este vorba de lipsuri personale, denaturează înțelesul răvnei. Denaturăm cu adevărat sensul răvnei când îl înlocuim cu cel de vinovăție. Unul din semnele pocăinței sincere este hotărârea de schimbare a modului de viață. Însă o astfel de hotărâre s-ar putea să nu găsească sprijin într-o dispoziție interioară, fiind necesară o confirmare din partea voinei noastre reale, înlăturând toată incertitudinea și confuzia din cauza cărora nu putem acționa la momentul prezent. Când hotărârea respectivă

recunoaște că pricina reală a acțiunilor și neglijențelor noastre se află în noi, este improbabil că va mai fi recunoscută din drum.

Există o poveste despre o broască ce a picat într-o groapă, și n-a mai putut ieși din ea. La un moment dat a cerut ajutor unei alte broaște care trecea pe acolo. «Dacă încerc să te scot din groapă, s-ar putea să cad și eu lângă tine. Ne vom afla atunci amândouă în pericol», a spus ea și și-a continuat drumul. Puțin mai târziu, a descoperit surprinsă că broasca din groapă venea în urma ei. «Credeam că nu o să mai reușești să ieși», i-a zis ea. «Nu puteam, i-a replicat aceea, însă se apropia un camion uriaș și a trebuit să fac totul ca să ies, pentru a nu fi strivită».

Este uimitor câte suntem în stare să facem dacă ne-am pus cu adevărat în gând. Atunci nu vom mai emite judecăți și interpretări care nu fac decât să se substituie acțiunii propriu-zise. Conform celor din Faptele Apostolilor, Biserica primară trăia intens sentimentul călăuzirii ei de către Duhul Sfânt, credincioșii având, de asemenea, puternica dispoziție de a se ruga și posti. Nu este vorba aici doar de o coincidență, întrucât cele două realități - ale duhului și faptei - merg de fapt împreună. Hotărârea pentru ca Pavel și Varnava să fie trimiși în cea de a doua călătorie misionară, ce a dat naștere la aproape jumătate din epistolele pauline din Noul Testament, a venit de la profeții și învățătorii Bisericii din Antiohia: Varnava, Simeon, Luchie, Manain și Saul, „slujind ei... Domnului și postind”. Iar Duhul Sfânt le-a spus: „Osebiți Mie pe Varnava și pe Saul, la lucrul la care i-am chemat pe ei” (Fap. 13, 1-3).

Exemplul lui Hristos

Viata de mox:

Viata de rugăciune a Mântuitorului constituie o pildă atât pentru cler, cât și pentru laici. La începutul propovăduirii lui Hristos, evanghelistul Marcu spune despre El: „Iar a doua zi, foarte de noapte, sculându-se, a ieșit și s-a dus în loc pustiu și acolo se ruga” (Mc. 1, 35). Evanghelistul Luca, la rândul său, consemnează și el că pe măsură ce lucrarea Lui din lume se extindea tot mai mult „a ieșit la munte să se roage, și toată noaptea a petrecut întru rugăciune lui Dumnezeu” (Lc. 6, 12). Schimbarea Sa la față a avut loc pe Tabor, atunci când a urcat pe muntele respectiv cu Petru, Iacov și Ioan pentru a se ruga (Lc. 9, 28). Dar și atunci când misiunea Lui pământească a ajuns la apogeu, se zice de Iuda că știa unde se găsea Hristos, întrucât Acesta ieșind „după obicei” a mers pe muntele Măslinilor pentru a se ruga (Lc. 22, 39). Exemplul lui Hristos desigur că nu este ușor de urmat. Obişnuința de a aloca însă un timp constant rugăciunii zilnice are o mare valoare.

Căci ea și pe cele imposibile le face posibile, pe cele îndemână. Pe aceasta și fericitul David cu sângină o lăudat pentru judecățile dreptății Tale" (Ps. 118, 164). Dacă un împărat, cufundat în mii de griji și tras din toate părțile, de atâtea ori îl ruga pe Dumnezeu într-o zi, ce iertare sau apărare mai putem avea noi, care, având atâtea timp liber, nu îl rugăm necontent, deși am putea avea atâtea câștig?

Cu neputință este, cu neputință, ca un om care se roagă cu cuvenita sârguință și îl cheamă neconștient pe Dumnezeu, [cu neputință] este să păcătuiască vrednă. Cum? Îți spun eu! Cel ce își încălzește mintea și își scoală sufletul și se mută pe sine la cer și astfel îl cheamă pe Stăpân, [apoi] își aduce aminte de păcatele sale și îi vorbește despre iertarea lor și îl roagă ca să fie milosiv și blând, [unul ca acesta] în timp ce grăiește aceste cuvinte, leapădă orice grijă lumească și se înfruptează și este mai presus de patimile omenești. și chiar dacă vede după rugăciune vreun dușman, nu și privește ca dușman.

Chiar dacă vede vreo femeie frumoasă, nu se prăbușește la vederea ei, căci focul de după rugăciune rămâne înlăuntrul lui și alungă cu totul orice gând necuvincios. Însă pentru că suntem oameni și este cu putință să cădem în ușurătate și slăbiciune, după ce trece o oră sau două sau trei după rugăciune, când vezi căldura care este în tine că vrea să se scurgă câte puțin, aleargă degrabă iarăși la rugăciune și încălzește cugetul tău cel răcit. Și dacă vei face aceasta de-a lungul întregii zile, încălzindu-ți intervalele de timp prin desimea rugăciunii, nu vei da diavolului prilej și intrare împotriva cugetelor tale.

Și ceea ce facem când ne pregătim masa și vrem să bem ceva, să facem și în acest caz. Când vedem apa încălzită că se răcește, o punem iar pe foc ca să se încălzească repede. Aceasta să facem și aici: pe cărbunii încinși ai rugăciunii să ne punem gura și astfel vom reaprinde muntea noastră spre evlavie și atenție și îi vom imita pe zidari. Căci și aceia, urmând să zidească

cu cărmizi, din pricina sfărâmiciunii materialului, proptesc zidirea cu lemne lungi. Și proptelele nu le pun la depărtare mare una de alta, ci la mică distanță, cărâmișilor. Aceasta fă-o și tu, și toate lucrurile neconținute rugăciunilor, îngrădește-ți viața din toate părțile.

Dacă vei face astfel, chiar de vor sufla după aceea mui de vânturi, chiar de vor fi ispite și întristări, chiar de vor fi gânduri neplăcute, chiar de va veni ceva ingrozitor, nu vor putea să surpe acea casă bine legată cu astfel de rugăciuni. „Și cum este cu puțință”, ar zice careva, om lumesc fiind, legat cu serviciul de tribunal, să te rogi zilnic la fiecare trei ore și să te duci la biserică? Este cu puțință și încă foarte ușor. Chiar dacă nu-ți este la îndemână să alergi la biserică, stând înaintea ușilor tribunalului și fiind prins cu treburi, acolo poți să te rogi. Căci rugăciunea nu are trebuință atât de glas, cât de minte, nici de întinderea mâinilor, cât de un suflet încordat și adunat, nici de poziție exterioară, cât de cuget de rugăciune. Fiindcă și rugăciunea acestei Ana ci fiindcă striga tare înăuntru, în inimă. Că glasul ei, zice Scriptura, nu se auzea și a ascultat-o Dumnezeu. Acest lucru mulți alții adeseori l-au făcut și în timp ce judecătorul striga înăuntru în tribunal și amenința ușilor [în așteptare] și rugându-se cu mintea puțină cuvinte, când au intrat l-au îmblânzit pe acela și l-au prefăcut din sălbatic liniștit. [Iată] că nu au fost

impedicați să se roage nici de loc, nici de timp, nici de mizeria [buzelor lor].

Asta fă și tu! Suspină cu amar, adu-ți aminte de păcatele tale, înalță-ți ochii la cer, spune în mintea ta: „Miluiește-mă Dumnezeu!” și rugăciunea ta e gata.

„Miluiește-mă” dovedește că a făcut o Căci cel ce zice „miluiește-mă” dovedește că a făcut o măturisire și și-a cunoscut păcatele sale. Căci cei care au păcătuit trebuie miluiți. Cel ce zice „miluiește-mă” are luat iertarea greseliilor, căci cel miluit nu mai este pedepsit. Cel ce zice „miluiește-mă” are parte de împărăția Cerurilor, căci pe cel pe care Dumnezeu îl miluiește nu numai că-l scapă de pedeapsă, ci și de bunătățile viitoare se învrednicește»¹⁰⁷.

Insistența necesară

Orice viață de rugăciune are și zile fără rod, în care ți se pare că nu găsești niciun folos în ea. Aceasta va duce în consecință la pierderea dispoziției pentru rugăciune în perioada imediat următoare. În poftă a acestei lipse de dispoziție, trebuie insistat totmai în astfel de momente. «La ce să mă mai rog, cât timp nu simt nimic?» zicem adesea în sinea noastră. Ne putem ruga chiar și pentru această lipsă de interes, întrucât calitatea rugăciunii nu ține doar de propriile noastre eforturi. Lipsa căldurii sufletești la rugăciune constituie un simptom, nu problema în sine. Cât timp

¹⁰⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cinci căminări la Samuel și Sfânta Ana*, Cuvântul al IV-lea, în traducerea pr. Marcel Hanceș, Migne, 54, 665-7.

ea are de a face cu dispoziția sufletească, respectivă va trece și ea la un moment dat. Dacă ar fi să vorbim de ceva cu adevărat stăronic mai bun lucru pe care îl putem face într-o astfel de situație. În rugăciune este important să dăm exact ce avem în inima noastră în momentul respectiv. Dacă totuși într-un punct important, dialogul se găsește sinceritate tot ce avem în clipa respectivă.

Același lucru este valabil și în cazul rugăciunii familiale. Vin momente când toți ne întrebăm dacă merită să mai continuăm rugăciunile familiale. Deseori acestea par că ne creează un disconfort, pentru copii constituind o adevărată corvoadă sau plictiseală. Atunci este cu folos să ne amintim de cuvintele lui apostolului Pavel: „*Căci făcând binele să nu slăbim, că la vremea sa vom secera neostenind*” (Gal. 6, 9). Momentele orice insistență pare fără sens, constituie o provocare pentru noi.

Rugăciunile familiale au devenit o tradiție importantă pentru cei care, în ciuda tuturor dificultăților, nu și-au încetat eforturile. Dificultățile constituie și o ocazie pentru a purta niște discuții în comun. Se poate porni de la reacțiile de împotrivire ale copiilor, care de regulă apar după intrarea lor la gimnaziu. O parte din răzvrătirea acelor ani de pubertate, chiar și cea îndreptată împotriva vieții

bisericești, ar putea fi exprimată constructiv, deși prin biserică este marcată de o anumită vehemență.

Definiție trebuie să facă efortul de a-i asculta părinții treburile cât și ei le vorbesc lor, punând pe copii, măcar atâta cât să le trezească interesul, și întrebări în chestiuni care să le trezească interesul, și pe copii, măcar atâta cât să le trezească interesul, și mai ales răspunzând nedumeririlor copiilor în ceea ce îi privește ca părinți. Pot învăța în felul acesta poate despre copiii lor, dar și de la ei. Această situație poate fi însă dificilă mai ales pentru preot și soția sa, căroră s-ar putea să le vină greu să accepte existența unor răzvrățiți în propria familie. Ei vor încerca mai degrabă să-și impună rolul de autoritate bisericească și în casa lor. Făcând anumite eforturi, se pot deprinde totuși a fi mai relaxați în această confruntare cu răzvrătirile și atacurile împotriva moralei convenționale venită din partea propriilor copii.

Rugăciunea familială influențează viața de familie, chiar dacă acest lucru nu este evident întotdeauna. Chiar și cei maturi pot avea un folos de la lucrurile care nu le plac în vreun fel atunci când le fac, însă cu atât mai mult copiii. Părăsirea rugăciunii familiale i-ar lipsi de o obișnuință benefică, chiar dacă este tratată deseori cu indiferență și chiar negativ. Tradițiile sau obișnuințele familiale întăresc coeziunile dintre membrii familiei. Când aceste tradiții sunt însă bisericești, coeziunea capătă o dimensiune verticală, lărgindu-i-se perspectiva și dând copilului un sentiment de mai mare siguranță.

În epoca noastră suntem mai mult mișcați de motivațiile utilitariste, întrebându-ne adesea: «Ce iese din asta?» sau «Nu văd nimic bun din asta».

sau considerațiile economice în viața duhovnicească trebuie revăzute, la mijloc fiind vorba de un mod de gândire marcat de un spirit pragmatic, ce dorește să vadă rezultate imediate și practice. Reconsiderarea vechilor moduri de a vedea lucrurile ar fi de dorit să aibă loc permanent. Se poate naște în noi imboldul de a da bir cu fugiții atunci când vrem să scăpăm de ceva ce ni se pare dificil, justificându-ne atitudinea mai ales prin lipsa de rezultate.

Există o nevoie personală a fiecăruia de a face ceva, de a se agăța de ceva palpabil. Întrucât rugăciunea nu este o activitate practică, cu rezultate palpabile, este dificil să justificăm timpul acordat ei. Constituie totuși o realitate că pentru a ajunge cândva să ne rugăm neîncetat, după cum ne sfătuiește apostolul Pavel, va trebui să trecem și prin astfel de momente, în care lăsăm totul pentru a ne ruga.

X

SINGURĂTATEA PREOTIEI

Cu cât un om are sentimentul unicității și particularității sale, cu atât se simte mai rupt de ceilalți, mai singur, întâlnindu-se mai de vreme sau mai târziu cu cea mai singulară din toate experiențele umane, moartea. Viața duhovnicească are în vedere tocmai această experiență a singurătății. Sufletul însetează după legătura sau unitatea sa cu Dumnezeu. „În ce clipe dorește cerbul spre izvoarele apelor, așa dorește sufletul meu spre Dumnezeule” (Ps. 41, 1). Experiența duhovnicească constituie în realitate experiența uniunii omului cu Dumnezeu în cele tainice ale sufletului său. Această experiență naște nădejdea biruinței asupra morții. Unirea cu Dumnezeu aduce ceva dintr-un alt cadru existențial, fiind o pregustare a veșniciei. Hristos ne-a spus: „*Aceasta este viața cea veșnică, ca să te cunoască pe tine unul adevăratul Dumnezeu, și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis. Eu te-am proslăvit pe tine pe pământ, lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac L-am săvârșit*” (In. 17, 3-4).

Solitudinea presupusă de unicitatea și particularitatea unui om nu este destăinată de viața duhovnicească, chiar dacă denaturarea celei de urmă de către unii duce tocmai la acest lucru. Prin viața duhovnicească se depășește însă această singurătate.

Când Hristos zice: „*Cel care va crede în Mine nu va muri în veac*” (In. 11, 26) nu se referă desigur la evitarea morții biologice, căreia urma să i se supună El însuși, ci la faptul că omul unit cu Dumnezeu are deplîntătea vieții chiar și în această moarte biologică. Lucrarea lui Hristos nu presupune negarea durerii sau a suferinței ei. Hristos a cunoscut foarte intens singurătatea adusă de particularitatea propriei Sale persoane, atunci când ucenici L-au părăsit, fugind, și când Tatăl ceresc Părea chiar și El a sta departe de suferința Lui. Hristos pe cruce este simbolul părăsirii, acolo trăind ultima agonie a singurătății. „*Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?*” (Mat. 27, 46). Totuși în acest moment, de ultimă însingurare, trăiește și unirea Sa cu Dumnezeu: „*Părinte, în mâinile Tale îmi predau sufletul*” (Lc. 23, 46).

Într-o comunitate bisericească este dificil ca cineva să trăiască în singurătate, întrucât poate crea impresia unor rupturi (de comunicare sau apropiere), am vrea să le acoperim. Această atitudine nu vine decât să-L îngrădească pe Dumnezeu, așa cum a făcut Marele Inchizitor al lui Dostoievski. Dumnezeu, dacă ar putea fi îngrădit, n-ar mai fi Dumnezeu, iar o credință căreia i s-au trasat anumite limite, nu-L mai are pe Dumnezeu cel viu. Încercarea noastră de a ermetiza credința în fața îndoielilor, constituie în realitate o lepădare de credință. Relațiile vii fie cu Dumnezeu, fie cu oamenii, te provoacă permanent, expunându-te la anumite pericole.

Lipsa prietenilor

Pe cine ar putea clericii și soțiile lor să și-i facă prieteni? Ei sunt în mod firesc prieteni cu membrii comunității lor bisericești, înțelegând prin aceasta că au o anumită legătură ce poate fi suficient de strânsă și consistentă cu unii dintre ei. Această prietenie nu are însă un caracter de reciprocitate. Natura însăși a slujirii preotului și soției sale le limitează posibilitatea de a-și face prieteni.

Dincolo de aceasta, clericul, dacă dorește sau trebuie să-și asigure o poziție unică în cadrul comunității sale bisericești, constituie un fapt ce nu poate fi contestat. El este de fapt conducătorul și păstorul comunității bisericești, soția participând inevitabil la această calitate a lui. Unii credincioși se alipesc de el tocmai datorită acestei calități, dorind să fie în cercul apropiat al acestuia. Iisus Hristos a avut de a face și El cu această tendință a ucenicilor. În jurul său exista un cerc apropiat din care făceau parte: Petru, Iacov și Ioan. Ei au fost aleși din mijlocul celor doisprezece pentru a-L însoți în anumite situații mai deosebite. Cearța ucenicilor despre cine era mai mare între ei, poate că a început de aici. Atunci când mama lui Iacov și Ioan i-a cerut lui Hristos să le asigure niște locuri deosebite în viitoarea Sa Împărăție, ceilalți s-au revoltat.

Chiar și atunci când nu există în realitate un cerc mai strâmt în jurul clericului, unii cred în existența lui, dorind să fie incluși în el. Alții, dimpotrivă,

sunt scârbiți să se adăpostească la pieptul onicărei autorității, mai ales bisericesti, împotriva lui se din că-i depășește ori le e teamă să-și slăbească vigilența, dorințe de slavă deșartă, dorind să devină ei înșiși niște autorități.

Dacă preotul și soția lui stabilesc relații strânse cu membrii comunității lor bisericești, își pot pune după cum este valabil și în relația dintre un tată și copiii săi. Tatăl care cere egalitate în drepturi în relația răspunderii sale părintească. Cere cu alte cuvinte să nu fie tată. Preotul care pretinde să aibă relații egale în drepturi cu membrii comunității sale bisericești, cere Convenția nescrisă semnată de cleric, precum și cea semnată de orice terapeut în relația terapeutică cu clienții săi, are în vedere mai ales tălmădirea lor și nu tălmădirea lui, ridicarea poverii celorlalți și nu ca ceilalți să ridice propria sa povară, precum și ascultarea mărturisirii lor, și nu ca ei să primească mărturisirea lui.

Pentru aceea, atât membrii comunității bisericești, cât și clienții unui terapeut clasic, în poziția unor concepții cândva contrare, ajung să se simtă înșelați în propriile așteptări când clericul sau

terapeutul încearcă să transformare relația lor cu ei, dintr-una unilaterală cum ar trebui să fie, într-una bilaterală. Pentru că, atât membrii comunității bisericești, cât și clienții terapeutului din lume și-au asumat obligația de a acoperi nevoile materiale ale preotului și terapeutului, precum aceștia din urmă fac la rândul lor, acoperind nevoile duhovnicești și sufletești ale celor dinții.

Clericul, ca om, are nevoie și de alți oameni față de care să nu-și fi asumat o anumită răspundere duhovnicească, precum nici aceștia față de el, cu care să poată cultiva o prietenie reciprocă, lucru valabil și pentru soția sa. Cei alți clerici cu soțiile lor ar putea să nu fie persoanele cele mai potrivite pentru astfel de prietenii. Înclinațiile, interesele și neliniștile comune constituie premisele decisive într-o astfel de relație. Se ridică însă și piedici foarte serioase. Clericii nutresc foarte adesea o foarte mare rivalitate și suspiciune unii față de alții.

Este firesc ca preotului care încearcă să afișeze în exterior imaginea desăvârșirii sale personale să-i fie teamă față de colegii săi clerici ca aceștia să nu depășească o anumită limită de siguranță față de el, pentru a nu i se vâdi goliciunea interioară ce se străduiește să o ascundă. Aceasta face ca încrederea reciprocă între clerici să atingă, după toată probabilitatea, nivelul cel mai de jos, comparativ cu situația din alte ramuri profesionale. Pe de altă parte, slujirea bisericească oferă clericului posibilitatea de fi super-ocupat, fapt ce poate substitui la un moment dat existența unor relații de prietenie, în cazul acelor

dintre clerici care înclină spre așa ceva. În consecință, slujitorii bisericești deși au interese comune, chinuitoarea nevoie de a împărtăși altuia propriile neliniști, nu răspund în marea lor majoritate, atât ei cât și soțiile lor, deschiderii venite din partea celorlalți colegi ai lor.

Pot apărea însă și alte situații. Datorită specificului slujirii lui, clericul ar putea crea relații și prietenii cu reprezentanții altor profesii, cu care vine că în ierarhia profesilor se situează la un nivel foarte de jos, sentiment care este deseori absolut îndreptățit. Sentimentul inferiorității profesionale îl împiedică să aibă inițiativă în aceste prietenii, putând părea și din acest motiv inabordabil.

Laicii care nu aparțin comunității bisericești a preotului, ar putea fi persoanele potrivite pentru a-i deveni prietenii. Mirenii nu obișnuiesc însă să aibă clerici printre prietenii apropiați, evitându-i până când vor depăși anumite prejudecăți statornicite.

Izolat între oameni

Difficultățile avute de preot și de soția sa în a crea relații și prietenii solide pot duce în cele din urmă la o izolare a lor, deși în jurul lor gravitează aparent mulți oameni. Preotul care își asumă cu seriozitate slujirea sa, este preocupat cum să facă să împlinească nevoia de dragoste și afecțiune umană a celor păstoriți, oferindu-se să-i ajute în acest sens. Cum rămâne

însă cu propriile sale nevoi și cu cele ale soției? Dacă ierarea de păstor presupune hrănirea sufletească permanentă a enoriașilor, pe el însă cine îl va hrăni?

Clericul poate ajunge la un moment dat precum un burete stors la maxim, care nu mai are de unde absorbi umiditate pentru sine. Se mai zice că preotul primește dăruind la rândul său. Însă aceasta nu este suficient și nici fără anumite pericole serioase. Căci poate ajunge să cultive într-un mod inconștient diverse mijloace viclene prin care să-i exploateze pe ceilalți, spre împlinirea propriilor sale nevoi, dându-le în același timp impresia că este ajutorul și binefăcătorul lor. Pentru împlinirea reală a nevoilor sale personale, a unei prezențe umane în viața sa este nevoie de atmosfera destinsă a unei relații personale apropiate, egale în dăruire, al cărui scop este hrănirea sufletească reciprocă.

S-ar putea replica că un preot lipsit poate de căldura unei prietenii reale este recompensat printr-o relație mai strânsă cu Dumnezeu. Totuși, Dumnezeu nu a avut niciodată intenția de a înlocui omul din viața altui om. Dimpotrivă, El vrea să-i apropie pe oameni unii de alții, lucrând întotdeauna în diverse chipuri pentru realizarea acestui lucru. În consecință, o ruptură reală a clericului de oameni nu ar face decât să deterioreze relația sa cu Dumnezeu. Aceasta poate surveni și atunci când în aparență pare apropiat de oameni, dacă în eforturile sale de a-și păstra rolul de cleric își va pierde autenticitatea și caracterul viu.

Din păcate, clericul poate găsi o prezență umană reală în viața sa în afara comunității sale bisericești,

Întrucât ceea ce numim viață bisericască, la ora actuală, este dominată de regulă de câteva convenționalisme, în viața noastră constituie totuși nevoia umane reale multă vreme neîmplinită, fără a avea consecințe dezastruoase. Deseori această problemă se rezolvă prin tot felul de înlocuitor. Clericii folosesc deseori slujirea bisericască ca pe un astfel de substitut.

Există unii preoți care apelează la acest înlocuitor o viață întreagă, apropiindu-se de ceilalți pentru a-i ajuta, hrăni și mântui, însă trecând cu vederea propria nevoie de prezență umană reală și afectuoasă în viața lor. Pentru a-și împlini această nevoie, ajung de obicei în mod inconștient în a cultiva o dependență întru totul patologică și dezastruoasă de cei care se presupune că i-ar ajuta, creând relații bolnăvicioase ce sfârșesc nu rareori în scandaluri. Clericii mai folosesc însă ca substitut al unei prezențe umane reale în viața lor efortul de a accede profesional și de afirmare personală. Unii sunt hiperactivi, în timp ce alții încearcă să-și îngroape nevoile sufletești personale sub deseori inuman, devenind niște oameni cumpliti, un adevărat bici în relațiile cu ceilalți. Clericul care nu vrea să riște să aibă o viață chinută și dezastruoasă, trebuie să aibă permanent în vedere că nu își poate ignora propria nevoie de prezență umană reală în viața sa, organizându-și viața de asemenea manieră încât să poată fi create acele premise necesare împlinirii ei. Din nefericire însă, cei mai mulți dintre clerici sunt blocați

de o anumită teamă interioară, inconștientă de cele mai multe ori, în a întâlni în mod real alți oameni. Ei apelează încă de la început la tot felul de înlocuitori, însă nevoia de prezență umană reală devine nu rareori explozivă, moment în care își pierde orice control, acționând într-un fel ce va avea consecințe catastrofale pentru ei înșiși, dând naștere de regulă și la scandaluri bisericesti îndelung mediatizate. Cumplit este că față de acești clerici ajunși în astfel de situații, nu au nicio înțelegere nici înțaiștătorii lor, nici frații lor în Hristos și nici turma celor păstoriți de ei. În loc ca ei să fie văzuți precum niște oameni chinuți, având nevoie disperată de compătimire și afecțiune, sunt tratați cu aroganță, „făcându-și lor pe plac”, satisfăcuți de tăria lor, acolo unde aceia s-au arătat slabi. Dacă am fi însă cu adevărat tari, „datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioși, și nu nouă să plăcem” (Rom. 15, 1). Cei ce sunt în mod real tari și duhovnicești, vor împlini cele spuse de apostolul Pavel, „De va și cădea vreun om în vreo greșală, voi, cei duhovnicești, îndreptați pe unul ca acela cu duhul blândetilor, păzindu-te pe tine, ca să nu cazi și tu în ispită” (Gal. 6, 1).

„Unui frate i s-a întâmplat odată ispită în mănăstirea avvei Ilie. Și alungat fiind de acolo s-a dus în munte la avva Antonie. Și rămânând fratele un timp pe lângă dânsul, l-a trimis la mănăstirea de unde venise. Iar cei din mănăstire, văzându-l, iarăși l-au alungat. Iar el s-a întors la avva Antonie zicând: „N-au voit să mă primească părinte”. Deci l-a trimis bătrânul înapoi, zicând: „O corabie s-a stărâmat în valurile mării, a pierdut încărcătura și cu osteneală a

scăpat la uscat; Voi, însă, cele scăpate la uscat voiți să le aruncați în mare". Iar ei, auzind că avva Antonie l-a trimis, l-au primit îndată»¹⁰⁸.

Condamnat la izolare

Singurătatea clericului este mult mai mare la țară și în micile orașe. Acolo cadrul social este mai strâmt, iar clericul nu are posibilități de a-și crea prietenii în afara lui. De asemenea, în astfel de locuri, convențiile sociale sunt mai greu de depășit. Preotul și soția sa nu sunt cuprinși adesea în grupurile comunitare formate la țară sau în micile orașe. Multora le-ar părea facă parte din aceste grupuri. Se pleacă de fapt de la ideea că locul slujitorilor bisericești este în cadrul organizațiilor cu caracter bisericesc. Această izolare este resimțită cu durere de soție.

Satele și orașele se golesc continuu, având mai mult trecut decât viitor. Cei mai mulți dintre tineri le părăsesc pentru a merge în marile orașe. Tinerii rămași sunt și ei influențați de imoralitate și de atmosfera de decădere, căreia nu i se pot opune, devenind asemenea celor maturi și negăsind nicio altă ieșire afară de jocul de cărți și băta nimnicitoare. Astfel, foarte mulți preoți care slujesc în sate și orașele încearcă continuu să se mute în marile orașe, mai ales la presuniile soției, ca una ce este chinuită mai ¹⁰⁸ *Patericul. Pentru Avva Antonie*, editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, pag. 8.

mult de singurătate. Felul în care cei mai mulți preoți se căsătoresc nu este cel mai potrivit nici în privința construirii unei relații conjugale sănătoase și nici în cea a alegerii partenerului care își dorește în mod real să împartă viața cu un cleric. Când soția ajunge să fie nemulțumită de viața dusă în parohie, din pricina singurătății, soțul se simte răspunzător, fiind într-o oarecare măsură supărat și pe membrii comunității bisericești care nu au integrat-o pe soție în grupurile lor. S-ar fi așteptat ca în răstimpul cât el era ocupat cu problemele lor, să fie și ei preocupați de nevoile lui și ale familiei sale, fapt ce nu s-a împlinit. Pe de altă parte, legătura maritală, ca orice relație de aceste tip, are nevoie de compania altor cupluri pentru a se dezvolta sănătos.

Dificultatea în alegerea prietenilor

După cum am mai spus, clericul trebuie să cuprindă în lista priorităților sale chestiunea prieteniei. Desigur că unii ar putea zice că «slujirea preotească înșasi are o superioritate, fiind o lucrare ce ține de altă lume, ducând inevitabil la o anumită însingurare a preotului. Unul din fundamentele acestei slujiri o constituie și dispoziția de a accepta această singurătate. Cu puțină bunăvoință și având o orientare corectă, dar mai ales cu harul lui Dumnezeu de partea sa, poate pot fi roșite cu ușurință nu constituie însă o tratare serioasă a unei realități dificile. Nu realizăm nimic

prin discursuri mai mult sau mai puțin reușite, însă ignorând de fapt realitatea. Dimpotrivă, cuvintele bombastice au făcut ca realitatea dureroasă a preoției să devină și mai dureroasă. Pe de-o parte, ele s-au substituit oricărui ajutor real și concret, iar pe de altă au prezentat preoția sub un chip atât de ideal, încât tuturor li s-a părut inaccesibilă, descurajând orice efort de îmbunătățire a ei. Dacă este inevitabilă o anumită singurătate în slujirea clericului, de ce trebuie supradimensionată realitatea ei? Singurătatea preotului poate fi limitată într-o anumită măsură, neconstituind nicio virtute ca el să fie supus unei privațiuni inutile și deosebit de periculoase.

Membru oricărei comunități bisericești ar trebui să înțeleagă nevoia preotului și a soției sale de a avea cei doi crează astfel de prietenii. Acest lucru este valabil și atunci când își aleg prietenii din membrii comunității bisericești, fapt ce poate fi considerat de ceilalți inutil. Poate că nu în mod nejustificat, credincioșii ajung, dacă găsesc înțelegere, să contribuie cel mai bine la viața bisericească. În unele comunități bisericești, precum cele de la sat, membrii comunității bisericești sunt singurii oameni cu care clericul și soția sa pot lega anumite prietenii. Dacă ar trebui, așadar, să aleagă în a face prietenii cu membrii comunității bisericești și a suferi de singurătate, prima alegere ar fi desigur cel mai rău din cele două.

Preotul și soția sa nu trebuie să-și justifice prietenii sau preferințele pentru anumite cercuri. Prietenia, prin firea ei, este selectivă. Nevoia de

prietenii este pan-umană, precum cea a odihnei. Nu există în cea dintâi ceva special, de natură creștină. Cineva zicea: «Mai întâi trebuie să fii om și apoi creștin». Hristos ne ia din lume pentru a ne pune din nou în lume. Precum și în cazul altor experiențe umane, prietenia în viața creștină capătă un nou trup sau un nou botez. Prietenia, asemenea oricărei relații autentice și adevărate, precum căsătoria, nu ne rupe de ceilalți, ci ne deschide drumul spre ceilalți. Plecând de la dragostea noastră pentru cineva, cunoaștem ce înseamnă în general dragostea, putând să-i iubim și pe alții. Dragostea dintr-o prietenie împlinește o nevoie omenească firească a slujitorului bisericesc, urmând ca și el să ofere la rândul său prietenia sa altora cu care va intra în contact.

Valoarea grupurilor

În cadrul altor organisme bisericești decât cele ortodoxe, funcționau în ultimii ani cu mare succes grupuri de clerici, ai căror membri discutau deschis, într-un climat colegial, probleme personale și familiale. În cadrul acestora se cultiva o solidaritate și încredere de invidiat. În afară de faptul că un astfel de grup îl ajută pe cleric să-și acopere unele nevoi personale importante, îi conferă și experiența de a putea cultiva și el un duh de colegialitate în rândul comunității sale bisericești.

Coordonatorul acestor grupuri poate fi un anumit cleric cu o experiență deosebită, ori un

psihiatru, ori un psiholog. Membrii grupului trebuie să aibă o participare constantă, fără întreruperi, la întâlnirile acestuia. Este necesar ca grupul să aibă o viață cât mai lungă, pentru ca să se dezvolte și să se statornicească un climat de încredere și ajutor reciproc între membrii adunării.

Clericii participanți la astfel de grupuri ajung să fie mult mai destuși, căpătând inițiativă și onestitate. O astfel de încercare a avut loc și în arhiepiscopia Athenei, durând cinci ani, și înregistrând suficiente rezultate apreciable. Lucrurile nu au putut continua mai mult întrucât s-au lovit de un total dezinteres din partea diriguitorilor ei (a arhiepiscopiei) și de lipsa fără precedent a interesului clericilor față de șansa de a-și spori pregătirea dincolo de...*sfânta* bolborosire a slujbelor și nesfânta vânătoare de arginți.

CUPRINS

În loc de cuvânt înainte	5
I. DESPRE O TEOLOGIE A PREOTIEI	
Viața personală a clericului și harul dumnezeiesc	11
Cinstirea acordată clericului	15
Prin natura slujirii sale, slujitorul bisericesc poate provoca cu ușurință nemulțumiri și judecăți	25
Clerul - purtător văzut al harului dumnezeiesc nevăzut	28
II. CLERICUL - CĂLĂUZĂ DUHOVNICEASCĂ	
O provocare unică	39
Maturitatea duhovnicească a clericului	39
Clericul este om, însă	42
Tendința de a desființa și de a îmbuna autoritatea duhovnicească	48
Pericolul amăgiri de sine	53
Evadarea în legalism	54
„Puterea mea întru slăbiciune se desăvârșește”	57
Pericolele „perfeccionismului”	60
Când religia devine meserie	68
Autocunoaștere, nevoze profesionale și maturitate duhovnicească	71
Transferul psihologic al rănilor sufletești	78
Calitățile clericului	83
Clerul chemat la instruire și formare continuă	89
III. STĂPÂN SAU SLUJITOR, PĂRINTE SAU FRATE	
Slujirea părintească a clericului	107
Fenomenul servilismului și opresiunii în viața Bisericii	110
Nevoia și dificultatea clericului de a câștiga încredințarea dragostei lui Dumnezeu	111
	122

IV. ÎNVĂȚĂȚURA DUHOVNICEASCĂ ȘI DULCILE COMODITĂȚI

Droșdia care în loc să crească aluatul, îl face să scadă.....	127
Clerul, bunurile materiale și poruncile lui Hristos.....	131
Acoperirea nevoilor materiale ale clericului.....	140
Clericul cel mai sfânt și mai modern se dorește a fi, în cel mai bun caz, materialist, fără pace sufletească.....	142

V. CONDAMNAT SĂ PĂCĂȚUIASCĂ ÎN MOD CUCERNIC

Clericul nu se propovăduiește pe sine.....	157
Valoarea exemplului personal al preotului și ispita ipocriziei.....	158
Spovedania celui care spovedește.....	160

VI. IUBIREA FAȚĂ DE VRĂJMAȘI

Moduri eficiente de gestionare a dușmăniei.....	181
Moduri ziditoare de gestionare a dușmăniei.....	183
Măniat-vă și nu păcătuți.....	187
O abordare fermă, dar iubitoare.....	196
Dușmanul real.....	203

VII. POTRIVNICI FRAȚILOR

Motivații și modalități de promovare și ascensiune.....	209
Caracterul conflictului.....	210
„Nu este rea... slava, ci iubirea de slavă și mai rea decât ea, slava deșartă”.....	213
Ruperea și izolarea, urmările inevitabile ale ascensiunii (profesionale).....	216
Condițiile dominante de astăzi nu contribuie la promovarea celor mai vrednici slujitori.....	219
Antagonismul se desființează doar prin cunoaștere reciprocă și iubire.....	224

VIII. PRESIUNI ASUPRA FAMILIEI CLERICULUI

Ciocnirea obligatiilor.....	229
Moduri constructive de a face față conflictelor.....	235

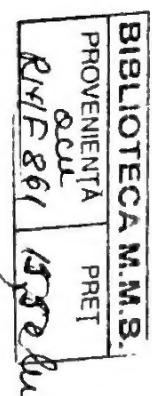
punerea în valoare și abuzul libertății „profesionale” speciale a clericului.....	252
Neglijarea soției.....	254
Valoarea muștrilor de conștiință.....	264
Viata familială a preotului și deviațiile erotice.....	268

IX. CLERICUL ȘI RUGĂCIUNEA

Rugăciunea și criza identității clericului modern.....	271
Teama de liniștire.....	275
Potrivnic reperelor civilizației ce domină astăzi.....	277
Teama de inutilitate.....	281
Slujirea celui chemat să slujească.....	284
Pretextul lipsei timpului.....	286
Exemplul lui Hristos.....	287
Insistența necesară.....	290

X. SINGURĂȚATEA PREOTIEI

Lipsa prietenilor.....	297
Izolată între oameni.....	299
Condamnat la izolare.....	302
Difficultatea în alegerea prietenilor.....	306
Valoarea grupurilor.....	307

500 S.C.D. 1 1987-1991

Difuzare:

S.C. EGUMENIȚA S.R.L. Galați

O.P. 3, C.P. 301 Cod 800730, Galați

Tel./Fax: 0236-326.730

E-mail: editura@egumenita.ro

www.egumenita.ro

Tipar:

S.C. EVRIKA EURODIPS S.R.L.

800158 - Galați, str Unirii nr. 183

Tel./Fax: 0236 462799; e-mail: office@evrikagalati.ro